Natalie Goldberg

İliklerine Kadar Yazmak

İçindeki Yazarı Özgür Bırak

Çeviren: Damla Göl

hep kitap

Сверхпроводящий цилиндр

Удобная. Специальное применение. Пусть

Очень однородный поток. Вектор

Сложная

катушки

ем. самоинд. ед. сумма прямых

1 эл. ст. Ед.

магнитных потоков, обусловленных

и

в этой цепи на число витков

Электромагнитная

или эти потоки

существующее

специально

и сопр. не зависит от

то

чина тока то оно ед.

Э. С. С. ёмк

ивная катушка - это эл-т эл.

, предназначенный

ды является

ли проводимость

Порядок

ктивность на

Сопр. 1 ре

Индуктивность

Запишем

ндуктивностью ед. идеального

Сверхпроводящ

ед. эл-т эл. цепи, пригодного

Простейшей индуктивностью

в которой накапливается

Это

самой

магнитного поля.

Сверхпроводящий цилиндр

İliklerine Kadar Yazmak

İliklerine Kadar Yazmak

Orijinal adı: Writing Down the Bones
© 1986, 2005, Natalie Goldberg
Yazan: Natalie Goldberg
İngilizce aslından çeviren: Damla Göl

© hep kitap 2023
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı ve Shambhala Publications, Inc işbirliğiyle satın alınmıştır.

Bu eserin Türkçe yayın hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Temmuz 2023, İstanbul

ISBN 978-605-192-512-7

Sertifika no: 48040

Yayın direktörü: Erdeniz Türkmen
Editör: Ümran Özbalcı
Kapak tasarımı: Gamze Kulak

Baskı: Rumi Matbaa Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi
Maltepe Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8 Giriş Kat
Topkapı / Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0212) 612 71 72
Sertifika no: 51196

hep kitap
Caferağa Mah.
Neşet Ömer Sok.
Aydın İş Merkezi
No: 4 Kat: 4
Kadıköy 34710 İstanbul

www.hepkitap.com.tr / info@hepkitap.com.tr

** hep kitap, TEAS Yayıncılık A.Ş.'nin tescilli markasıdır.*

İLİKLERİNE KADAR YAZMAK

İçindeki Yazarı Özgür Bırak

Natalie Goldberg

Çeviren:
Damla Göl

hep
kitap

Eski, yeni ve gelecekteki tüm öğrencilerim için…
Dilerim cennetteki kafede buluşup sonsuza dek yazarız.

İÇİNDEKİLER

Julia Cameron'ın Önsözü 11
Bill Addison'ın Önsözü 13
Otuzuncu Yıl Özel Baskısına Önsöz 17
İkinci Baskıya Önsöz 21
Giriş 25
Başlangıç Zihni, Kâğıt ve Kalem 30
İlk Düşünceler 33
Bir Pratik Olarak Yazmak 36
Kompostlama 40
Sanatsal İstikrar 43
Yazma Pratiği için Konu Listesi 46
Tofuyla Savaşmak 50
Editörle Yaşanan Sorun 54
Elkton, Minnesota: Önünüzde Ne Varsa 55
Yeraltı Su Tablasına Musluk Takmak 58
Biz Şiir Değiliz 60
Araba Yiyen Adam 62
Yazmak Bir McDonald's Hamburgeri Değildir 65
Takıntılar 68
Özgün Detaylar 72
Detayların Gücü 74
Kek Yapmak 77
İki Kez Yaşamak 80

Bütün Yazarlar Formdadır 82
Dinlemek 84
Sinekle Evlenmeyin 87
Sevgi Elde Etmek için Yazılarınızı Kullanmayın 89
En Derindeki Hayalleriniz Neler? 92
Sözdizimi 94
Gergin Gergin Şarap Yudumlamak 100
Anlatma, Göster 103
NET Olun 105
Konsantrasyon 107
Olağan ve Olağanüstü 109
Konuşmak Egzersiz Alanıdır 112
Yazmak Toplumsal Bir Eylemdir 114
Bir Artı Bir Eşittir Mercedes-Benz 117
Bir Hayvan Olun 118
Açıklamalar Yapın ve Soruları Yanıtlayın 121
Bir Cümlenin Eylemi 123
Restoranlarda Yazmak 127
Yazı Stüdyosu 132
Büyük Bir Konu: Erotizm 135
Kendi Şehrinizde Bir Turist Olmak 138
İstediğiniz Yere Yazın 140
Daha İleri Gidin 142
Şefkati Doğurmak 144
Şüphe İşkencedir 147
Biraz Tatlı 149
Yeni Bir An 150
Neden Yazıyorum? 152
Her Pazartesi 156
Pazartesi Meselesine Devam 158
Spontane Yazı Standı 160
Boşluk Hissi 163
Gezilecek Geniş Bir Alan 167
Muhallebi Çocuğu 172
Hiçbir Engel Yok 177

Sevdiğiniz Bir Yemek 180
Yalnızlığı Kullanın 182
Mavi Ruj ve Ağzınızdan Sarkan Sigara 184
Eve Dönüş 186
Hikâye Çemberi 190
Yazı Maratonları 194
Yazınıza Sahip Çıkın 198
Kendinize Güvenin 201
Samuray 203
Yeniden Okuma ve Yeniden Yazma 206
Ölmek İstemiyorum 211
Kapanış 213

Sonsöz: Yazarla Söyleşi 215
Notlar 231

Julia Cameron'ın Önsözü

Julia, hadi sen de gel! Su çok güzel!" Natalie Goldberg'in sesi Rio Grande'nin kükremesini aşıp bana ulaşıyordu. Suya atlayacağımız noktanın güvenli ve durgun olacağına güvence vermiş, beni yüzmeye çağırmıştı. Oysa ne güvenli ne de durgundu. Nehrin akıntısı çok kuvvetliydi ve bu akıntıya göğüs gerip derinliklerine dalabilmek için de –tıpkı Natalie gibi– sağlam bir yüzücü olmak gerekiyordu.

"Hadi gel" diye seslendi tekrar. "Hoşuna gidecek." Ve böylece, onun bu hevesine kapılıp akıntıya adım attım. Su hem şiddetli hem de çok süratliydi. Bir an ayağım boşluğa basınca kendimi suda çırpınırken buldum. Natalie güldü. "Hoşuna gitmedi mi?" diye seslendi. "Rahatla biraz."

Kendini akıntıya bırakmıştı. "Çok iyi gidiyorsun" diye teskin etti beni, bense o esnada zihnimde ölüm ilanımı yazıyordum: *"Tehlikeyi göze alıp cesurca bir adım atan yazar boğuldu."*

İliklerine Kadar Yazmak'ın otuzuncu yıl özel baskısına önsöz yazmam istendiğinde, Rio Grande'deki o akşamüzerini ve beni suya girmeye ikna eden Natalie'nin o gözü pek hevesini hatırladım. "Tam da öğretmenliği gibi" diye düşündüm sonra. Bir milyondan fazla okur Natalie'nin kelimelerin dünyasına cesurca adım atışının izinden gitmişti. "Balıklama dal gitsin" diyor Natalie ders

verirken, "Her neredeysen oradan başla." Hepimizin anlatacak parlak hikâyeleri olduğuna yürekten inanan Natalie'den ilham alan öğrencileri, onun davetkâr yönlendirmelerinin izinden giderek kâğıda kaleme sarılıyorlar. *İliklerine Kadar Yazmak* kısa denemelerden oluşan bir kitap. Sözüne sadık kalarak şöyle başlıyor kitaba: "Başlangıç zihni, kâğıt ve kalem." Vakit tam o noktada kıyıdan uzaklaşma vaktidir. "Elleriniz işlesin" diye buyuruyor. "Hiçbir şeyin üzerini karalamayın; imla, noktalama ve dilbilgisi konusunda endişelenmeyin; kontrolü kaybedin, düşünmeyin, mantıklı olacağım diye uğraşmayın, hiç çekinmeden bodoslama dalın."

Başka bir deyişle, cesurca adım atın.

"Domates ister misin?" Yirmi yıl sonra, Natalie'yle başka bir akşamüzeri. Bu sefer mutfak tezgâhının önünde duruyoruz, sulu sulu bir ısırık almaya teşvik ediyor beni. Domates kendi bahçesinden, bizzat Natalie tarafından dalından koparılmış. Şeftali yermiş gibi ısırarak domates yemeye pek alışkın olmasam da Natalie domatesin salt bir yemek malzemesi değil de başlı başına bir ürün olduğunu düşünmek için gereken cesareti uygulamalı olarak gösteriyor.

"Tam da öğretmenliği gibi" diye düşünürken buluyorum kendimi. Bu bir iştah meselesi. Bu bir doyum meselesi. Natalie'nin yazdıkları lezzetli detaylarla dolu. Kendi bahçesinden kopardığı domatesin mahsulü, koca bir deneme yazısı olabilir.

Natalie, "Özgün detaylara yer verin" diye telkinde bulunuyor öğrencilerine. Hayatımız detaylarla dolu, tıpkı dalından koparılan olgun, kıpkırmızı bir domates gibi. Natalie'nin yazdıkları yiyecekle dolu ve onun hayata karşı iştahı da bizi düşünecek yeni konularla besliyor.

Santa Fe

Temmuz 2015

Bill Addison'ın Önsözü

İnsanlar ülke genelinde ve ülke sınırlarının ötesinde akla gelebilecek her türlü mutfağı denemek üzere seyahat eden bir yemek eleştirmeni olduğumu duyduklarında verdikleri karşılık genelde şöyle oluyor: "Harika bir meslek! Nasıl oldu da böyle bir işe giriştin?" Baştan savma bir yanıt olarak, 2002 yılında Atlanta, Georgia'da alternatif bir haftalık gazete olan *Creative Loafing*'in editörlerinden birinin bana şans verdiğini söylüyorum. Sorunun asıl cevabıysa Natalie Goldberg ve *İliklerine Kadar Yazmak* kitabı.

Bir lise arkadaşım 1993'te yirmi birinci yaş hediyesi olarak bana bu kitabı verdi. Yemek yemeyi sevdiğimi biliyordu ve kitaba yazdığı notta, hep birlikte bol soslu kaburga yığınlarını yalayıp yutacağımız bir barbekü mekânı hakkında bir şeyler yazmamı öneriyordu. Kitabın verdiği dersleri gerçekten kavramaya başlamamsa bir yıl sonra, üniversite mezuniyetimin ardından oldu. Okulda şan ve oyunculuk eğitimi almıştım, başarıya dair bazı çarpık fikirlere sıkı sıkıya bağlıydım: Ya şarkıcı olup albüm çıkaracak, filmlerde oynayacak ve böylece kısa yoldan şöhreti yakalayacaktım ya da sefil bir fiyasko olacaktım. *İliklerine Kadar Yazmak*'ta sunulan öğretilerin temelini oluşturan yazma pratiğinin, şarkı sözü yazmada işime yarayacağını düşündüm. Tam tersine asıl yazma pratiği, hayatımı idame ettirebilmem için başlı başına bir

araç oldu ve bu kitap da hayat rehberim haline geldi.

"Bir hedef belirlemeden uzun uzun yazabilmek için kendinize alan tanımalısınız" diyor Natalie Üçüncü Bölüm'de. (Natalie'yle ilk atölye çalışmamı yıllar sonra yapacaktım, ama yazın dilinin samimiyeti birbirimize daha ilk tanışmada isimlerimizle hitap edebileceğimizi düşündürmüştü.) Yönergeleri zihnimdeki mart kedilerinin didişmesini aşıp bana ulaştı. Pratiğin kendisi de öyle: bir kahveciyi mesken tutmak, defterime bir konu başlığı çiziktirmek ve sonra ne dediğimi düşünmek için bile ara vermeden kalemimi harekete geçirmek. Başta on dakikalık bölümler halinde yazardım, sonra yirmi ya da otuz ve en sonunda da aralıksız bir saat.

Yazma pratiğinde duygularımın nahoş çiğliğine de hafızamın buğulu aynalarına da yer var. Hayatımın her bir köşesini zihnimde evirip çevirdim, ama Natalie'nin sayfa 71'de söylediği gibi, "Yazarlar en sonunda kendilerini takıntıları hakkında yazarken bulurlar." Çoğunlukla yemek üzerine yazdım. O zamanlar şehir şehir dolaşıyor, genelde restoranlarda tatlı yapıyordum. Defterlerimi çıtır meyvelerle (sosa yulaf katsam mı?) ve dondurma aromalarıyla (kan portakalıyla karamel yakışır mı?) ilgili düşüncelerle dolduruyordum; sonra birden konudan sapıyor, büyükannemin Kutsal Cuma zamanı yaptığı morina balıklı mücveri ya da Arizona'da tattığım bir tür biber dolması olan *chiles rellenos*'u hatırlıyordum. *İliklerine Kadar Yazmak* ve yazma pratiği bana kendi zihnime güvenmeyi, düşüncelerimi açıkça sayfaya aktarmayı öğretmişti.

İşte bu da yemek eleştirmenliği alanında bir kariyerin önünü açtı. Sekiz yıllık yazma pratiğinin ardından Natalie'nin tavsiyesine uyarak bir yazı grubu kurdum ve ilgimizi en çok çeken türler üzerine çalışmaya başladık. Ülke çapındaki en iyi eleştirmenlerin restoran yazılarıyla dolu klasörlerim vardı. *Creative Loafing*'de uzun süredir köşe yazarlığı yapan biriyle tanıştım ve o da gazetenin restoran editörüyle irtibat kurmamı sağladı. Yeni

bir eleştirmene ihtiyacı vardı; bana bir şans verip The Roasted Garlic adındaki İtalyan lokantası hakkında yazı yazmamı istedi. Orada iki akşam yemeği yedim ve sonra sıra gerçekten yazmaya geldi. Dizüstü bilgisayarımın boş ekranına bakarken panik içindeydim. Nasıl başlayacaktım? Ah, tabii ki: Belirli bir süreyle yazarak. Yirmi dakika ayır. Başla! Büyük porsiyonlar; karamelize soğan, mozzarella ve sosisle doldurulmuş yemekler ve paket servis kutuları hakkında yazdım. Ortaya bir hikâye çıktı; görüşlerim konusunda kendime güveniyordum. Yazımı gönderdikten sonra editör, "Daha önce hiç yayımlanmadı mı yazdıkların? Hakikaten çok güçlü bir üslubun var" dedi. Benden başka eleştiri yazıları da istedi. Her birine bir yazı alıştırmasıyla başladım. (Hâlâ da öyle yaparım.) Gazete dokuz ay sonra beni işe aldı; orada geçirdiğim dört yıl sayesinde *San Francisco Chronicle*, *Dallas Morning News*, *Atlanta Magazine*'de çalıştım ve şu anda *Eater*'da ülke çapındaki yazılarıma devam ediyorum.

Yıllar içinde *İliklerine Kadar Yazmak*'ın motivasyonel bir yazarlık el kitabı olmanın çok ötesine geçmesinden büyük keyif aldım. Bu, yazarın hayatının edebi bir biyografisi. Natalie, nerede olursak olalım bizimle bir araya gelebilmek için kendi sürecini belgelemiş. Eğer zanaatımda yalnızsam, kendimi sıkışmış ya da arafta hissediyorsam, teselli ve katalizör olması için *İliklerine Kadar Yazmak*'a yönelebilirim. (Ve bu kitabı okuduktan sonra canım çikolata çekmesin diye uğraşabilirim.) İster eserleri yayımlanmış bir romancı, ister yeni yeni tomurcuklanan bir deneme yazarı, ister son teslim tarihine yetişmeye çalışan bir araştırmacı gazeteci ister sadece kendi hayatıyla bağ kurmayı arzulayan bir insan olun, *İliklerine Kadar Yazmak*'ın bilgeliği, yazarların kendilerini tam olarak ifade etmek için sahip oldukları en yararlı araç olmaya devam ediyor. Yirmi iki yıllık deneyimime dayanarak söylüyorum.

Atlanta, Georgia

Temmuz 2015

Otuzuncu Yıl Özel Baskısına Önsöz

Şimdiye kadar yaptığım en iyi iş, Minneapolis, Minnesota'da şehir içinde yer alan büyük bir ilkokulda iki yıl boyunca "misafir şair" olarak bulunmaktı. Japon *haiku*'sunun en iyi örneklerinin; D.H. Lawrence, William Carlos Williams, Frank O'Hara'nın şiirlerinin ve hatta Gertrude Stein'dan birkaç paragrafın üzerinde durduk. İlk yılın sonunda öğrencilere duyduğum saygı muazzamdı. Yaş ayrımcılığı yoktu, küçümseme yoktu. Yeni yazdığım şiirleri bile paylaştım –karmaşık, yoğun şiirlerdi bunlar– ve onların verdiği karşılığa güvendim. Üçüncü sınıf öğrencileri aralarında en açık, en samimi ama yine de en bozulmamış olanlardı; üstelik okuma yazma becerisine sahiplerdi – mükemmel bir kombinasyon. Bunu şimdi düşünmek bile olağanüstü geliyor ama mayıs ayında, o Kuzey ikliminde nergisler nihayet topraktan çıkarken tanıdığım, sevdiğim ve kaybettiğim tüm insanlar için yazdığım uzun bir ağıtı okudum sınıfa.

Okumam bittiğinde başımı salladım, "Aklıma bir başlık gelmiyor. Fikri olan var mı?" diye sordum.

Ön sıradaki köşeden, beyaz tişörtlü ve bej pantolonlu, dokuz yaşında uzun boylu ve zayıf bir çocuk yerinde doğrulup elini kaldırdı. Adını hatırlamakta bazen zorlanıyorum ve sonunda ona doğru olduğunu tahmin ettiğim bir isim verdim: Raphael Lamar

James. Net ve ölçülü bir sesle konuştu –pencerenin dışındaki karaağaçlar yeşilin ilk ağrısıyla doluydu– "Bayan Goldberg, *The World Come Home to Me*'ye [Dünya Bana Ev Olurken] ne dersiniz?"

"Nereden geldi aklına?" Afallamıştım, geriye doğru birkaç adım attım sanırım.

Avuçlarını açtı ve başını salladı, "Sadece işe yarayabileceğini düşündüm."

"Raphael Lamar, seni asla unutmayacağım" diye ilan ettim, çalan zil son kelimemi ve yarı yalanımı bölerken.

Aslında onu tümüyle hatırlıyorum. Aklımdan kaçıp giden sadece ismi, geçen yıllar boyunca o zil kafamın içinde çalmaya devam etti. Bana tekrar tekrar şunu söylüyordu: O üçüncü sınıf öğrencisi doğru anlamıştı. En sonunda dünyayı kabul ediyoruz, ortalıkta koşuşturmayı bırakıyoruz ve Zen'de dediğimiz gibi, "benliği benlikle uzlaştırıyoruz."

Otuz yıldan daha uzun bir süre önce, bugün *İliklerine Kadar Yazmak* olacak metni kaleme aldığım otuzlu yaşlarımda, beni kendimle hizalanmaktan, benliğimi nihai olarak benliğimle uzlaştırmaktan alıkoyan mesafeyi, o boşluğu kapatmaktan korkuyordum. Okulda ve evde olduğu gibi benimle dalga geçileceğinden, eleştirileceğimden emindim. Ama kim olduğumla tanışmaya, gördüklerimi ve hissettiklerimi dürüstçe kâğıda dökmeye, zihnimi serbest bırakmaya, kısıtlamamaya veya sansürlememeye kararlıydım. Bu ülkede yazmanın nasıl anlaşıldığına ve öğretildiğine dair bir paradigmayı yıktığımın pek farkında değildim. O zamanlar kitapçılarda yazı pratiği için talimat ve ilham kitaplarıyla dolu raflar yoktu. Kendi zihnime güvenme cesaretini toplamak ve sayfaya birbiri ardına kelimeler dizmek için tek başıma mücadele ediyordum.

Taslağım son halini aldığında, New York'taki yedi büyük yayınevine gönderdim. Bunlardan dördü bana sadece ret mektubu

göndermekle kalmadı, aynı zamanda sunduğum önermeyle, yani yazma eyleminin herkese açık olduğu, pratik yaparak kazanılabileceği ve özel seçilmiş bir azınlığa mahsus olmadığı savımla alay eden birkaç paragraf yazmaya zaman ayırdı. Keşke o mektupları saklasaydım, ama söylediklerine dayanamayıp onları çöpe attım.

Daha sonra taslağımı Shambhala adındaki, nispeten yeni ve küçük bir yayınevinin editörüne gönderdim. Yanına da bir not ekledim: Öğle yemeğinde buluşabiliriz. Yayınevinin bulunduğu Boston'da kuzenimin oğlunun *bar mitzvah* töreni* vardı. Planım akrabalarımı bahane olarak kullanarak doğu yakasına gitmek ve işleri ilerletmekti.

Editör, buluşmamızdan bir gece önce çalışmamı okumuştu ve soğan çorbası içerken bir teklifte bulundu. Oldukça rahat davrandım, ama yanından ayrıldıktan sonra, şehrin sokaklarından geçerek otobüs durağına doğru giderken gözlerim doldu: *Biri kitabımı istiyordu.*

Bu otuz yılda yazarlıkla ilgili ne öğrendim? On dört kitap yazdım; yazar sesimi inşa edip yaşatan, beni dürüst tutan, zor zamanlara nasıl dayanacağımı ve zihnime akıp duran hercai düşünce nehirlerinin ardına nasıl geçeceğimi, zihnimizin ve etrafımızdaki hayatın özünü nasıl tadacağımı öğreten temel, *İliklerine Kadar Yazmak*'ta yaptığım çalışmalardır.

Yazmak isteyen pek çok insan farkında olmadan huzurun, bir araya gelişin, mutluluğumuzu kabullenmenin ya da kırılıp dökülenleri incelemenin peşine düşüyor; çektiğimiz acıları kucaklayıp bütünlüğe ulaştırmayı umuyor.

İnziva ve atölye çalışmalarında sık sık tekrarladığım gibi, *ben sadece bu hafta için değil, buradan ayrıldığınızda uygulamaya devam edebilmeniz için öğretiyorum bunları.* Kitap yazmak güzel ve geçi-

* *Bar mitzvah* (oğlanlar için) veya *bat mitzvah* (kızlar için) Yahudilikte bir reşit olma ritüelidir. (ç.n.)

ci bir şeydir. Daha geniş bir vizyona sahip olmamız gerekiyor. Yazmayı ömür boyu sürecek bir ilişki olarak düşünün.

Bir arkadaşım şöyle sataşırdı bana: "Natalie'nin mezar taşı: DEVAM EDİN / sonsuzluk boyunca."

Neden olmasın? Yazmak, sınırlarımızı kaldırmamızı ve her şeyle birleşebilmemizi sağlar.

İliklerine Kadar Yazmak'ın bunca yıldır okunuyor olması; hatta daha da iyisi, insanlara yardımcı olabilmesi benim için büyük bir onur.

Teşekkür ederim.

Mayıs 2015

İkinci Baskıya Önsöz

Bir yıl önce Santa Fe, New Mexico'da bir aralık gecesi, kısa süredir tanıdığım genç bir film yapımcısının doğum günü partisine katıldım. Yaklaşık yarım saat boyunca açık büfe masasının yanında durup yeni tanıştığım otuzlu yaşlarının başındaki bir adamla sohbet ettim. Belli ki pek saygın bir şairdi; ona ilk kitabımı yazmadan önce benim de şair olduğumu söyledim. Biraz laklak ettik. Keyfim çok yerindeydi.

Birdenbire, yüzünde şaşkın bir ifadeyle, "Peki, neler yazdın?" diye sordu.

"Birkaç kitap" dedim, "ama en çok bilinen kitabımın adı *İliklerine Kadar Yazmak*."

"Şaka yapıyorsun!" Gözleri yuvalarından fırladı. "Öldüğünü sanıyordum."

Gözümü bile kırpmadan cevap verdim: "Hayır, henüz değil. Hâlâ yola devam ediyorum, hâlâ kâğıda kaleme sarılıyorum."

İkimiz de güldük.

Başka bir şey söylemesine gerek yoktu. Anlamıştım: Beni lisedeyken okumuştu. O zamanlar okunan tüm kitaplar ölmüş erkekler ya da kadınlar tarafından yazılmış olmalı. Bir ortaöğretim kurumunda derslere konu edilen bir yazar yaşıyor olamazdı.

İliklerine Kadar Yazmak 1986'da basıldı. Dinleyicilerime ellili yıllarda yayımlansaydı tam bir fiyasko olacağını söylerdim sık sık. Ama öyle olmadı, bu ülkeyle tam da zamanında buluştu – çok sayıda Amerikalının kendisini ifade etmeye ihtiyacı vardı. Yazmak eşitlikçidir; coğrafi, sınıfsal, toplumsal cinsiyet temelli ve ırksal sınırları aşar. Florida'daki sigorta acentelerinin başkan yardımcılarından; Nebraska'daki fabrika işçilerinden; Missouri'deki taş ocağı işçilerinden; Texas'taki mahkûmlardan; avukatlardan, doktorlardan, eşcinsel hakları savunucularından, ev kadınlarından, kütüphanecilerden, öğretmenlerden, rahiplerden, politikacılardan hayran mektupları aldım. Kitabın çıkmasından kısa süre sonra yazarlıkta tam bir devrim başladı. Kitapçılarda ayrı yazarlık bölümleri açıldı. Bir öğrenci bana şöyle demişti: "Anladım! Yazmak yeni bir din."

"Peki ama" diye soruyordu insanlar bana, "neden herkes yazmak istiyor?"

Herkesin "büyük Amerikan romanını" yaratmak istediğini sanmıyorum, ama hepimizin hikâyelerimizi anlatmak gibi bir hayali var – ne düşündüğümüzü, ne hissettiğimizi ve ne gördüğümüzü ölmeden önce idrak edebilmek. Yazmak kendimizle tanışmak ve yakınlaşmak için bir yoldur. Bir düşünün: Karıncalar bunu yapmaz. Ağaçlar yapmaz. Safkan atlar, dağ geyikleri, ev kedileri, çimenler ya da kayalar bile yapmaz. Yazmak insanlara özgü bir faaliyettir. Belki DNA'mıza bile işlemiş olabilir. ABD Bağımsızlık Bildirgesi'nde diğer devredilemez haklarla birlikte yer almalıdır: "Hayat, özgürlük, mutluluğa erişme ve yazma."

Üstelik çok da masrafsız. İhtiyacınız olan tek şey kalem, kâğıt (eliniz yatkınsa belki de bilgisayar) ve insan zihni. El değmemiş bir kavrayışın hangi kuytularını keşfedebilirsiniz? Ay hayatınıza hangi sonbaharda girdi? Yabanmersinini en güzel zamanında topladınız mı? İlk düzgün bisikletiniz için ne kadar beklediniz? Melekleriniz kimler? Ne düşünüyorsunuz? Ne düşünmüyorsunuz? Neye bakıyorsunuz? Neye bakmıyorsunuz? Yazmak size güven verebilir, uyanmanız için sizi eğitebilir.

İliklerine Kadar Yazmak, zihni inceleyen iki bin yıllık bir pratikle destekleniyor. Bu kitap sadece Natalie'nin yaratıcı fikrinden ibaret değil. Bu çalışmayı köklendirmek, ona sağlam bir temel vermek istedim.

Kitabı yazdığım sırada, altı yılı bir Japon Zen ustasıyla birebir pratikte olmak üzere on yıl boyunca meditasyon eğitimi almıştım. Düşünceler nereden gelir? Anılar, fikirler, hatta kelimelerin kendileri? Meditasyon ve yazma pratiği kesişim halindedir. Temel yazma aracımız olan insan zihnini ne kadar iyi anlarsak, yazdıklarımızda da o kadar iyi ve özgüvenli olabiliriz.

Bu kitap çıktığında insanlar bana dâhi dediler. Gülümsedim ama dâhi olmadığımı biliyordum. Belki de tek dâhiyane an, Zen'in yazdıklarıma nüfuz etmesiydi. Bu yazı hayatını çözmek için samimi ve içten bir arzum vardı. Yazmayı çok istiyordum ama nasıl yapacağımı bilmiyordum ve devlet okullarındaki eğitimim boyunca da nasıl yapacağımı öğrenmemiştim. Üniversiteye geldiğimde sanırım vazgeçmiştim. Ama içimde, çok derinlerde bir özlem vardı, sahip olduğumu bile bilmediğim bir arzu. Okumaya ve edebiyata âşıktım. Ailem, ilk öpücüğüm, son saç kesimim, dik yamaçlardaki adaçayı kokusu ve Nebraska'nın düz ovalarıyla benzerliğim hakkında sadece benim bildiğim hikâyeler vardı. Yavaşlamak ve dilimi tutmak (hiçbir şeyi çantada keklik görmemek) zorundaydım; her şeyin nasıl birbirine bağlandığını, düşüncelerinizle nasıl iletişim kurduğunuzu ve onları nasıl kâğıda dökeceğinizi görmeliydim.

Keşke okuldaki "Geçen Yaz Ne Yaptım" konulu kompozisyonu tekrar yazmak için bir şansım daha olsaydı... Beşinci sınıfta bu kompozisyonu yazarken korkmuştum ve sadece şunları kâğıda geçirebilmiştim: "İlginçti. Güzeldi. Eğlenceli bir yazdı." O dersten iyi bir notla geçtim. Ama hâlâ merak ediyordum: Nasıl anlatabilirsin bunu? Şimdi her şey çok açık. Gerçeği anlatıyor ve bunu detaylıca tasvir ediyorsun: Annem saçlarını kızıla boyadı ve ayak tırnaklarına gümüş rengi oje sürdü. Bense deliler gibi üç taş oynuyor, fıskiyelerin altında koşuyor, böcek yakalayıp kavanozla-

ra koyuyor, sonra onları çimenlerle besliyordum. Babam genelde mutfak masasında oturup hiç konuşmadan önüne bakardı, elinde bir Budweiser olurdu.

Sokağın aşağısındaki sarışın çocuğa abayı yaktığımı, televizyonda gördüğüm ırkçı adaletsizlik haberlerini, bunun nasıl kafamı karıştırdığını ve beni incittiğini, kız kardeşimin benden daha güzel olmasından nasıl korktuğumu, büyükannemle nasıl lahana salatası yaptığımı anlatmak için ne güzel bir fırsat olurdu. Ama bütün bunları nasıl anlatacağımı bilmiyordum.

Bu kitapta hepimize, hem yaşlı hem de genç öğrencilere, nasıl anlatacağımızı öğretiyorum.

Bu kitabın tüm devlet okullarında ve özel okullarda okutulmasını, öğrencilerin yazma pratiğini öğrenmelerini, kendilerini tanımalarını, anlatmaktan keyif almalarını, düşündüklerine güvenmelerini yürekten diliyorum. Zihninizle bağlantı kurduğunuzda, siz kendiniz olursunuz ve özgürsünüzdür.

Uzun zaman önce Jack Kerouac'ın düzyazı için olmazsa olmazlar listesini* okumuştum. Bunlardan özellikle dördü beni ilerleyeceğim yol için yüreklendirdi:

Sonsuza dek yitirilişi kabullenin
Sunulan her şeye açık olun, kulak verin
Deneyiminizin, dilinizin ve bilginizin saygınlığından korkmayın veya utanmayın
Hayatınıza sevdalanın

İnanın bana, siz de yazarlığın devasa topraklarında kendinize bir yer bulabilirsiniz. Kimse dışarıda bırakılacak kadar ayrıksı değildir.

Şimdi, lütfen, gidin... Kıçınızı kaldırıp yazın.

Aralık 2004

* Jack Kerouac'ın "Belief & Technique for Modern Prose" [Modern Düzyazı için İnanç ve Teknik] adlı listesinde 30 madde yer alır. (ç.n.)

Giriş

Okul hayatım boyunca tam bir muhallebi çocuğuydum. Öğretmenlerimin beni sevmesini istiyordum. Virgülleri, iki nokta üst üsteleri, noktalı virgülleri öğrendim. Duru cümlelerle cansız ve sıkıcı kompozisyonlar yazdım. Ne özgün bir düşünce ne de hakiki bir his vardı bunlarda. Öğretmenlerin beklentilerini karşılamaya can atıyordum.

Üniversitede edebiyata âşıktım. Deli divane oluyordum hatta. Gerard Manley Hopkins'in şiirlerini tekrar tekrar daktilo ediyordum ki ezberleyebileyim. Yüksek sesle John Milton, Shelly, Keats okuyor, yurttaki daracık yatağımda kendimden geçiyordum. Altmışlı yılların sonunda üniversitede neredeyse sadece erkek, İngiltere'den ve Avrupa'nın geri kalanından çıkmış ve çoğunlukla da ölü yazarlar okuyordum. Gündelik hayatımla aralarında dağlar kadar fark vardı ve onları okumayı sevsem de aslında hiçbiri benim deneyimlerimi yansıtmıyordu. Yazmanın hünerlerim arasında yer almadığı bilinçdışıma işlemiş olmalı. Bir şeyler yazmak aklımdan bile geçmiyordu, gerçi içten içe bir şairle evlenmek istiyordum.

Üniversiteden mezun olduktan ve kimsenin beni roman okumam ya da şiir okuyup kendimden geçmem için işe almayacağını idrak ettikten sonra üç arkadaşımla birlikte kârına ortak

olacağımız bir restoran açtık; Ann Arbor, Michigan'daki Newman Center'ın zemin katında doğal malzemelerle hazırladığımız öğlen yemekleri pişirip servis ediyorduk. Yetmişlerin başlarıydı, ilk avokadomu yediğim restoranın açılmasından bir yıl önceydi. Restoranın adı *Naked Lunch* yani Çıplak Şölen'di, adını William S. Burroughs'un romanından alıyordu – "herkesin her çatalın ucunda ne olduğunu gördüğü, donmuş bir an." Sabahları kuru üzümlü ya da yabanmersinli kekler, hatta bazen istersem fıstık ezmeli kekler yapıyordum. Haliyle müşterilerin onları beğeneceğini ümit ediyordum; ama kekleri özenle yaptığımda genellikle iyi olduklarını biliyordum. Restoranı biz yaratmıştık. Okulda en iyi notu almamızı sağlayacak, kendimizden başka bir cevabımız yoktu artık. Kendi zihnime güvenmeyi öğrenmeye tam da o zaman başladım.

Bir salı günü öğlen yemeğine *ratatouille* yapıyordum. Bu sebzeli Fransız türlüsünü bir restoran için yapıyorsanız, bir soğan ve bir patlıcan doğramak yetmez. Tezgâhın üstü soğanlarla, patlıcanlarla, kabaklarla, domatesle ve sarımsakla doluydu. Birkaç saatimi sebze doğrayıp dilimleyerek geçirdim. O akşam işten eve yürürken, State Caddesi'ndeki Centicore Kitapçısı'na uğradım ve raflar arasında gezinmeye başladım. Erica Jong'un *Fruits and Vegetables* [Meyveler ve Sebzeler] başlıklı kısacık şiir kitabını gördüm. (Jong henüz *Fear of Flying* [Uçuş Korkusu] adlı romanını çıkarmamıştı ve pek tanınmıyordu.) Kitabı açtığımda karşıma çıkan ilk şiir, patlıcan pişirmekle ilgiliydi! Şaşkına dönmüştüm: "Böyle bir şey üzerine yazabilir miyiz yani?" Bu kadar sıradan bir şey üzerine? Zaten hep yaptığım bir şey üzerine? Birdenbire kafamda bir ışık çaktı ve taşlar yerine oturdu. Bildiklerimi yazma, kendi düşüncelerimle hislerime güvenme ve kendi içime bakma kararıyla döndüm eve. Artık okulda değildim: Ne istersem onu söyleyebilirdim. Ben de ailemle ilgili yazmaya başladım, çünkü kimse bu konuda hata yaptığımı söyleyemezdi. Onları herkesten iyi tanıyordum.

Tüm bunlar on beş yıl önce oldu. Bir arkadaşım vaktiyle bana şöyle demişti: "Sevgiye güven, seni gitmen gereken yere götürecektir." Ben de şunu eklemek istiyorum: "Sevdiğin *şeye* güven, yapmaya devam et; seni gitmen gereken yere götürecektir." Güvence konusunda da çok tasalanmayın. İstediğiniz şeyi yapmaya başladığınızda sağlam bir güvenceniz olacaktır. Hem yüklü maaşlarımızla kaçımız gerçekten güvendeyiz ki?

Son on bir yıldır çeşit çeşit yerde, çeşit çeşit insanla yazı atölyeleri yapıyorum: New Mexico Üniversitesi'nde; Lama Vakfı'nda; New Mexico, Taos'taki hippilerle; Albuquerque'deki rahibelerle; Boulder'daki çocuk suçlularla; Minnesota Üniversitesi'nde; Northeast College'da; Norfolk, Nebraska'daki teknik okulda; "Okuldaki Şair" programı kapsamında Minnesota'da; pazar geceleri evimdeki yazma grubumla, eşcinsel erkeklerden oluşan gruplarla. Aynı yöntemleri tekrar tekrar öğretiyorum. Kendi zihninizin gücüne inanmayı ve kendi deneyimlerinize itimat etmeyi içeren öyle temel bilgiler ki bunlar, öğretmekten hiç bıkmıyorum. Hatta öğrettikçe benim idrak gücüm de derinleşmeye devam ediyor.

1974 yılında oturma meditasyonu yapmaya başladım. 1978'den 1984'e kadar Minneapolis'teki Minnesota Zen Merkezi'nde Dainin Katagiri Roshi (*Roshi*, Zen ustalarına verilen bir unvan) ile Zen çalıştım. Ne zaman onu görmeye gitsem ve kendisine Budizm'le ilgili bir soru sorsam, "Yani tıpkı yazı yazarken..." diye açıklayana kadar yanıtı anlamakta çok zorlanıyordum. Yazmaya atıfta bulunduğunda anlıyordum. Üç yıl kadar önce bana "Neden oturma meditasyonuna geliyorsun? Neden yazma pratiğine yönelmiyorsun? Yazarken yeterince derine inersen, seni her yere götürebilir" dedi.

Bu kitap yazarlıkla ilgili. Aynı zamanda yazmayı bir pratik olarak, kendi hayatınıza bütünüyle nüfuz edebilmenize ve aklı başında kalmanıza yardımcı olacak bir yol olarak kullanmakla ilgili. Burada yazmakla ilgili söylediklerim, koşmaya, resim yap-

maya, hayatınızda sevdiğiniz ve uğraşmak istediğiniz diğer her şeye uygulanabilir. Cray Research şirketinin genel müdürü olan arkadaşım John Rollwagen'e kitaptan birkaç bölüm okuduğumda, "Vay be Natalie, iş hayatından bahsediyorsun sanki. Ticarette de işler böyle yürüyor. Hiç fark yok" demişti.

Yazmayı öğrenmek doğrusal bir süreç değildir. İyi bir yazar olmak için A'dan B'ye, B'den C'ye varan mantıksal bir güzergâh yok. Yazmakla ilgili derli toplu bir hakikat dahi her şeyi yanıtlayamaz. Pek çok hakikat vardır. Yazma pratiği yapmak en nihayetinde hayatınızın her yönüyle ilgilenmeniz anlamına gelir. Bileğinizdeki kırık bir kemiği nasıl sabitleyeceğinize ilişkin talimatlar aldıysanız, aynı talimatları dişinizdeki çürüğü doldurmak için kullanamazsınız. Bu kitapta çok açık ve kesin olmanızı söyleyen bir bölüm okuyabilirsiniz. Bu yazılarınızdaki soyut, genel dolambaçları tedavi etmek içindir. Ama daha sonra kontrolü kaybetmenizi, duygularınızın dalgalarına kapılıp yazmanızı söyleyen başka bir bölüme denk gelirsiniz. Bu da kalbinizin derinliklerinde söylemeye ihtiyacınız olan şeyleri gerçekten söylemeye sizi teşvik etmek içindir. Başka bir bölümde yazmak için özel bir alana ihtiyacınız olduğundan kendinize bir stüdyo ayarlamanızı söylerken, bir diğerinde, "Evden çıkın, kirli bulaşıklardan uzaklaşın. Gidip bir kafede yazın" diyebilir. Bazı teknikler bazı zamanlara uygundur, başka bir zamanda başka teknik gerekir. Her an farklıdır. Farklı şeyler işe yarayabilir. Bir yöntem yanlış, öteki doğru değildir.

Ders verirken, öğrencilerin "iliklerine kadar yazmalarını" istiyorum; zihinlerindeki katışıksız, apaçık ifadeleri duymak istiyorum. Ama doğrudan, "Tamam, şimdi büyük bir dürüstlükle, net bir şekilde yazın" da diyemem tabii. Sınıfta farklı teknikler ya da yöntemler deniyoruz. En sonunda öğrenciler hedefi on ikiden vurur, neyi nasıl söylemeye ihtiyaç duydukları kafalarına dank eder. Gelgelelim, "Evet, üçüncü derste şu şu meseleleri hallettikten sonra, iyi yazacaksınız" cümlesi pek duyulmaz.

Bu kitabı okumak da böyle bir süreç. Bölümler birbiri ardına okunabilir ve ilk seferde iyi sonuç elde edilebilir. Ayrıca herhangi bir bölümü açıp oradan da okumaya başlayabilirsiniz. Her bölüm kendi içinde bir bütün olarak tasarlandı. Okurken kendinizi rahat bırakın, bedeninizin ve zihninizin her zerresine geçmesine, işlemesine izin verin. Ve sadece okumakla yetinmeyin. Yazın. Kendinize güvenin. Kendi ihtiyaçlarınızı öğrenin. Bu kitabı kullanın.

Başlangıç Zihni, Kâğıt ve Kalem

Başlangıç seviyesinde bir sınıfa ders vermek iyi oluyor. Yazma konusunda ilk düşündüğüm ve hissettiğim şey olan başlangıç zihnine geri dönmek zorunda kalıyorum. Bir bakıma, her oturup yazdığımızda geri dönmemiz gereken yer bu başlangıç zihnidir. Sırf iki ay önce güzel bir şey yazdık diye bunu tekrar yapacağımıza dair hiçbir güvence, hiçbir garanti yoktur. Aslında her başladığımızda, daha önce nasıl yaptığımızı merak ederiz. Her seferinde haritasız çıkılan yeni bir yolculuk bekler bizi.

Bu yüzden bir yazı grubuna ders verdiğimde, tüm hikâyeyi sil baştan anlatmak ve öğrencilerin bunları ilk kez duyduklarını hatırımda tutmak zorundayım. En başından başlamalıyım.

İlk olarak, yazdığınız kalemi düşünün. Hızlı yazabileceğiniz bir kalem olmalı, zira düşünceleriniz her zaman elinizden çok daha hızlıdır. Yavaş bir kalemle elinizi daha da yavaşlatmak istemezsiniz. Tükenmezkalem, kurşunkalem, keçeli kalem elbette ki yavaştır. Kırtasiyeye gidin ve size neyin uyacağına bir bakın. Farklı türleri deneyin. Çok süslü ve pahalı olmasın. Ben çoğunlukla ucuz bir dolmakalem kullanıyorum, değiştirilebilir kartuşları olanlardan. Yıllar boyunca yüzlercesini aldım. Her rengi kullandım; genelde akıtıyorlar ama hızlılar. Şu yeni çıkan ucu bilyeli kalemler de hızlı, ancak hafif bir kontrol kaybı var. Kalemin kâğıda temas edişini ve dokusunu hissetmek isteyeceksiniz.

Defterinizi de düşünün. Bu çok önemli. Bir marangozun çekiç

ve çivileri gibi, bunlar da sizin ekipmanınız. (Kendinizi şanslı sayabilirsiniz, bu işi epey ucuza getiriyorsunuz!) Kimi zaman insanlar pahalı, sert kapaklı defterler alırlar. Bunlar hantal ve ağırdır; süslü oldukları için iyi bir şeyler yazmaya mecbur kalırsınız. Bunun yerine akla gelebilecek en saçma çerçöpü bile kâğıda dökmeye izniniz olduğunu ve bunun sorun olmayacağını hissetmelisiniz. Kendinize yazmayı keşfetmek için geniş bir alan verin. Ucuz bir spiralli defter, onu çabucak doldurabileceğinizi ve bir başkasına da paranızın yetebileceğini hissetmenizi sağlar. Ayrıca taşıması da kolaydır. (Genelde çantalarımı defter sığacak boyutta alırım.)

Garfield, Muppets, Mickey Mouse, Star Wars. Gülünç kapaklı defterler kullanmayı seviyorum. Eylül ayında okul başlayınca taze taze piyasaya çıkıyorlar. Normal spirallilerden biraz daha pahalılar ama onları seviyorum. Peanuts'lı bir defteri açınca kendimi çok ciddiye alamıyorum. Ayrıca onları daha kolay bulmama da yarıyor. "Ah, evet, o yaz rodeo serisinden defterlere yazmıştım." Farklı çeşitleri deneyin – çizgisiz, çizgili veya kareli sayfalar, sert veya karton kapaklı olanlar. Sonuçta sizin işinize yaramalıdır.

Defterinizin boyutu da önemli. Küçük bir defteri cebinizde taşıyabilirsiniz ama o zaman da küçük düşünceleriniz olur. Bu da sorun değil. Aynı zamanda bir çocuk doktoru da olan ünlü Amerikalı şair William Carlos Williams, şiirlerinin çoğunu hastalarının randevuları arasındaki boş vakitlerde reçete defterine yazmıştır.

Detay

Doktor, seni arıyordum ben de
Sana iki papel borçluyum
Daha daha n'aber?
Oldu. Ben bi' anlayayım
Sana da anlatacağım.[1]

Toplu eserleri içinde reçete defteri boyunda pek çok şiir bulursunuz.

Bazen düşüncelerinizi bir deftere yazmak yerine doğrudan daktilo etmek isteyebilirsiniz. Yazmak fizikseldir ve kullandığınız ekipmandan etkilenir. Daktiloda ya da klavyede yazarken parmaklarınız tuşlara basar ve sonuç blok halindeki kapkara harflerdir: Kendinizin farklı bir yönü ortaya çıkabilir. Hislerimle ilgili bir şeyler yazarken fark ettim ki ben ilk seferinde doğrudan kâğıda, elimle yazmalıyım. El yazısı kalbin hareketiyle çok daha fazla bağlantılıdır. Yine de hikâyelerimi anlatırken doğrudan daktilonun başına geçiyorum.

Deneyebileceğiniz bir başka şey de ses kayıt cihazına konuşmak ve düşüncelerinizi dile getirirken sesinizi kaydetmenin nasıl hissettirdiğine bakmaktır. Bu yöntemi sırf kolaylık olsun diye de kullanabilirsiniz: Bir elbisenin eteğiyle uğraşırken eski kocanızla aranızın nasıl olduğunu düşünmeye başlayabilir ve bu konuda yazmak isteyebilirsiniz. Elleriniz dikiş dikmekle meşguldür; aklınızdakileri kayıt cihazına anlatabilirsiniz.

Bilgisayarla çok fazla çalışmadım ama klavyesini kucağıma koyabileceğim, gözlerimi kapatabileceğim ve içimden geldiği gibi yazabileceğim bir Macintosh kullanmayı hayal edebiliyorum. Bilgisayar otomatik olarak şaryoyu geri döndürür. Bu özelliğe "satır kaydırma" deniyor. Durmadan tuşlara basabilirsiniz. Daktilonun satır sonunda uyarı zili çalması konusunda endişelenmenize gerek yok.

Deneyler yapın. Hatta büyük bir çizim defterine yazmayı deneyin. İç dünyanın dış dünyayı yarattığı doğrudur, ancak dış dünya ve araçlarımız da düşüncelerimizi nasıl biçimlendirdiğimizi etkiler. Gökyüzüne yazı yazmayı deneyin.

Kullanacağınız araçları dikkatle seçin, ama gerilmenize sebep olacak ya da yazı masanızdan çok kırtasiyede zaman geçirecek kadar değil.

İLK DÜŞÜNCELER

Yazma pratiğinin en temel öğesi, zamanlanmış egzersizlerdir. Kendinize on dakikalık, yirmi dakikalık ya da bir saatlik zaman dilimleri ayırın. Ne kadar olduğu size kalmış. Başlangıçta küçük adımlarla başlayıp bir hafta sonra bu süreyi artırmayı seçebilirsiniz ya da daha ilk seferden bir saatliğine yazmaya girişebilirsiniz. Hiç önemli değil. Asıl önemli olan, bu yazma oturumu için ne kadar süre ayırdıysanız, o süre boyunca kesintisiz olarak kendinizi yazmaya vermenizdir:

1. *Elleriniz işlesin.* (Yazdığınız cümleyi yeniden okumak için bile durmayın. Bu oyalanmak ve söylediklerinizin kontrolünü elinize almaya çalışmak olur.)
2. *Hiçbir şeyin üzerini karalamayın.* (Yazarken bir yandan düzelti yapıyorsunuz demektir. Yazmaya niyetiniz olmayan bir şeyi yazdıysanız bile öylece bırakın.)
3. *İmla, noktalama ve dilbilgisi konusunda endişelenmeyin.* (Yazarken kenar çizgilerinin ya da satır aralıklarının dışına taşmayayım diye bile uğraşmayın.)
4. *Kontrolü kaybedin.*
5. *Düşünmeyin, mantıklı olacağım diye uğraşmayın.*

6. *Hiç çekinmeden, bodoslama dalın.* (Yazdıklarınızda korkunç ya da mesnetsiz bir şey varsa, balıklama atlayın içine. Muhtemelen epey enerji yüklüdür.)

Kurallar bunlar. Bunlara uymak önemlidir; çünkü amaç ilk düşüncelere, enerjinin toplumsal nezaket veya iç sansür tarafından engellenmediği yere, zihninizin görmesi veya hissetmesi gerektiğini *düşündüğü* şeyi değil, gerçekten gördüğü ve hissettiği şeyi yazdığınız yere kadar her şeyi yakıp geçmektir. Bu, zihninizin tuhaflıklarını yakalamak için harika bir fırsattır. Düşüncenin sarp hudutlarını keşfedin. Bir havucu rendeler gibi, kâğıda bilincinizin rengârenk lahana salatasını dökün.

İlk düşünceler muazzam bir enerjiye sahiptir. Zihnin bir şeyin üzerine ilk ışığı düşürme yoludur. İçsel sansür genellikle bu ilk düşünceyi ezip geçer; bu yüzden düşünce üzerine eklenen düşünceler, ilk taze parıltının dolaysız bağlantısından iki üç kez uzaklaştırılmış ikinci ve üçüncü sıradaki düşünceler âleminde yaşarız. Diyelim ki "Boğazımdaki papatyayı kestim" cümlesi aklıma düştü. Buna istinaden, ikinci düşüncem 1+1=2 mantığıyla, nezaket, korku ve doğal olandan utanma konusunda özenle eğitilmiş olduğundan, "Bu çok saçma. İntihara meyilli gibisin. Boğazını keserken imgeleme kendini. Deli olduğunu düşünecekler" diyecektir. Ve bunun yerine, sansürcüye istediğini verirsek, "Boğazım biraz ağrıyordu, bu yüzden bir şey söylemedim" diye yazarız. Pek münasip ve sıkıcı.

Aynı zamanda bu ilk düşünceler ego tarafından, kontrol sahibi olmaya, dünyanın kalıcı ve sağlam, sonsuz ve mantıklı olduğunu kanıtlamaya çalışan içimizdeki mekanizma tarafından da sınırlandırılamaz. Dünya kalıcı değildir, sürekli değişir ve insanların çektiği acılarla doludur. Dolayısıyla egosuz bir şey ifade ederseniz, bu aynı zamanda enerji doludur çünkü bir şeylerin nasıl olduğuyla ilgili hakikati de ifade etmektedir. İfadelerinizde egonun

yükünü taşımazsınız, bununla birlikte insan bilincinin dalgalarında gezer ve kişisel ayrıntılarınızı bu yolculuğu ifade etmek için kullanırsınız.

Zen meditasyonunda *zafu* adı verilen bir minderde bağdaş kurup sırtınız dik, elleriniz dizlerinizde veya önünüzde durur halde *mudra* adı verilen bir hareketle otururusunuz. Yüzünüzü beyaz bir duvara dönerek dikkatinizi nefesinize verirsiniz. Ne hissederseniz hissedin –büyük öfke ve direnç kasırgaları, neşe ve keder fırtınaları– sırtınız dik, bağdaş kurmuş vaziyette, yüzünüz duvara dönük oturmaya devam edersiniz. Düşünceleriniz ya da duygularınız ne kadar kuvvetli olursa olsun savrulmamayı öğrenirsiniz. Disiplin budur: Oturmaya devam etmek.

Aynı şey yazarken de geçerlidir. İlk düşüncelerle temas kurduğunuz ve onlardan yola çıkarak yazmaya başladığınız zaman büyük bir savaşçı olmalısınız. Özellikle başlangıçta sizi alıp sürükleyecek heybetli duygular ve enerjiler hissedebilirsiniz ama yazmayı bırakmazsınız. Kaleminizi kullanmaya ve hayatınızın ayrıntılarını kaydetmeye, onların özüne nüfuz etmeye devam edersiniz. Genellikle başlangıç sınıflarında öğrenciler yazdıkları metinleri okurken ağlamaya başlarlar. Bu normaldir. Hatta çoğu zaman yazarken de ağlarlar. Buna rağmen onları gözyaşlarının içinden geçerek de olsa okumaya ya da yazmaya devam etmeleri için teşvik ederim; ancak bu şekilde öteki yakaya ulaşabilir ve duygularla savrulmazlar. Gözyaşları sizi durdurmasın; gerçeğe doğru ilerleyin. Disiplin budur.

İlk düşünceler neden bu kadar enerji vericidir? Çünkü tazelik ve ilhamla ilişkilidir. İlham "nefes almak" demektir. Tanrı'yı solumaktır. Esasında kendinizden daha heybetli bir hale gelirsiniz ve ilk düşünceler de o andadır, oradadır. Gerçekte olanın ya da hissedilenin üstünü örtmezler. Şimdiki zaman muazzam bir enerjiyle yüklüdür. Olan budur. Budist bir arkadaşım bir meditasyon inzivasından çıktıktan sonra, "Sonrasında renkler çok daha canlıydı" demişti. Meditasyon öğretmeni şöyle demiş: "Anda kaldığınızda, dünya gerçekten hayat doludur."

Bir Pratik Olarak Yazmak

Burası yazarlığın uygulama okuludur. Tıpkı koşmak gibi, ne kadar çok yaparsanız o kadar iyi olursunuz. Bazı günler koşmak istemezsiniz ve o beş kilometrelik hedefin her adımına direnirsiniz, ama yine de yaparsınız. İsteseniz de istemeseniz de pratik yaparsınız. İlham gelmesini ve koşmak için derin bir arzu duymayı beklemezsiniz. Kaldı ki bu asla olmaz, hele de formda değilseniz ve koşmaktan özellikle kaçınıyorsanız. Ancak düzenli olarak koşarsanız, zihninizi kendi direncinizi kırmak veya görmezden gelmek için eğitirsiniz. Sadece yaparsınız. Ve koşunun orta yerinde, onu sevmeye başlarsınız. Sona ulaştığınızda asla durmak istemezsiniz. Durduğunuz zamansa çoktan bir sonraki sefer için iştahınız kabarmıştır.

Yazmak da böyledir. İşin içine daldığınızda, masanın başına oturmanızın neden bu kadar uzun sürdüğünü merak edersiniz. Pratik yaparak aslında çok daha iyi olursunuz. Derinlerdeki benliğinize daha fazla güvenmeyi ve yazmaktan kaçınmak isteyen içinizdeki sese teslim olmamayı öğrenirsiniz. Bir futbol takımının tek bir maç için uzun saatler boyunca antrenman yapmasının mümkün oluşunu asla sorgulamamamız gariptir; ancak yazarken kendimize antrenman için nadiren alan tanırız.

Yazarken, "Bir şiir yazacağım" demeyin. Bu tutum donup

kalmanıza sebep olur. Kendinizden en azını bekleyerek oturun ve deyin ki, "Akla gelebilecek en saçma çerçöpü yazmakta özgürüm." Bir hedef belirlemeden uzun uzun yazabilmek için kendinize alan tanımalısınız. "Büyük Amerikan romanını" yazmaya karar verdiklerini ve o zamandan beri tek satır yazmadıklarını söyleyen öğrencilerim oldu. İşin başına her oturduğunuzda harika bir şey bekliyorsanız, yazmak sizin için her daim büyük bir hayal kırıklığı olacaktır. Ayrıca bu beklenti sizi yazmaktan da alıkoyar muhtemelen.

Benim kuralım ayda bir defter bitirmek. (Her zaman kendim için yazma yönergeleri oluştururum.) Sadece defterin içini doldurmak. Pratik yapmak budur. Benim için ideal olan, her gün yazmak. Bunun benim idealim olduğunu söylüyorum. Bunu yapmazsam kendimi yargılamamaya ya da kaygılanmamaya dikkat ediyorum. Kimse tümüyle idealine uygun yaşayamaz.

Defterlerimde yan ya da üst kenar boşluklarına hiç kafayı takmam: Tüm sayfayı doldururum. Artık bir öğretmen ya da okul için yazmıyorum. Önce kendim için yazıyorum ve sınırlarımın içinde kalmak, hatta kenar çizgilerine bile uymak zorunda değilim. Bu bana psikolojik bir özgürlük ve yetki veriyor. Yazmaya başladığımda ve tenceremde gerçekten bir şeyler fokurdamaya başladığında, noktalama işaretlerini, imla kurallarını falan unutuyorum. Ayrıca el yazımın değiştiğini de fark ediyorum. Yazım daha büyük ve daha geniş boşluklu oluyor.

Çoğu zaman öğrencilerim yazarken odaya şöyle bir göz gezdiriyorum ve hangilerinin o anda, gerçekten yazdıklarının içinde olduğunu anlayabiliyorum. Ellerindeki işe dalıp gittiklerinde vücutları gevşiyor. Yine, tıpkı koşmak gibi. Koşu iyi olduğunda çok az direnç söz konusu olur. Vücudunuzun her parçası hareket ediyordur, koşucudan ayrı bir siz yoktur. Yazarken gerçekten o ana dahil olduğunuzda ne yazar, ne kâğıt, ne kalem ne de düşünceler vardır. Yazmayı sadece yazma eylemi yapar; diğer her şey yok olur.

Yazma pratiğindeki temel amaçlardan biri, kendi zihninize ve bedeninize güvenmeyi öğrenmek; saldırmadan sabredebilmektir. Sanat Büyük Dünya'da yaşar. Bir şiirin ya da hikâyenin şu ya da bu şekilde belli bir önemi yoktur. Önemli olan yazma süreci ve hayatın kendisidir. Çok fazla yazar harika kitaplar yazdı ve sonunda delirdi, alkolik oldu ya da kendini öldürdü. Bu süreç akıl sağlığını öğretir. Biz de şiirlerimiz ve hikâyelerimizle birlikte aklımızı başımızda tutmaya çalışıyoruz.

Tibetli Budist bir usta olan Chögyam Trungpa, Rinpoche*, "Muazzam bir direniş karşısında dahi açılmaya ve gelişmeye devam etmemiz gerek. Kimse bizi açılmaya teşvik etmiyor ama biz yine de kalbin katmanlarını tek tek soymalıyız" demişti. Burada bahsi geçen yazma pratiği için de aynı şey geçerlidir: Kendi sesimizi ve sürecimizi geliştirmeye, onlara güvenmeye devam etmeliyiz. Nihayetinde, eğer süreç iyiyse sonuç da iyi olacaktır. İyi bir metin elde edeceksiniz.

Bir arkadaşım renklendireceği iyi bir siyah beyaz çizimi olduğunda, ısınmak için mutlaka önemsemediği birkaç çizim üzerinde pratik yaptığını söylemişti. Yazma alıştırmaları da yazmak isteyebileceğiniz başka herhangi bir şeye yönelik ısınma niteliğindedir. Yazmanın özü ve en ilkel, en temel başlangıcıdır. Kendi sesinize duymayı öğrendiğiniz güven daha sonra bir iş mektubuna, bir romana, bir doktora tezine, bir tiyatro oyununa ya da bir anı yazısına yönlendirilebilir. Ama bu tekrar tekrar geri dönmeniz gereken bir şeydir. "Tamamdır! Artık nasıl yazacağımı biliyorum, kendi sesime güveniyorum. Gideyim de o büyük Amerikan romanını yazayım..." diye düşünmeyin sakın. Gidip bir roman yazmaya başlamak elbette güzeldir, ama yazma pratiği yapmayı bırakmayın. Bu, akordunuzun bozulmasını önler; dans etmeden önce ısınma hareketleri yapan bir dansçı ya da koşmadan önce esneyen bir koşucu gibi. Hiçbir koşucu, "Ah, daha dün koştum.

* Tibet dilinde kullanılan onursal bir unvan. "Değerli kişi" anlamına gelir. (ç.n.)

Yeterince esneğim" demez. Her gün yeniden ısınır ve esneme hareketleri yapar.

Yazma pratiği tüm hayatınızı sarıp sarmalar ve belli bir mantıksal biçim gerektirmez: 18. bölümdeki eylemin ardından bir 19. bölüm yoktur. Kendinize dizgin vuramayacağınız, gönlünüzce dağılabileceğiniz bir yerdir burası; büyükannenizin çorbasıyla ilgili düşleriniz, pencerenizin dışındaki müthiş bulutlarla iç içe geçebilir. Varış yeri belli değildir ve tam da bulunduğunuz anda sizin her şeyinizle alakalıdır. Yazma pratiğini hiç düşünmeden, belli bir amaç gütmeden koştuğunuz bir kucak olarak düşünün. Yazmak, bahçemizi budamaya başlamadan, en güzel kitaplarımızı ve romanlarımızı yazmadan önce enerji topladığımız gür ormandır. Süregiden bir pratiktir.

Şimdi yazınızın başına oturun. Tam bu anı bana ayırın. İçinizden ne geçiyorsa onu yazın. "Tam bu anda" diye başlayıp yedi yıl önceki düğününüzde taşıdığınız gardenyayı anlatarak bitirebilirsiniz. Hiç sorun değil. Kontrol etmeye çalışmayın. Aklınıza ne gelirse onunla devam edin, elleriniz işlesin.

Kompostlama

Deneyimlerimizin bilincimizin süzgecinden geçmesi biraz zaman alır. Örneğin, çılgınca bir aşk ilişkisinin ortasında âşık olmak üzerine yazmak zordur. Perspektifimiz yoktur. Tek söyleyebileceğimiz tekrar tekrar "Delicesine âşığım"dır. Yeni taşındığımız bir şehir hakkında yazmak da zor; henüz içimize işlememiştir. Yeni evimizi henüz tanımıyoruz, kaybolmadan eczaneye gidip dönebilsek bile. Orada üç kış geçirmedik ya da ördeklerin sonbaharda kaybolup ilkbaharda göllere döndüğünü görmedik. Hemingway, Paris'te bir kafede otururken Michigan hakkında yazmıştı. "Belki Paris'ten uzaktayken Paris hakkında yazabilirim, tıpkı Paris'teyken Michigan hakkında yazdığım gibi. Bunun için çok erken olduğunu bilmiyordum zira Paris'i yeterince tanımıyordum."[2]

Duyularımız kendi başlarına aptaldır. Deneyimleri algılar, ancak bilincimiz ve tüm bedenimiz aracılığıyla bir süre bu deneyimlerin süzülüp zenginleşmesine ihtiyaç duyarlar. Ben buna "kompostlama" diyorum. Bedenlerimiz çöp yığınlarıdır: Deneyim biriktiririz ve yumurta kabuklarının, ıspanak yapraklarının, kahve telvelerinin ve zihnimizdeki eski kemiklerin kompost haline getirilmesiyle azot, ısı ve çok verimli toprak elde ederiz. Bu verimli topraktan şiirlerimiz ve hikâyelerimiz yeşerir. Ama bunların hep-

si bir anda olmaz. Zaman alır. İçlerinden bazıları hercai düşünceler çöplüğünden kara toprağın sağlam zeminine düşene kadar hayatınızın organik ayrıntılarını karıştırıp durmaya devam edin.

Dolu dolu birkaç sayfa yazan ve bunları sınıfta okuyan öğrencilerim olduğunda, yazdıkları bütünüyle iyi olmasa da zihinlerini malzeme bulmak için kurcaladıklarını gördüğüme memnun oluyorum. Bu insanların devam edeceğini ve sadece "son sürat" yazmaya takıntılı olmadıklarını, ancak pratik sürecinde olduklarını biliyorum. Zihinlerini tırmıkla düzeltiyor, sığ düşüncelerini alıp tersine çeviriyorlar. Eğer bu hammaddeyle çalışmaya devam edersek, benliğimizin daha derinlerine ineceğiz, ama nevrotik bir şekilde değil. İçimizdeki zengin bahçeyi görmeye başlayacak ve bunu yazmak için kullanacağız.

Söylemek istediğim şeyi nasıl söyleyeceğime dair pek çok farklı girişimde bulunurum genelde. Örneğin, 1983 yılının Ağustos ayından Aralık ayına kadarki defterlerime bakabilir ve babamın ölümü hakkında ayda birkaç kez bir şeyler yazmaya çalıştığımı görebilirsiniz. O esnada malzemeyi inceliyor ve kompost haline getiriyordum. Sonra birdenbire, nasıl olduğunu söyleyemem ama Aralık ayında Minneapolis'teki Croissant Express'te donakalmış vaziyette otururken bu konuyla ilgili uzun bir şiir döküldü içimden. Söylemek zorunda olduğum o birbirinden bütünüyle farklı şeyler aniden enerji ve ahenkle kaynaştı – komposttan parlak kırmızı bir lale fırladı. Katagiri Roshi şöyle demişti: "Senin küçük iraden tek başına hiçbir şey yapamaz. Bunun için Büyük Kararlılık gerekir. Büyük Kararlılık sadece sizin çaba göstermeniz anlamına gelmez. Tüm evren arkanızda ve sizinle birlikte demektir – kuşlar, ağaçlar, gökyüzü, ay ve on yön*." Birdenbire, bu kadar uzun süre kompost yaptıktan sonra, yıldızlarla, şimdiki zamanla

* On yön, pusulanın sekiz noktası (kuzey, güney, doğu, batı, kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatı) ile Buddha'nın farklı tezahürlerinin bulunduğu yukarı ve aşağı (zenith ve nadir) yönlerini kapsar. (ç.n.)

ya da başınızın üzerindeki yemek odası avizesiyle hizalanırsınız; bedeniniz açılır ve konuşur.

Bu süreci anlamak sabrı besleyip geliştirir ve daha az kaygı üretir. Her şeyi biz yönetmiyoruz, yazdığımız yazıları bile. Ama pratik yapmaya da devam etmeliyiz. Hiçbir şeyi yönetmiyor olmak, yazmamak ve kanepede oturup şekerleme yemek için bir bahane değildir. Kompost yığınını işlemeye devam etmeli, onu zenginleştirmeli ve verimli hale getirmeliyiz ki güzel bir şey çiçek açabilsin ve böylece yazma kaslarımız, evren bizim içimizde hareket ettiğinde onu idare edebilmek için iyi durumda olsun.

Bunu anlamak, bizden başkasının başarısını kabullenmemize ve haddinden fazla hırslı olmaktan kaçınmamıza yardım eder. Belli ki vakit, o başka birinin vaktidir. Bizim vaktimiz hayatımızın bir yerinde ya da olmadı bir sonraki hayatımızda gelecektir. Önemi yok. Pratik yapmaya devam edin.

Sanatsal İstikrar

Taos, New Mexico'da ilk yazılarımı yazdığım 1977 civarından başlayan, yaklaşık bir metre yüksekliğinde bir spiralli defter yığınım var. Onları atmak istiyorum – yazma pratiğinde ortaya çıkan, kendi zihnimizin çerçöpüne bakmaya kim dayanabilir? New Mexico'da bira tenekelerinden ve eski lastiklerden güneş enerjili evler yapan bir arkadaşım var. Sanırım ben de ıskartaya çıkmış spiralli defterlerimden bir ev yapmayı deneyeceğim. Üst katımda oturan arkadaşım, "Onları elden çıkarma" diyor. Ona isterse defterleri alabileceğini söylüyorum.

Defterleri arkadaşımın dairesine çıkan merdivenlere yığıyorum ve dört günlüğüne Norfolk, Nebraska'ya, bir yazı atölyesi yapmaya gidiyorum. Döndüğümde arkadaşım bana tuhaf tuhaf bakıyor, kendini yatak odamdaki eski pembe sandalyeye bırakıyor: "Bütün hafta sonu defterlerini okudum. Çok mahrem, çok korkmuş; sayfalarca güvensiz, sonra aniden artık karşımdaki sen değildin – sadece ham enerji ve vahşi bir zihin. Ama şimdi sen buradasın, *sen*, Natalie, etten kemikten, sadece bir insan. Çok garip geliyor." Kendimi iyi hissediyorum, çünkü gerçekte nasıl biri olduğumu görmesi umurumda değil. Halimden memnunum. Birinin beni tanımasını istiyorum. Birbirimize ve kendimize dair pek çok efsaneyle sarmalanmış durumdayız; biri bizi olduğumuz gibi gördüğünde ve bizi öyle kabullendiğinde çok minnettar oluruz.

Arkadaşım defterlerimi okumanın güçlendirici olduğunu söyledi, çünkü gerçekten "boktan" şeyler de yazdığımı fark etti, bazen koca bir defter boyunca hem de. Öğrencilerime sık sık, "Bakın, ben sayfalarca kendime acıdığım korkunç şeyler yazdım ve yazmaya da devam ediyorum" diyorum. Bana inanmıyorlar. Defterlerimi okumak bunun canlı kanıtı. Üst kat komşum şöyle demişti: "Eğer vaktiyle o saçmalıkları yazdıysan ve bugün de bambaşka şeyler yazabiliyorsan, ben de her şeyi yapabileceğimi hissediyorum. Zihinde çok fazla güç var. Kim bilir ben neler yapabilirim!" Defterlerde –şikâyetler, sıkıcı betimlemeler ve pervasız bir öfkeyle dolu defterlerde– gördüğü en önemli şeyin bu sürece duyulan mutlak güven olduğunu söyledi. "'Bunu yaptığıma göre kafadan kontak olmalıyım' diye yazdığında bile yazmaya devam ettiğini gördüm."

Yazma sürecine inandığım doğru. Taos'taki tek sinema salonunda *Jaws*'ın altı ay üst üste gösterildiği New Mexico tepelerindeki uzun, kurak günlerin sıkıntısı içinde yaşıyordum. Hayatın yüzeyinin altında ya da tam ortasında gerçek bir şey olduğuna inanıyordum; ama çoğu zaman kendi zihnim beni uyutuyor ya da dikkatimi dağıtıyordu; yine de sahip olduğum tek şey kendi zihnim ve hayatımdı. Böylece ben de onlardan yola çıkarak yazmaya başladım. "Defterler arasında ilerledikçe görüyorum ki bu tür yazılar senin kim olduğunu belirliyor. Bu, insan olmanın tasdik edilişidir."

Bu şekilde yazmaya başladığınızda –yani doğrudan kendi zihninizden– beş yıl boyunca çerçöp yazmaya razı olmak zorunda kalabilirsiniz, çünkü bundan çok daha uzun bir süre boyunca her şeyi içimizde biriktirdik ve bunlardan memnuniyetle kaçındık. Kendi ataletimize, güvensizliğimize, kendimize duyduğumuz nefrete, gerçekte söyleyecek değerli bir şeyimiz olmadığına dair korkumuza bakmalıyız. Yeni bir şeye başladığımızda dirençlerin yüzümüze yüzümüze çarptığı doğrudur. Şimdi onlardan kaçma

ya da başımızdan savma değil, kâğıt üzerindeki siyah beyaz hallerine bakıp budala seslerinin ne dediğini görme fırsatımız var. Yazdıklarınız bu çöplerin ve kompostun arasından sıyrılıp çiçek açtığında, oldukça istikrarlıdır. Hiçbir şeyden kaçmıyorsunuz. Sanatsal bir güvenlik duygusuna sahip olabilirsiniz. İçinizdeki seslerden korkmazsanız, dışarıdaki eleştirmenlerden de korkmazsınız. Ayrıca bu sesler yalnızca gerçek hazineyi, zihnin ilk düşüncelerini koruyan muhafızlar ve iblislerdir.

Aslında, eski defterlerime baktığımda, kendime biraz fazla düşkün olduğumu ve hercai düşüncelerimde dolanmak için kendime haddinden fazla zaman verdiğimi düşünüyorum. Kestirme bir yol bulabilirdim. Yine de korkunç benliklerimizi bilmek iyidir; onları övmek ya da eleştirmek değil, sadece kabullenmek için. O zaman, bu bilgiden yola çıkarak, güzelliği, nazik düşünceleri ve katıksız gerçekleri seçmek için daha donanımlı hale geliriz. Bu seçimi ayaklarımızı yere sağlam basarak yaparız. Sırtımızda korku yüküyle güzelliğin peşinden çılgınca koşmayız.

Yazma Pratiği için Konu Listesi

Bazen yazmak için otururuz ve yazacak bir şey aklımıza gelmez. Boş sayfa korkutucu olabilir ve on dakikalık alıştırma süresince tekrar tekrar, "Aklıma bir şey gelmiyor. Aklıma bir şey gelmiyor" diye yazmak sıkıcı hale gelir. Defterinizde, yazacağınız konularla ilgili aklınıza gelen fikirleri not edeceğiniz bir sayfa olması iyi bir fikirdir. Bu, duyduğunuz bir cümle, bir replik olabilir. Örneğin, bir restoranda bir garsona başka bir garson hakkında şikâyette bulundum. Verdiği yanıt şuydu: "Tuhaf biri olduğunu biliyorum ama başka telden çalıyorlarsa, 'Bırakın da dans etsinler' derim." Aklınıza düşen bir hatıra olabilir: büyükbabanızın takma dişleri; geçen haziranda siz yokken leylakların nasıl koktuğu; sekiz yaşındayken siyah beyaz rugan ayakkabılarınızın içinde nasıl biri olduğunuz. Her şey olabilir. Aklınıza bir şey geldiğinde listeye ekleyin. Sonra yazmak için oturduğunuzda, bu listeden bir konu seçip başlayabilirsiniz.

Liste yapmak iyidir. Günlük hayatınızdaki yazı malzemelerini fark etmeye başlamanızı sağlar; böylece yazdıklarınız hayatınızla ve onun dokusuyla kurduğunuz ilişkiden doğar. Bu şekilde kompostlama süreci başlar. Bedeniniz malzemenizi sindirmeye ve tersyüz etmeye girişir; bu nedenle fiziksel olarak masanın başına geçip yazmasanız bile, bir parçanız tırmıklar, gübreler, güneşin

sıcaklığını alır ve yazının koyu yeşil bitkilerinin büyümesi için hazırlanır.

Yazmaya oturduğunuzda zihninize bir başlangıcı planlamak için çok fazla zaman verirseniz, maymun zihniniz* birçok konu üzerinde gezinip durabilir ve bir kelimecik bile yazmayı başaramayabilirsiniz. Bu yüzden liste aynı zamanda yazmaya hızlıca başlamanıza ve direnci kırmanıza yardımcı olur. Haliyle yazmaya başladığınızda zihninizin konuyu nereye götürdüğüne şaşırabilirsiniz. Bu iyi bir şey. Yazdıklarınızı kontrol etmeye çalışmıyorsunuz. Yoldan çekiliyorsunuz. Elleriniz işliyor.

Ama kendi listenizi oluşturana kadar, işte size bazı yazı fikirleri:

1. Pencerenizden içeri dolan ışığın niteliğini anlatın. Konuya paldır küldür dalıp yazın. Geceyse ve perdeleriniz kapalıysa ya da kuzey cephesinden vuran ışık hakkında yazmayı yeğliyorsanız, sorun değil. On dakika, on beş dakika, yarım saat devam edin.
2. "Hatırlıyorum da..." diye başlayın. Bir sürü küçük anınızı yazın. İçinizden daha kapsamlı, uzun bir anı dökülürse onu da yazın. Sadece devam edin. Bu anı beş saniye ya da beş yıl önce yaşanmış olabilir, endişelenmeyin. İçinde bulunduğunuz anda olmayan her şey, yazdıkça yeniden hayata dönen anılardır. Takılırsanız, sadece "Hatırlıyorum da..." cümleciğini tekrarlayın ve devam edin.
3. İster olumlu ister olumsuz olsun, çok güçlü duygular beslediğiniz bir şeyi ele alın, onu seviyormuşsunuz gibi yazın. İlerleyebildiğiniz kadar ilerleyin, onu seviyormuş gibi yazmaya devam edin ve sonra sayfanın tersini çevirip aynı

*"Monkey mind." Bir Budizm terimi. Buna göre, insan zihni sürekli çığlık atan, kavga eden, dikkat dağıtan ve genel olarak zihinsel kaos yaratan maymunlarla doludur. (ç.n.)

şeyi bu sefer ondan nefret ediyormuş gibi yazın. Ardından bir de tamamen tarafsız bir şekilde kâğıda dökün.

4. Bir renk seçin –örneğin, pembe– ve on beş dakikalık bir yürüyüşe çıkın. Yürüyüş sırasında etrafınızdaki pembe şeylerin farkına varın. Sonra defterinizin başına dönüp on beş dakika yazın.
5. Farklı yerlerde yazın, mesela bir çamaşırhanede; çamaşır makinelerinin ritmini dinleyin. Otobüs duraklarında, kafelerde yazın. Etrafınızda olup bitenleri yazın.
6. Bana sabahınızı anlatın. Kahvaltı, uyanma, otobüs durağına yürüme. Mümkün olduğu kadar ayrıntı verin. Zihninizi yavaşlatın ve sabahınızın detaylarının üzerinden geçin.
7. Gerçekten sevdiğiniz bir mekânı gözünüzde canlandırın, orada olun, detayları görün. Şimdi orayı yazın. Yatak odanızın bir köşesi olabilir, bütün yaz altında oturduğunuz o ihtiyar ağaç olabilir, semtinizdeki McDonald's masası olabilir, nehir kıyısındaki bir yer olabilir. Hangi renkler var etrafınızda, nasıl sesler, nasıl kokular? Başka biri bunları okuduğunda, orada olmanın nasıl bir şey olduğunu öğrenmeli. Orayı nasıl sevdiğinizi hissetmeli; ama onu sevdiğinizi söylemenizden değil, detayları ele alışınızdan anlamalı bunu.
8. "Ayrılmakla" ilgili yazın. Nasıl isterseniz öyle yaklaşın konuya. Boşanmanızı, bu sabah evden çıkışınızı, bir arkadaşınızın ölümünü anlatın.
9. İlk anınız nedir?
10. Sevdiğiniz insanlar kimler?
11. Yaşadığınız şehrin sokaklarını anlatın.
12. Büyükannenizi ya da büyükbabanızı tarif edin.

13. Şunlar hakkında yazın:

yüzmek
yıldızlar
en çok korktuğunuz zaman
yeşil yerler
cinselliği nasıl öğrendiğiniz
ilk cinsel deneyiminiz
Tanrı'ya veya doğaya en yakın hissettiğiniz an
okumak ve hayatınızı değiştiren kitaplar
fiziksel dayanıklılık
eski bir öğretmeniniz

Soyut olmayın. Gerçek şeyleri yazın. Dürüst ve detaycı olun.

14. Elinize bir şiir kitabı alın. Herhangi bir sayfayı açın, bir dize seçin, onu defterinize yazın ve oradan devam edin. Bir arkadaşım buna "sayfadan yazmak" diyor. İyi bir dizeyle başlarsanız, ulvi bir noktadan yola çıktığınız için işiniz kolaylaşır. Şair Cesar Vallejo'nun[3] "Yağmurlu bir günde, öleceğim Paris'te. ... Günlerden perşembe olacak" dizesi mesela. "Pazartesi saat tam on birde öleceğim, cuma günü Güney Dakota'da saat üçte bir traktör kullanırken öleceğim, Brooklyn'de bir meze dükkânında öleceğim" falan filan. Takıldığınız her seferinde ilk satırı tekrar yazın ve devam edin. O ilk satırı tekrar yazmak size yepyeni bir başlangıç ve başka bir yöne ilerleme şansı sunar: "Ölmek istemiyorum; Paris'te, Moskova'da ya da Youngstown, Ohio'da olmam umurumda değil."
15. Ne tür bir hayvansınız? İçten içe gerçekten bir inek, çizgili sincap, tilki ya da at olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Kendi yazma malzemelerinizi ve konularınızı oluşturmaya başlayın. Bu iyi bir pratiktir.

Tofuyla Savaşmak

Disiplin her zaman acımasız bir kelime olmuştur. Onu tembel tarafımı döve döve hizaya getirmek olarak düşünürüm ve bu asla işe yaramaz. Diktatör ve direnişçi olarak savaşmaya devam eder:

"Yazmak istemiyorum."

"Yazacaksın."

"Sonra yazarım. Yoruldum."

"Şimdi yazacaksın."

Tüm bunlar olup biterken defterim boş kalır. Bu da egonun mücadele etmeyi sürdürmesinin bir başka yolu. Katagiri Roshi'nin harika bir ifadesi vardır: "Tofuyla savaşmak." Tofu, soya fasulyesinden yapılan peynirdir. Yoğun, yavan ve beyazdır. Onunla güreşmek faydasızdır, hiçbir yere varamazsınız.

Eğer içinizdeki karakterler savaşmak istiyorsa bırakın savaşsınlar. Bu arada aklı başında olan tarafınız sessizce ayağa kalkmalı, defterinizin başına geçmeli ve daha derin, daha huzurlu bir yerden yazmaya başlamalıdır. Ne yazık ki bu iki savaşçı kafanızın içinde olduğundan, genellikle sizinle birlikte defterinizin başına geçerler. Onları her zaman arka bahçede, bodrumda ya da kreşte bırakamayız. Bu yüzden onlara da defterinizde beş, belki on dakika söz hakkı vermeniz gerekebilir. Kavgalarına yazınızda devam

etmelerine müsaade edin. Bu seslere yazma alanı verdiğinizde, şikâyetlerinin hızla sıkıcı hale gelmesi ve onlardan bıkmanız hayret uyandırıcıdır.

Bu sadece dirençtir. Ego çok yaratıcı olabilir ve olağanüstü direnç taktikleri uydurabilir. İlk romanına başlayan bir arkadaşım, ilk on dakika boyunca daktilonun başında oturup ne kadar korkunç bir yazar olduğunu, bir roman yazmaya kalkışarak bile ne kadar aptallık ettiğini yazdığından bahsetmişti. Sonra o kâğıdı daktilodan çıkarmış, yırtıp atmış ve elindeki işe, romanının bir sonraki bölümüne başlamış.

Yazmaya başlamak için bir yol belirlemek önemlidir; aksi takdirde, bulaşık yıkamak dünyadaki en önemli şey haline gelir, sizi yazmaktan alıkoyacak diğer her şey gibi. En nihayetinde insan sadece susmalı, oturmalı ve yazmalıdır. Bu acı vericidir. Yazmak çok basit, temel ve yalındır. Onu daha çekici kılacak süslü araçlar yoktur. Maymun zihinlerimiz dirençlerimizi güzel bir restoranda bir arkadaşımızla tartışmayı ya da yazma tıkanıklıklarımızı çözmek için bir terapiste gitmeyi tercih eder. Basit işleri karmaşıklaştırmayı severiz. Bir Zen deyişi vardır: "Konuştuğunuz zaman konuşun, yürüdüğünüz zaman yürüyün ve öldüğünüz zaman ölün." Yazdığınız zaman yazın. Kendi içinizdeki suçluluk duygusuyla, ithamlarla ve göz korkutan tehditlerle savaşmayı bırakın.

Ancak tüm bunları söyledikten sonra, geçmişte kendimi dürtüp yazmaya devam etmek için yaptığım birkaç numarayı anlatacağım:

1. Bir süredir hiçbir şey yazmadıysam bir yazma arkadaşımı ararım ve kendisiyle haftada bir buluşup yazdıklarımızın üzerinden geçme planı yaparım. Ona gösterebilmek için bir şeyler yazmak zorundayım.
2. Yazarlık gruplarına ders anlatıyorum ve sınıfa verdiğim ödevleri yapmak zorundayım. Yazarlık öğretmeye başla-

madan önce yıllarca yazmayı beklemedim. Taos'ta yaşıyordum ve on yıl önce orada çok az yazar vardı. Yazma arkadaşlarına ihtiyaç duyuyordum, bu yüzden ben de kadınlar için bir yazarlık grubu başlattım. Onlara öğretirken ben de yazmayı öğrendim. Hint bir yoga uzmanı olan Baba Hari Dass şöyle der: "Öğrenmek için öğretin."

3. Sabah uyanıp, "Evet Natalie, istediğin her şeyi yapman için saat ona kadar vaktin var. Saat onda kalemini eline almış olmalısın" derim. Kendime biraz alan tanırım ve sınır belirlerim.
4. Sabah uyanırım; düşünmeden, elimi yüzümü yıkamadan, kimseyle konuşmadan derhal masamın başına geçer ve yazmaya başlarım.
5. Geçtiğimiz iki ay boyunca haftada beş gün, gün boyu ders verdim. Eve geldiğimde çok yorgun ve yazmaya dirençli oluyorum. Evimden üç blok ötede otuz sente olabilecek en iyi ev yapımı damla çikolatalı kurabiyeleri satan harika bir kafe var. Oturup sonsuza dek yazmanıza da müsaade ediyorlar. İşten döndükten bir saat sonra kendime şöyle derim: "Evet Natalie, şimdi Croissant Express'e gidip bir saat boyunca yazarsan, damla çikolatalı iki kurabiye yiyebilirsin." Çikolata benim itici güçlerimden biri olduğundan on beş dakikada hazırlanıp kapıda olurum. Bir sorun var: Cuma günü iki kurabiyelik sınırımı aşıp dört kurabiye yemeye cüret ettim, yazmamı sağlayacak her şeyi yapabilirim. Genellikle, bir kez gerçekten yazmaya başladığımda, bu kendi başına en büyük ödül oluyor.
6. Her ay bir defter doldurmaya çalışıyorum. Nitelik konusunda bir sınır yok, sadece nicelik sınırım var: Nasıl bir saçmalık yazarsam yazayım dolu bir defter. Eğer ayın yirmi beşi olmuşsa ve ben sadece beş sayfa doldurmuşsam ve ay sonuna kadar doldurmam gereken yetmiş sayfa daha var-

sa, önümüzdeki beş gün boyunca yazmam gereken çok şey var demektir.

Her türlü dostça numarayı uydurabilirsiniz. Yeter ki sonsuz bir suçluluk, kaçınma ve baskı döngüsüne kapılmayın. Yazma zamanınız geldiğinde, yazın.

Editörle Yaşanan Sorun

Yazma pratiği yaparken yaratıcı ile editörü veya içinizdeki sansürcüyü ayırmak önemlidir, böylece yaratıcı taraf nefes almak, keşfetmek ve ifade etmek için özgür bir alana sahip olur. Editör son derece sinir bozucuysa ve onu yaratıcı sesinizden ayırmakta zorlanıyorsanız, ihtiyaç duyduğunuzda oturup editörün söylediklerini yazın; ona eksiksiz bir ses verin: "Sen bir pisliksin, yazabileceğini sana kim söyledi ki, yazdıklarından nefret ediyorum, berbatsın, utanıyorum, söyleyecek değerli hiçbir şeyin yok ve ayrıca imla kurallarını da bilmiyorsun." Tanıdık geldi mi?

Editörü ne kadar iyi tanırsanız, onu o kadar iyi görmezden gelebilirsiniz. Bir süre sonra, yaşlı bir sarhoşun saçmalamaları gibi, arka planda bir gevezelik haline gelir. Onun boş sözlerini dinleyerek gücünü pekiştirmeyin. Eğer ses, "Sıkıcısın" diyorsa ve siz onu dinleyip kendinizi durduruyorsanız, bu editörünüzü güçlendirir, ona itibar kazandırır. Bu ses, *sıkıcı* lafının sizi yolunuzdan edeceğini bilir, bu yüzden siz de sık sık kendinizi, yazdıklarınız hakkında bunu söylerken duyarsınız. "Sıkıcısın" cümlesini esintide uçuşan beyaz çamaşırlar gibi uzaktan duyun. En sonunda kuruyacak ve kilometrelerce ötedeki biri onu katlayıp içeri alacak. Bu arada siz de yazmaya devam edeceksiniz.

Elkton, Minnesota: Önünüzde Ne Varsa

Elkton, Minnesota'da bir dersliğe giriyorum. Nisan başında okulun etrafındaki tarlalar ıslak, sürülmemiş, henüz tohumlar atılmamış. Ve gökyüzü koyu gri. *Hahamlar* kelimesinin hecele-yecekleri kelimelerden biri olduğunu duyduktan sonra yirmi beş sekizinci sınıf öğrencisine Yahudi olduğumu söylüyorum. Hiçbiri daha önce bir Yahudi görmemiş. Önümüzdeki bir saat boyunca yaptığım her şeyin "Yahudi"yi temsil ettiğinin farkındayım. Elma yiyerek içeri giriyorum; bundan böyle tüm Yahudiler elma yiyecek. Onlara hiç küçük bir kasabada yaşamadığımı söylüyorum; bundan böyle hiçbir Yahudi taşrada yaşamıyor. Bir öğrenci toplama kampına gitmiş birini tanıyıp tanımadığımı sordu. Ve Almanlar hakkında konuşmaya başlıyoruz, çoğu Alman kökenli.

Çok sıcaklar ve içlerinde çok zarif bir kırılganlık var. İçtikleri suyun hangi kuyudan geldiğini, iki yıl önce kaçan kedilerinin geri dönmeyeceğini, koşarken saçlarının hangi şekillere girdiğini biliyorlar. Onlara şiir hakkında herhangi bir kural sunmama gerek yok. Onlar zaten orada yaşıyorlar. Anlatılacak şeylere yakınlar. Ben de soruyorum: "Nereden geliyorsunuz, kimsiniz, sizi siz yapan nedir?" Onlara şehirden geldiğimi ama bu tarlaları bildiğimi söylüyorum. Yazarken her şeyi bilebilirsiniz. Burada olup New York sokaklarını bilebilirsiniz. Başkalarından parçalar

içinizde yaşayabilir: "Ben giden ve geri dönmeyecek karganın kanadıyım."

Bu da yazı üretmenin bir yolu. Sınıfa girmeden önce bir planım yoktu. O anda var olmaya, korkmamaya, açık olmaya çalıştım ve yaşadığımız durum bana konuyu sundu. Nereye gidersem gideyim bunun doğru olduğunu biliyorum. İşin sırrı kalbini açık tutmakta. Manhattan şehir merkezindeki bir okulda, kullanıma hazır her türden yazma alıştırmasıyla kuşanıp girebilirdim derse, çünkü daha çok korkardım. New York'ta büyüdüm ve pek çok hikâye dinledim. O türlüsü herkes için bir kayıp olurdu, en çok da benim için. Eğer korkarsam, yazdıklarım eğilip bükülür, gerçek olana sırtını döner. "Ama orada korkacak sebepler var!" Hayır, bu peşin hükümlü olmaktır.

1970'te üniversiteden mezun olduğumda, Detroit'teki devlet okullarında vekil öğretmen olarak çalıştım. Irk ayaklanmalarından sonraydı ve öğrencilerden buram buram yayılan siyahi güçlenme duyguları vardı. Toydum, Detroit'e yeni taşınmıştım. Her şey yeniydi ve ben her şeye açıktım. Tamamı siyah öğrencilerden oluşan bir liseye İngilizce dersi için vekil öğretmen olarak çağrıldığımı hatırlıyorum. "Harika" diye düşünmüştüm. Üniversitede İngilizce alanında ihtisas yapmıştım. *The Norton Anthology of English Literature* [Norton İngiliz Edebiyatı Antolojisi] kitabının yıpranmış kopyasını aldım elime ve görevlendirildiğim okula doğru yola çıktım. On birinci sınıflar zil çalınca sınıfa girdiler – "Hey, güzelim, n'apıyo'sun burada?" Uslu uslu sıralarına geçmeyecekleri belliydi, ama aldırış etmedim. Bu İngilizce dersiydi, ben de edebiyata âşıktım. "Durun bakalım... Sizinle sevdiğim şiirleri paylaşmak istiyorum." Onlara favori şiirimi, Gerard Manley Hopkins'ten "God's Grandeur" [Tanrı'nın Azameti] şiirini okudum; üniversitedeyken oda arkadaşlarım hiç hazzetmese de sık sık yüksek sesle okurdum bu şiiri. Detroit'teki İngilizce sınıfıma da aynı enerjiyle okudum. Bitirdiğimde sınıftan çıt çıkmadı. Sonra

bir öğrenci Langston Hughes şiirlerinden oluşan bir derlemeyi eline alıp bana doğru itti ve "Bunları oku" dedi. Koca bir elli dakika boyunca öğrencilerin duymak istediği siyah şairleri yüksek sesle okuduk.

Yazarlar yazarken, meselelere her seferinde ilk kez görüyormuş gibi yaklaşmaları gerekir. Elkton'daki bir öğretmen beni yanına çağırıp şöyle demişti: "Masaların altına bak. Zemine ayakkabılarından çamur bulaşmış. Bu iyiye işaret. Bahar geliyor." Ben de ilk defa merakla bakıyorum.

Yazı fikirlerini, üzerine yazacak konuları nasıl üretiriz? Önünüzde ne varsa oradan başlamak iyidir. Sonra arayışınızı sokaklara taşıyın. Her yere gidebilirsiniz. Bana bildiğiniz her şeyi anlatın. Bildiklerinizi kanıtlayamıyorsanız ya da detaylıca araştırmamışsanız da endişelenmeyin. Elkton'ın etrafındaki tarlaları biliyorum, çünkü bildiğimi söylüyorum, çünkü sonsuza dek o tarlalarda yürümek istiyorum. Bu sonsuzluğun, orada bir misafir şair ya da bir traktör şirketinin satış elemanı ya da batıya giden bir yolcu olarak geçireceğiniz tek bir haftayı ifade etmesine de takılmayın. Yazınızda istediğiniz her şeye sahip olun ve sonra onları bırakın gitsin.

Yeraltı Su Tablasına Musluk Takmak

Yeteneğiniz ya da kabiliyetiniz konusunda endişelenmeyin; pratik yaptıkça gelişecektir. Katagiri Roshi şöyle der: "Yetenek yeryüzünün altındaki bir su tablası gibidir." Kimse ona sahip değildir, ama oradan su çıkarabilirsiniz. Çaba göstererek gerekli hazırlıkları yapıp bir musluk bağlarsanız, o su size gelecektir. Bu yüzden sadece yazma pratiği yapın ve kendi sesinize güvenmeyi öğrendiğinizde onu yönlendirin. Eğer bir roman yazmak istiyorsanız, bir roman yazın. Eğer istediğiniz deneme ya da kısa öykülerse, onları yazın. Bunları yazma sürecinizde nasıl yazacağınızı öğreneceksiniz. İhtiyacınız olan tekniği ve mahareti yavaş yavaş edineceğinize güvenebilirsiniz.

Bunun yerine insanlar genellikle yoksulluk zihniyetiyle yazmaya başlarlar. Bomboşturlar; yazmayı öğrenmek için öğretmenlere ve derslere koşarlar. Yazmayı yazarak öğreniriz. Bu kadar basit. Kendi dışımıza çıkıp bu konuda bir şeyler bildiğini düşündüğümüz otoritelere başvurarak öğrenemeyiz. Bir keresinde egzersize başlamak istediğine karar veren sevimli ve şişman bir arkadaşım vardı. Bu konuda okuyabileceği bir kitap bulmak için kitapçıya gitti! Kilo vermek istiyorsanız egzersiz hakkında kitap okumazsınız. O kiloları vermek için egzersiz yaparsınız.

Devlet okullarının korkunç yanı, doğuştan şair ve hikâye yazarı olan küçük çocukları alıp onlara edebiyat okutmaları ve sonra da ede-

biyatın kendisinden uzaklaşıp "edebiyat hakkında" konuşmalarıdır.

The Red Wheelbarrow [Kırmızı El Arabası]

William Carlos Williams

beyaz tavukların
arkasında duran

ve yağmur suyuyla
sırlanmış

kırmızı bir el
arabasına

ne çok şey bel
bağlar aslında[4]

"Şair 'kırmızı el arabası' ile ne demek istemiştir? Günbatımını mı kastediyor? Bir savaş arabasını mı? Neden 'yağmurla sırlanmış'?" Bir sürü soru... Bir el arabasından başka bir şey kastetmemişti ve araba kırmızıydı çünkü rengi böyleydi ve az önce yağmur yağmıştı. Çok şey ona bel bağlıyor, çünkü şiirler küçük aydınlanma anlarıdır – belli ki o anda el arabası Williams'ı harekete geçirdi ve onun gözünde her şeydi.

Şiirler, sanki şair kelimelerine gizli bir anahtar yerleştirmiş ve onu bulmak okurun göreviymiş gibi öğretilir. Şiirler gizem dolu romanlar değildir. Esere daha da yaklaşmalıyız. İmgeleri ve dizeleri tam yazarın söylediği gibi anımsamayı öğrenin. Onlar "hakkında" konuşacağım diye şiirin sıcaklığından ve ateşinden uzaklaşmayın. Yakın durun. Yazmayı böyle öğreneceksiniz. Özgün eserle kalın. Özgün zihninizle kalın ve oradan yola çıkarak yazın.

Biz Şiir Değiliz

Asıl sorun, var olduğumuzu düşünmemiz. Kelimelerimizin ebedi ve sarsılmaz olduğunu, bizi sonsuza dek geçerli kıldığını sanıyoruz. Bu doğru değil. Biz anda yazıyoruz. Kimi zaman bir etkinlikte hiç tanımadığım kimselere şiirlerimi okuduğumda, o şiirleri ben sandıklarını fark ediyorum. Onlar ben değiller, "ben" dilini kullansam bile. Onlar benim yazma anındaki düşüncelerim, ellerim, alanım ve duygularım. Dikkatinizi kendinize verin. Her dakika değişiyoruz. Bu büyük bir fırsat. İstediğimiz anda kendi donmuş benliklerimizden ve fikirlerimizden dışarı adım atabilir, yeniden başlayabiliriz. İşte yazmak böyledir. Bizi dondurmak yerine, özgür kılar.

Bir şeyi kâğıda dökme becerisiyle –eski kocanız veya eski bir ayakkabınız hakkında nasıl hissettiğinizi ya da Miami'deki gri bir sabahta yediğiniz peynirli sandviçin anısını anlatabilmeniz– birlikte, nihayet yazdığınız kelimelerle içinizde biriktirdiğiniz hislerin hizalanabildiğini görürsünüz; o anda özgürsünüzdür, çünkü içinizdekilerle savaşmayı bırakmışsınızdır. Onları kabullendiniz, onlarla bir oldunuz. "No Hope" [Umut Yok] adında bir şiirim var, epey uzun bir şiir. Bana göre bu şiir oldukça keyifli ve neşe dolu, zira hissettiğim umutsuzluk ve boşluğu kâğıda dökmeyi başarınca yeniden hayata döndüm, korkularım silindi. Ne var ki bu şiiri

okuduğumda insanlar, "Ne kadar üzücü" diyor. Açıklamaya çalışsam da kimse dinlemiyor.

Şiir olmadığımızı hatırımızda tutmamız önemli. İnsanlar nasıl isterlerse öyle tepki verirler; eğer şiir yazıyorsanız, hiç tepki almamaya da alışsanız iyi olur. Ama bunda da sorun yok. Asıl güç her zaman yazma eyleminin kendisinde. Tekrar tekrar ona geri dönün. Şiirlerinize duyulan hayranlığa takılıp kalmayın. Evet, eğlenceli. Ama sonra insanlar favori şiirlerinizi üst üste okutacak size ve onlardan bıkacaksınız. İyi şiirler yazın ve sonra onları bırakın gitsinler. Onları yayımlayın, okuyun, yazmaya devam edin.

Galway Kinnell'ın o harika *Book of Nightmares* [Kâbuslar Kitabı] adlı eserinin ilk yayımlandığı zamanı hatırlıyorum. Ann Arbor'da bir perşembe akşamüstüydü. Kendisini hiç duymamıştım, kaldı ki adını bile telaffuz edemiyordum. Şiirlerini coşkuyla okudu; bu onun için yeni ve heyecan vericiydi, büyük bir başarıydı. Altı yıl sonra Santa Fe, New Mexico'daki St. John's'ta yine bu şiirleri okurken dinledim onu. Bu altı yıl içinde kitabını o kadar çok okumuştu ki artık bıkıp usanmıştı. Şiirlerini peşinden kovalayan varmış gibi okudu, kitabı elinden bıraktı ve şöyle dedi: "Ee, parti nerede?" Bu şiirlerde artık onun için tehlikeli bir şey yoktu. Havadaki gerilim kaybolmuştu.

Kendi şiirlerinize karşı donuklaşmak, belli bir dizi şiirle haddinden fazla tanınır olmak çok acı vericidir. Hakiki hayat yazmanın kendisinde; aynı şeyleri yıllar boyu defalarca, tekrar tekrar okumakta değil. Daima yeni görüşlere, fikirlere ihtiyacımız var. Katı, sabit bir halde var olamayız. Bir şiirde yakalayabileceğiniz ve sizi sonsuza dek tatmin edecek kalıcı bir hakikat yoktur. Kendinizi eserlerinizle fazla özdeşleştirmeyin. O siyah beyaz kelimelerin ardında akışkan kalın. Onlar siz değilsiniz. Sizin içinizde yaşanan muazzam bir andı onlar. Kâğıda döküp zapt edecek kadar uyanık olduğunuz bir an.

Araba Yiyen Adam

Birkaç yıl önce gazetede, Hindistan'da araba yiyen bir yoga ustasıyla ilgili bir haber vardı; haberi ben okumadım gerçi, bana anlattılar. Adam hepsini bir kerede değil, bir yıla yayılmış bir sürede yavaş yavaş yemişti. Evet, böyle hikâyeleri severim. Ne kadar kilo almıştı? Kaç yaşındaydı? Dişleri tam mıydı? Karbüratörü, direksiyonu, teybi de mi yemişti? Arabanın markası neydi? Benzini de içmiş miydi?

Bu hikâyeyi Owatonna, Minnesota'daki bir grup üçüncü sınıfa anlattım. Karşımda, mavi bir halının üzerinde oturuyorlardı. Şaşkın görünüyorlardı ve en bariz soruyu sordular: "Neden araba yemiş ki?" Sonra da "Iyk!" yorumunda bulundular. Ama içlerinde kahverengi gözlü, kirpi saçlı bir öğrenci vardı –ki kendisi sonsuza dek arkadaşım olacak– bana şöyle bir baktı ve kocaman bir kahkaha patlattı; ben de gülmeye başladım. Muhteşemdi! Bir adam araba yemişti! Daha en başından olayın bir mantığı yoktu. Abesle iştigaldi.

Aslında bir açıdan tam da böyle yazmalıyız. "Neden?" diye sormadan, tabaktaki şekerleri (ya da bujileri) birbirinden ayırt etmeden, aksine büyük bir açgözlülükle, zihnimizin her şeyi yiyip bitirmesine ve büyük bir güçle kâğıda kusmasına müsaade ederek. "Bu iyi bir yazı konusu" diye düşünmemeliyiz. "Bunu konuş-

mamalıyız." Yazmak her şeydir, kayıtsız şartsız. Hayat, zihin ve yazmak arasında bir ayrılık yoktur. İnsanların araba yemelerine müsaade edecek kadar büyük düşünüyorsanız, karıncaların fil, erkeklerin de kadın olduğunu görebilirsiniz. Tüm biçimlerin ve suretlerin saydamlığını gördüğünüzde bütün ayrılıklar ortadan kalkar.

İşte metafor budur. Bir karıncanın bir fil *gibi* olduğunu söylemek değildir. Belki de öyledir; sonuçta ikisi de canlı. Ama hayır. Metafor karıncanın bir fil *olduğunu* söylemektir. Evet, mantık çerçevesinde konuşursak, aralarında bir fark olduğunu biliyorum. Karşıma filleri ve karıncaları dizerseniz, sanıyorum ki her seferinde fil ile karıncayı doğru şekilde tespit etmeyi başarabilirim. Bu yüzden metaforlar mantığın, izan sahibi zihnin yer almadığı başka bir noktadan gelmelidir. Metafor, çok cesur, meselelere dair yerleşmiş fikirlerimizin ötesine geçmeye istekli, bir karınca ile bir fil arasındaki bütünleşmeyi görebilecek kadar açık olan bir yerden gelir.

Ama metaforlar konusunda endişelenmeyin. "Yazdıklarımın kulağa edebi gelmesi için metaforlar kullanmak zorundayım" diye düşünmeyin. Her şeyden önce, zaten edebi de olmayın. Metaforlar zorla çıkmaz. Eğer o yazdığınız anda her zerrenizle filin ve karıncanın bir olduğuna inanmıyorsanız, kulağa sahte gelecektir. Her zerrenizle buna inanıyorsanız, size deli gözüyle bakacak birileri olacaktır ama sahte olmaktansa deli olmak daha iyidir. Peki ama zihninizi buna nasıl inandıracak ve metaforlar yazacaksınız?

Zihninize bir şey "yaptırmaya" çalışmayın. Sadece onun yolundan çekilin ve zihninize aktığı şekilde düşüncelerinizi kayda geçirin. Yazma pratiği kalbi ve zihni yumuşatır, kendimizi esnek kılmamıza yardımcı olur; böylece elmalarla sütler, kaplanlar ve kerevizler arasındaki keskin ayrımlar silinir. Uydulardan geçip ayılara varabiliriz. Düşüncelerinizi izlerseniz doğal olarak ani

sıçramalar yaparsınız, çünkü zihin de kendiliğinden büyük sıçramalarla ilerler. Bilirsiniz elbet. Tek bir düşünceyle çok uzun süre kalabildiğiniz oldu mu? Başka bir düşünce ortaya çıkıverir.

Zihniniz sıçrıyor, yazdıklarınız da sıçrayarak ilerleyecek; ama bu yapay bir ilerleme olmayacak. İlk düşüncelerinizin doğasını, önyargıdan azadeyken ve altında yatan ilkeleri sezebilirken dünyayı nasıl gördüğümüzü yansıtacak. Hepimiz birbirimize bağlıyız. Metafor bunu bilir ve bu yüzden inançlıdır. Karıncalar ve filler arasında bir ayrım yoktur. Sanki yağmur damlalarının arasından bakıyor ya da şehrin ışıklarına karşı gözlerimizi kısıyormuşuz gibi, bütün sınırlar kaybolur.

Yazmak Bir McDonald's Hamburgeri Değildir

Bazen en başından itibaren gerçekten iyi bir öğrencim oluyor. Özellikle biri aklımda. O yazdıklarını okurken hava duygu yüklü olur ve kendisi de genelde titrerdi. Yazma süreci onu ortadan ikiye yarıp ne varsa ortaya dökmüştü; on dört yaşında akıl hastanesinde olduğunu, uyuşturucu etkisinde Minneapolis sokaklarında gezdiğini, San Francisco'da kardeşinin cesedinin yanında oturduğunu anlatabildi. Yıllardır yazmak istediğini dile getirdi. İnsanlar ona yazar olması gerektiğini söylemiş, ama ne zaman yazmak için otursa kâğıttaki kelimeleri olaylarla ya da duygularıyla bağlayamamış.

Çünkü daha kâğıdın başına geçmeden önce ne söylemek istediğine dair bir fikri vardı. Elbette masaya oturduğunuzda anlatmak istediğiniz bir şey olabilir. Ama bu ifadenin içinizde ve kâğıt üzerinde doğmasına izin vermelisiniz. Çok sıkı tutmayın; onu kontrol etmeye çalışmak yerine nasıl olması gerekiyorsa öyle ortaya çıkmasına olanak verin. Evet, bu deneyimler, anılar, duygular içimizdedir, ancak bunları bir aşçının fırından pizza çıkarması gibi, bir bütün halinde kâğıda aktaramazsınız.

Yazarken her şeyi bir kenara bırakın ve içinizdekileri ifade etmek için basit kelimelerle basit bir başlangıç yapmayı deneyin. Başta sorunsuz olmayacaktır. Kendinize tuhaf olma izni verin.

Kendinizi soyuyorsunuz. Kendi hayatınızı teşhir ediyor; egonuzun sizi nasıl temsil etmek istediğini değil, bir insan olarak nasıl olduğunuzu ortaya koyuyorsunuz. İşte bu yüzden yazmanın dini bir tarafı olduğunu düşünüyorum. Sizi yarıp açıyor ve kalbinizi o yalın dünyaya karşı yumuşatıyor.

Artık huysuz, mutsuz, tatminsiz, karamsar, olumsuz, genel itibariyle berbat durumda olduğumda, bunları bir his olarak ayırt edebiliyorum. Hislerin değişebildiğini biliyorum. Bunun dünyada kendine bir yer bulmak ve arkadaş edinmek isteyen bir enerji olduğunu biliyorum.

Ama evet, yazmak istediğiniz konular olabilir –"San Francisco'da ölen kardeşim hakkında yazmak istiyorum"– ama buna aklınızla ve fikirlerinizle değil, tüm bedeninizle –kalbiniz, bağırsaklarınız ve kollarınızla– ulaşmalısınız. Bir hayvanın acıyla kıvrandığı dilsiz, tuhaf halde yazmaya başlayın; orada zekânızı, kelimelerinizi, sesinizi bulacaksınız.

İnsanlar sık sık şöyle der: "Yolda yürüyordum (ya da araba kullanıyordum, alışveriş yapıyordum, koşuyordum) ve koca bir şiir belirdi aklımda ama yazmak için oturduğumda bir türlü doğru dürüst yazamadım." Ben de asla yapamam. Yazmak için oturmak başka bir eylemdir. Yürümeyi ya da koşmayı ve o sırada zihninizde doğan şiiri boş verin. Bu başka bir an... Başka bir şiir yazın. Belki de bir süre önce düşündüklerinizden bir şeyler çıkmasını gizliden gizliye umabilirsiniz, ama bırakın nasıl çıkarsa çıksın. Zorlamayın.

Yukarıda bahsettiğim öğrenci yazma konusunda o kadar heyecanlıydı ki hemen bir kitaba dönüştürmeye çalıştı yazdıklarını. Ona, "Ağırdan al. Kendini bir süre yazmaya ver. Yazmanın ne demek olduğunu öğren" dedim. Yazmak bir ömür sürer ve çok fazla pratik gerektirir. Onun aceleciliğini anlıyordum. Faydalı bir şey yaptığımızı, bir yere vardığımızı, bir şey başardığımızı düşünmek isteriz: "Bir kitap yazıyorum."

O koca koca ciltleri yazmadan önce kendinize biraz alan tanıyın. Kendi sesinizin gücüne güvenmeyi öğrenin. Doğal olarak bu ses kendi yolunu bulacak ve buna ihtiyaç duyacaktır ama temeli sizin bir şeyler başarma ihtiyacınızdan farklıdır. Yazmak bir McDonald's hamburgeri değildir. Yavaş pişer ve bu pişme sürecinde elde edeceğiniz sonucun rosto mu, kuş sütü eksik olmayan bir sofra mı, yoksa kuzu pirzola mı olduğundan emin olamazsınız.

Takıntılar

Arada sırada takıntılarımın listesini yaparım. Bazı takıntılar değişir ve her zaman daha fazlası eklenir. Bazıları da çok şükür unutulur.

Yazarlar en sonunda kendilerini takıntıları hakkında yazarken bulurlar. Onlara musallat olan şeyler, unutamadıkları şeyler, bedenlerinde taşıdıkları ve ortaya çıkmayı bekleyen hikâyeler.

Yazarlık gruplarımdan takıntılarını listelemelerini isterim, böylece uyanık oldukları saatleri farkında olmadan (ve farkında olarak) neleri düşünerek geçirdiklerini görebilirler. Bunları kâğıda döktükten sonra değerlendirebilirsiniz. Yazacak konulardan oluşan bir listeniz var artık. Temel takıntılarınız güçlüdür; yazarken tekrar tekrar döneceğiniz şeyler onlardır. Bu takıntıların etrafına yeni hikâyeler örersiniz. Tabii onlara teslim de olabilirsiniz. İsteseniz de istemeseniz de bu takıntılar muhtemelen hayatınızı ele geçirecekler, bu yüzden onları kendi yararınıza kullansanız iyi olur.

Takıntılarımdan biri, Yahudi ailem. Kimi zaman onlar hakkında yeterince yazdığıma karar veriyorum. Ana kuzusu sanılmak istemem. Dünyada üzerinde yazacak başka şeyler de var. Başka konuların da olduğu ve bunların doğal olarak ortaya çıktığı doğru; ama ne zaman bilinçli olarak ailem hakkında yazmamaya karar versem, bu isteği bastırma eylemim diğer her şeyi de bastırıyor sanki, zira bütün enerjimi bir şeyden kaçınmaya yöneltiyorum.

Diyete başlamaya karar verdiğim zamanlar gibi... Bu kararı verdikten hemen sonra, yiyecekler yeryüzündeki tek mühim şey gibi gelmeye başlar; araba kullanmak, mahallede koşmak, günlüğüme yazmak – bunların hepsi birdenbire tek gerçek isteğime dönüşen şeyden kaçınma yolları olur. Bana iyi gelecek olan, yemeklere ve açlığa hayatımda bir yer vermektir; ama bu dostane bir şekilde olmalıdır ki bir kerede on iki kurabiyeyi kendime zarar vermek pahasına yalayıp yutmayayım.

Ailem hakkında yazmak da böyle. Onlara birkaç sayfa ayırınca Takıntılar Salonu'ndaki yerlerine geçerler ve bana başka konular için alan tanırlar. Onları susturursam, yazdığım her şiirin bir köşesinden çıkarlar – Iowa'lı bir çiftlik hanımı bile az sonra *blintz** pişirecekmiş gibi gelir kulağa.

İyileşme dönemindeki bir alkolikten, bir partiye giden alkoliklerin içkilerin nerede olduğunu, ne kadar içki kaldığını, ne kadar içtiklerini ve bir sonraki içkilerini nerede içeceklerini her daim bildiklerini öğrenmiştim. İçki o kadar ilgi alanıma girmiyor, ama çikolatayı sevdiğimi biliyorum. Bir alkoliğin davranışlarını duyduktan sonra kendimi gözlemledim. Ertesi gün bir arkadaşımın evine gitmiştim. Ev arkadaşı çikolatalı ıslak kek yapıyordu. Kekin fırından çıkmasını bekleyemedik, bir gösterime yetişmemiz gerekiyordu. Bütün film boyunca içten içe o keki düşündüğümün farkındaydım. Eve dönüp bir dilim yemeyi dört gözle bekliyordum. Film bittiğinde birkaç arkadaşımıza denk geldik, bir yerlere gidip sohbet etmeyi teklif ettiler. Paniklediğimi hissedebiliyordum: O keki gerçekten istiyordum. Geceye devam etmeden önce arkadaşımın evine uğramamız gerektiğine dair bir bahane uyduruverdim.

Bizi dürtülerimiz idare eder. Belki de sadece bana böyle oluyordur. Ama görünen o ki takıntılar güç sahibi. Bu gücü dizginleyin. Yazma arkadaşlarımdan çoğunun yazmaya takıntılı olduğu-

* Yahudi mutfağına özgü, bir tür peynirli puf böreği. (ç.n.)

nu biliyorum. Bu, çikolata takıntısıyla aynı etkiyi gösterir. Başka her ne yapıyor olursak olalım, yazmamız gerektiğini düşünürüz. Hiç eğlenceli değil. Bir sanatçının hayatı kolay değildir. Kendi sanatınızı icra etmiyorsanız asla özgür değilsinizdir. Gerçi sanıyorum sanatla uğraşmak fazla içmekten ya da kendinizi çikolatayla şişirmekten daha iyidir. Alkolik yazarların yazmadıkları ya da yazmakta sıkıntı yaşadıkları için mi çok içtiklerini hep merak ederim. İçmelerinin sebebi yazar olmaları değil, yazmayan yazar olmaları.

Yazar olmakta ve yazmakta özgürlük vardır. İşlevinizi yerine getirmeniz demektir. Eskiden özgürlüğün istediğiniz her şeyi yapmak anlamına geldiğini düşünürdüm. Ama aslında kim olduğunuzu, bu dünyada ne yapmanız gerektiğini bilmeniz ve sonra da sadece onu yapmanız demektir özgürlük. Hayattaki asli rolün buyken, Yahudi ailen hakkında daha fazla yazmaman gerektiğini düşünerek yolundan sapmamaktır: Geçmişlerini, Brooklyn'de, Long Island'da, Miami sahillerinde kim olduklarını –Amerikalı ilk Goldberg nesli– her şey yok olup gitmeden önce kaydetmektir.

Katagiri Roshi şöyle der: "Zavallı sanatçılar. Çok acı çekerler. Bir başyapıtı bitiriyor ama asla tatmin olmuyorlar. Devam edip bir başkasını yaratmak istiyorlar." Evet, ama içinizde böyle bir dürtü varsa içki içmeye başlayıp alkolik olmak ya da yarım kilo tatlı yiyip şişmanlamaktansa gidip başka bir eser yaratmak daha iyidir.

Belki de tüm takıntılar kötü değildir. Barış takıntısı iyidir. Ama o zaman barışçıl olun. Sadece bunu düşünüp durmayın. Yazma takıntısı iyidir. O zaman yazın. Bunun içki alışkanlığına dönüşmesine izin vermeyin. Çikolata takıntısı iyi değildir. Biliyorum. Sağlıksızdır, dünyaya barış ve yazarlık gibi faydası dokunmaz.

El Salvador'la ilgili kitabı *The Country Between Us* [Aramızdaki Ülke] ile Lamont Şiir Ödülü'nü kazanan şair Carolyn Forché, "Politik bir yazar olmak için en derindeki takıntılarınızı değiştirin" demişti. Mantıklı... Siyaset hakkında yazmanız gerektiğini

düşünerek siyaset hakkında yazamazsınız. Bu ciddiyetsiz bir şiire dönüşecektir. Siyaseti önemsemeye, onun üzerine okumaya, konuşmaya başlayın ve bunun yazdıklarınıza etkisi konusunda endişelenmeyin. Bir takıntı haline geldiğinde, doğal olarak onun üzerine yazacaksınız.

Özgün Detaylar

Bu kısa olsa da oldukça önemli bir bölüm: *Yazarken özgün detaylar kullanın.* Hayat öyle zengindir ki eğer her şeyin şimdi ve bir zamanlar nasıl olduğuna dair gerçek detayları yazabilirseniz, başka bir şeye ihtiyacınız kalmaz. New York'ta içtiğiniz Aero Tavern adlı mekânı, eğimli pencerelerini, yavaş yavaş dönen Rheingold tabelasını, Wise marka patates cipsi rafını ve uzun kırmızı bar taburelerini başka bir eyalette ve zamanda geçen bir hikâyedeki bara nakletseniz bile, hikâyenin özgünlüğü ve gerçekçiliği korunacaktır. "Yo, hayır, o bar Long Island'daydı, onu New Jersey'e koyamam." Evet, koyabilirsiniz. Özgün detaylar konusunda katı olmanıza gerek yok. Hayal gücü detay nakli yapabilir, gerçekten bildiğiniz ve gördüğünüz detayları kullanmak yazınıza inandırıcılık ve samimiyet katacaktır. Bu da metninizi inşa edebileceğiniz sağlam bir temel oluşturur.

Doğal olarak, bunaltan ağustos sıcağında New Orleans'a gittiyseniz ve St. Charles Avenue'daki Magnolia Bar'da kerevitlerin kafasından yağ emdiyseniz, hikâyenizdeki kalın bilekli karakter Cleveland'da bir ocak gecesi, müdavimi olduğu barda aynı şeyi yapamaz. Bu detay orada işe yaramayacaktır, tabii tüm sınırların erimeye başladığı sürrealizme geçmediyseniz.

Etrafınızdaki detaylara karşı uyanık olun ama kendi içinize de kapanmayın. "Evet, bir düğündeyim. Gelin maviler içinde. Damat kırmızı bir karanfil takıyor. Süslü peçetelerde doğranmış ciğer ikram ediyorlar." Rahatlayın, düğünün tadını çıkarın, kalbinizi açarak anda kalın. Haliyle çevrenizi de inceleyeceksiniz ve daha sonra masanızın başına geçtiğinizde gelinin kızıl saçlı annesiyle dans edişinizi, gülümsediğinde ön dişlerine bulaşan kırmızı rujun göründüğünü ve ter kokusuyla karışan parfümünü olduğu gibi anımsayabileceksiniz.

Detayların Gücü

Owatonna, Minnesota'da Costa's Coffee Shop'tayım. Karşımda arkadaşım var. Yunan salatalarımızı yeni bitirmişiz; masadaki su bardakları, yarısı içilmiş kola ve bir fincan sütlü kahve eşliğinde yarım saat boyunca defterlerimize bir şeyler yazıyoruz. Oturma bölümü turuncu ve ön taraftaki tezgâhta çikolataya batırılmış sıra sıra kremalı şekerler var. Sokağın karşısında Frank Lloyd Wright'ın öğretmeni olan Louis Sullivan tarafından tasarlanmış Owatonna Bankası duruyor. Bankanın içinde, duvarda büyük bir inek çizimi ve çok güzel vitray camlar var.

Hayatlarımız hem sıradan hem de efsanevidir. Yaşıyoruz ve ölüyoruz, güzelce yaşlanıyoruz ya da kırışıklıklarla doluyoruz. Sabah uyanıyoruz, kaşar peyniri alıyor ve paramızın yeteceğini umuyoruz. Aynı esnada tüm kederimiz ve yeryüzünde yaşadığımız tüm o kışlar boyunca kan pompalayan bu muhteşem kalplere sahibiz. Bizler önemliyiz, hayatlarımız önemli, hakikaten muhteşem ve detayları kaydedilmeye değer. Yazarlar da işte böyle düşünmeli, elimize kalemi alıp böyle oturmalıyız. Biz buradaydık, biz insanız; biz böyle yaşadık. Bilinsin ki, dünya tam önümüzden geçip gitti. Detaylarımız önemli. Aksi takdirde, öyle değillerse üstlerine bir bomba atabiliriz ve bunun hiç önemi olmaz.

Yad Vashem, Kudüs'te bulunan bir Holokost anıtı. Altı milyon şehidin isimlerini tek tek listeleyen bir kütüphanesi var. Kütüphanede sadece isimler değil, aynı zamanda nerede yaşadıkları, doğdukları ve haklarında erişilebilen her bilgi bulunuyor. Bu insanlar bir zamanlar vardı ve önemlilerdi. *Yad Vashem*, aslında "isim anıtı" anlamına geliyor. Katledilenler isimsiz yığınlar değildi; onlar insandı.

Aynı şekilde Washington, D.C.'de de Vietnam Anıtı var. Vietnam'da öldürülen elli bin Amerikan askerinin ismi –göbek isimleri de– sıralanmış. İsimleri olan gerçek insanlar orada öldürüldü ve nefesleri bu dünyayı terk etti. Tüm matematik ödevlerinin kenarlarına tanklar, askerler ve gemiler çizen ikinci sınıftan arkadaşım Donald Miller'ın ismi de oradaydı. İsimleri görmek hatırlamamızı sağlar. Bir isim hayatımız boyunca bizimledir ve bir sınıfta onun çağrısına, bir mezuniyette onun telaffuzuna ya da geceleyin fısıldanışına karşılık veririz.

Kim olduğumuzun adını koymak, yaşadığımız yerlerin isimlerini söylemek ve hayatımızın ayrıntılarını yazmak önemlidir. "Albuquerque'de Coal Street'te bir garajın yanında yaşıyordum; Lead Avenue'den aşağıya kese kâğıtlarına koyduğum sebzeleri taşıyordum. Biri o bahar erkenden pancar ekmişti; kırmızı/yeşil yaprakların büyümesini izledim."

Biz yaşadık, yaşıyoruz; anlarımız, anılarımız önemlidir. Yazar olmak budur: geçmişi oluşturan ayrıntıların taşıyıcısı olmak, Owatonna'daki kafedeki turuncu oturma bölümlerini önemsemek.

Hayatlarımızın detaylarını kaydetmek, kitlesel ölümlere sebep olan bombalara karşı, haddinden fazla hıza ve verimliliğe karşı bir duruştur. Yazarlar hayata, hayatın bütününe evet demelidir: su bardakları, Kemp marka süt kreması, tezgâhtaki ketçap. Yazarın görevi, "Küçük bir kasabada yaşamak ya da evde makrobiyotik beslenebilecekken yemeği bir kafede yemek aptalcadır" demek değildir. Görevimiz, var olduğu haliyle hayatımızdaki

tüm gerçek şeylere –kim olduğumuza dair hakikate– mukaddes bir evet demektir: birkaç kilo fazla, dışarıdaki gri ve soğuk sokak, vitrindeki Noel süslemeleri, turuncu bir kafe bölmesinde siyah çocukları olan sarışın arkadaşının karşısında oturan Yahudi yazar. Meseleleri olduğu gibi kabul eden, detayları sevmeye başlayan, dünyada daha fazla hayır yanıtı olmasın diye, bu hayırlar hayatı hükümsüz kılmasın ve detayların ömrünü tüketmesin diye dilimizin ucunda hazır bekleyen evetlerle öne çıkan yazarlar olmalıyız.

Kek Yapmak

Kek yaparken malzemeleriniz olur: şeker, un, tereyağı, kabartma tozu, yumurta, süt. Bunları bir kaba koyar ve karıştırırsınız, ama bu kek değildir. Vıcık vıcık bir şeydir kaptaki. Bu karışımı fırına koymanız, onu bir keke dönüştürmek için ısı ya da enerji eklemeniz gerekir; ortaya çıkan kek o özgün malzemelerine pek benzemez. Altmışlarda hippi çocuklarını kendi çocukları olarak sahiplenemeyen anne babaların durumunu hatırlatır bu. Süt ve yumurta dönüp keke bakar ve "Bu bizden değil" der. Yumurta değil, süt değil, ama sığınmacı anne babanın doktora yapmış kızı – kendi evinde bir yabancı.

Bir bakıma yazmak da böyledir. Tüm malzemeler, hayatınızın detayları elinizde; ama onları sadece listelemek yetmez. "Brooklyn'de doğdum. Hayatımda bir anne ve bir baba var. Kadınım." Yüreğinizin ısısını ve enerjisini eklemeniz gerekiyor. Öyle sıradan bir baba değil, *sizin* babanız. Puro içen ve bifteğine çok fazla ketçap sıkan bir karakter. Sevdiğiniz ve nefret ettiğiniz biri. Malzemeleri öylece bir kapta karıştıramazsınız, kendi başlarına hayatları yoktur. Sevgideki ve nefretteki detaylarla bir olmalısınız, vücudunuzun bir uzantısı haline gelmeliler. Nabokov, "İlahi detayları kucaklayın" der. "Onları bir yerlere sokuşturun ya da itip kakın" değil. *Kucaklayın*, onlara şefkatle dokunun. Etrafınızda

olan bitenlere özen gösterin. Hakkında yazdığınız o nehre bütün bedeninizin temas etmesini sağlayın; böylece ona sarı, budala ya da yavaş derseniz, bunu her zerreniz hisseder. Bütünüyle odaklandığınızda ayrı bir varlığınız olmamalı. Katagiri Roshi şöyle demişti: "Zazen (oturma meditasyonu) yaptığınızda siz yok olmalısınız. Zazeni, zazen yapar. Steve ya da Barbara değil." Yazarken de böyle olmanız gerek: Yazmayı, yazmanın kendisi yapar. Siz ortadan kaybolursunuz; sadece içinizden akan düşünceleri kayda geçirirsiniz.

Kek fırında pişiyor. Bütün ısı, kekin pişirilmesine harcanıyor. Bu sıcaklık, "Öf, ben çikolatalı kek olmak istiyordum, sade kek değil" diye düşünerek dikkatini dağıtmıyor. Siz de yazarken "Öf, hayatımı sevmiyorum, keşke Illinois'de doğsaydım" diye düşünmezsiniz. Hiçbir şey düşünmezsiniz. Olanı kabul eder, hakikati kâğıda dökersiniz. Katagiri Roshi şöyle demişti: "Edebiyat size hayatın ne olduğunu söyler, ama ondan nasıl kurtulacağınızı söylemez."

Fırınlar bazen epey huysuzluk edebilir, sizin de ısıyı artırma yollarını öğrenmeniz gerekir. Yazma sürecinizi zamanlamak basıncı artırır ve ortalığı ısıtmanıza yardımcı olur, böylece kendi içinizdeki sansürü patlatıp devam edebilirsiniz. Ayrıca durmadan yazmaya devam etmeniz ve elinizin işlemesi de fırındaki ısıyı yükseltir, böylece gündelik detaylarınızın karışımından güzel bir kek doğabilir. Yazarken sık sık saati kontrol ettiğinizi fark ederseniz, kendinize arkalı önlü üç (ya da dört veya beş) sayfayı doldurana ya da kek pişene kadar yazmaya devam edeceğinizi söyleyin, artık ne kadar sürerse. Fırın bir kere ısınmaya başladıktan sonra bol çikolatalı bir pastanız mı olacak, yoksa sade bir pandispanyanız mı asla emin olamazsınız. Hiçbir garantisi yoktur, endişelenmeyin. İkisi de çok lezzetlidir.

Kek yaparken hiçbir malzeme olmaksızın sadece ısı kullanmayı deneyenler vardır. Sıcaklık keyiflidir, iyi hissettirir; ama işiniz

bittiğinde yenilebilecek pek bir şey yoktur ortada. Genelde soyut yazılar böyledir; büyük bir sıcaklık olduğunu hissederiz ama dişlerimizi geçirebileceğimiz bir şey olmaz. Detayları kullanırsanız, coşkunuzu ya da kederinizi aktarmada çok daha becerikli olursunuz. Bu yüzden fırının sıcaklığıyla etrafta uçuşurken tavadaki tereyağını da katın ki duygularınızın tadı nasılmış öğrenelim, böylece bu duyguların gurmesi olabiliriz: "Ah, bu sade kek, çikolatalı kek, limonlu sufle." İşte onun hisleri böyle hissettiriyor. "Harikaydı, harika!" değil sadece. Evet, harikaydı belki, ama ne kadar harika? Bize çeşniyi, farklı tatları verin. Başka bir deyişle, detayları kullanın. Onlar yazmanın temel birimleridir.

Bu detayları kullanırken sadece kek yapmıyor, fırının sıcaklığında dolaşmıyorsunuz. Detayları kullanarak yazarken dünyayla yüzleşmeye girişiyorsunuz. Bu büyük bir politik eylem, çünkü artık sadece kendi duygularınızın sıcaklığında kalmıyorsunuz. Aç insanlara tadı tuzu yerinde, yekpare bir ekmek ikram ediyorsunuz.

İki Kez Yaşamak

Yazarlar iki kez yaşar. Normal hayatlarına devam ederler, markette herkes kadar hızlıdırlar, sokağın karşısına geçerler, sabahları işe gitmek için giyinirler. Ama eğittikleri başka bir parçaları daha vardır. Her şeyi ikinci defa yaşayan bir parça. Oturup hayatı yeniden gözden geçirir. Dokuya ve detaylara bakar.

Sağanak yağmurda herkes şemsiyelerle, yağmurluklarla, kafalarına tuttukları gazetelerle sokakta koşturur. Yazarlar karşılarında bir defter ve ellerinde bir kalemle o yağmurda yeniden dışarı çıkarlar. Yol kenarındaki su birikintilerine bakar, onların doluşunu, yağmur damlalarının sıçrayışını seyrederler. Yazarın bir aptal gibi davranma alıştırması yaptığını söyleyebilirsiniz. Sadece bir budala yağmur altında dikilip su birikintilerini seyreder. Akıllıysanız soğuk almamak için yağmurdan kaçıp içeri girersiniz; hastalanırsanız da zaten sağlık sigortanız vardır. Aptalsanız, güvende olmaktan, sağlık sigortasından ya da işe zamanında yetişmekten çok, yoldaki su birikintisiyle ilgilenirsiniz.

Nihayetinde para kazanmaktan ziyade yazdıklarınız aracılığıyla hayatı yeniden yaşamakla daha çok ilgilisinizdir. Ama şurayı bir anlayalım: Yazarlar da parayı severler; genel kanının aksine sanatçılar da yemek yemek isterler. Sadece itici güçleri pa-

ra değildir, o kadar. Yazmaya zamanım olduğunda kendimi çok zengin hissediyorum, düzenli bir maaşım varken asıl işimde çalışacak vakit bulamadığımdaysa çok fakir. Bir de böyle düşünün. İşverenler zaman karşılığında maaş verirler. Zaman, insanların sahip olduğu en temel ve değerli metadır. Hayattaki zamanımızı para karşılığında değiş tokuş ederiz. Yazarlar ilk adımda –zamanları– kalırlar ve karşılığında para almadan önce bile onun değerli olduğunu hissederler. Zamana tutunurlar, satmaya da pek hevesli değildirler. Ailenizden miras kalan bir arazi gibidir bu. Her zaman sizin ailenizdeydi, her zaman ona sahiptiler. Sonra biri gelir ve onu satın almak ister. Yazarlar, eğer akıllılarsa, bu arazinin tamamını satmazlar. Satıldığında ikinci bir araba alabileceklerini bilirler, ama gidip sakince oturabilecekleri, hayaller kurabilecekleri bir yerleri olmaz.

O halde yazmaya hevesiniz varsa biraz aptal olmak iyidir. Zamana ihtiyacı olan o yavaş insanı içinizde taşırsınız; o da bütün zamanınızı satmanızı engeller. Bu kişinin gidecek bir yere ihtiyacı vardır; yağmur altında su birikintilerini seyretmek ve genellikle de şapka takmadan yağmur damlalarını saçlarında hissetmek isteyecektir.

Bütün Yazarlar Formdadır

İnsanların genelde fark etmediği şey, yazmanın fiziksel bir eylem oluşudur. Sadece düşüncelerle ilgili değildir. Görme duyusu, koku, tat, his de işin içindedir; her şey canlı ve etkindir. "Elleriniz işlesin" kuralı ve hiç durmadan yazmanızın gerekmesi, aslında zihinsel dirençlerinizi fiziksel olarak kırmanın ve yazarlığın sadece fikirlerle, düşünmeyle ilgili olduğuna dair inancın ötesine geçmenin bir yoludur. Kalemle fiziksel olarak temas halindesinizdir, kolunuza bağlı olan eliniz de hislerinize dair kayıtları dışarı akıtmaktadır. Zihin ile beden arasında bir ayrılık yoktur, bu yüzden fiziksel olarak yazma eylemi aracılığıyla zihindeki engelleri aşabilirsiniz; tıpkı karate yaparken tahtanın elinizi durduramayacağına zihninizde inandıktan sonra bir kalası kırabilmeniz gibi.

Bir yazma dersinden sonra, öğrencilerimden biri hayretle şöyle dedi: "Ah, şimdi anladım! Yazmak görsel bir sanat!" Evet, ayrıca kinestetik, içgüdüsel bir sanat. Dördüncü sınıf öğrencilerine yazı yazdığım elimin Muhammed Ali'yi devirebileceğini söylemiştim. Bana inandılar, çünkü doğru olduğunu biliyorlar. Altıncı sınıflar yaşça daha büyük olduklarından daha şüpheciler. Gri, uzun dolaplarından birine yumruk atarak söylediğimi kanıtlamak zorunda kaldım.

Yazı yazan insanlara baktığımda, sadece fiziksel duruşlarından yola çıkarak ilerleme kaydedip kaydetmediklerini anlayabiliyorum. Eğer o ilk buzları kırdılarsa, artık sımsıkı kapalı olmayan dişleri ağızlarının içinde takırdıyor, kalpleri küt küt atıyor ya da ağrıyordur. Derin derin nefes alırlar. El yazıları gevşer, daha geniş aralıklı hale gelir ve vücutları kilometrelerce koşacak kadar rahatlamıştır. İşte bu yüzden ne kadar şişman, zayıf ya da lapacı olurlarsa olsunlar, bütün yazarlar formdadır diyorum. Hep antrenman yapıyorlar. Bunu aklınızdan çıkarmayın. Akortları düzgün, renkleri canlı; tepelerle, otoyollarla ahenk içindeler; uzun uzun esneme hareketleri yapabilir, kilometrelerce kâğıt üzerinde yol alabilirler. Pek çok dünyanın içinde ve dışında zarafetle hareket ederler.

Çoğu büyük yazarın bizlere miras bıraktığı aslında kelimeleri değildir; yaşadıkları ilham anlarındaki nefeslerini devrederler bize. İyi bir şiiri yüksek sesle okuyorsanız –mesela Percy Bysshe Shelley'nin "To a Skylark" [Tarlakuşuna] şiirini– ve bunu yaparken şairin kurduğu düzene ve kullandığı noktalama işaretlerine özen gösteriyorsanız, aslında o şiiri yazdığı esnadaki ilham dolu nefesini soluyorsunuz. Bu nefes öyle güçlü ki yüz elli yıl sonra bile bizim içimizde uyanabiliyor. Bunu kavramak oldukça keyif verici. İşte bu yüzden hatırınızda tutsanız iyi olur: Eğer sarhoş olmak istiyorsanız viski içmeyin; yüksek sesle Shakespeare, Tennyson, Keats, Neruda, Hopkins, Millay okuyun ve bedeninizin coşkuyla eşlik etmesine müsaade edin.

Dinlemek

Altı yaşındayken Brooklyn'de kuzenimin piyanosunun başında oturmuş, kendimi bir şarkı çaldığıma inandırıyor ve sesimle ona eşlik ediyordum: "In the gloaming, oh my darling..." Benden dokuz yaş büyük kuzenim piyano taburesinde yanıma oturup anneme şöyle seslendi: "Sylvia Teyze, Natalie'nin müzik kulağı yok. Şarkı söyleyemiyor!" O andan itibaren hiç şarkı söylemedim ve nadiren müzik dinledim. Radyoda Broadway gösterilerinin müziklerini duyduğumda, sadece sözleri öğreniyor, melodiyi taklit etmeye çalışmıyordum. İlerleyen zamanlarda arkadaşlarımla bir oyun oynamaya başladık: Şarkıyı Tahmin Et. Ben bir şeyler mırıldanırdım, onlar da kahkahalara boğulurlardı; gerçekten *South Pacific* müzikalinden "Younger Than Springtime"ı mırıldandığıma inanmaları mümkün değildi. Genç kalbim içten içe Gypsy Rose Lee olmayı arzulasa da bu dikkat çekmenin bir yoluydu. Ne de olsa tüm şarkıların sözlerini biliyordum. Ama aslında müzik dünyası benim için erişilebilir değildi. Müzik kulağım yoktu: Fiziksel bir kusurum vardı, eksik bir ayak ya da parmak gibi.

Birkaç yıl önce bir Sufi şan eğitmeninden ders aldım ve bana müzik kulağı diye bir şey olmadığını söyledi. "Şarkı söylemenin

yüzde doksanı dinlemektir. Dinlemeyi öğrenmek zorundasın." Eğer bütün yönleriyle dinlerseniz, vücudunuz müzikle dolar; bu sayede ağzınızı açtığınızda müzik kendiliğinden çıkar. Bundan birkaç hafta sonra, hayatımda ilk kez bir arkadaşımla şarkı söyledim ve kesinlikle aydınlandığımı, bir yanılgıdan kurtulduğumu düşündüm. Bireysel sesim kayboldu, ikimizin sesi bir oldu.

Yazmak da yüzde doksan dinlemektir. Etrafınızdaki boşluğu öyle derinden dinlersiniz ki bu boşluk içinize dolar ve yazarken sizden dökülür. Eğer etrafınızdaki o gerçekliği yakalayabilirseniz, yazınızın başka bir şeye ihtiyacı kalmaz. Sadece masanın karşısında sizinle konuşan kişiyi değil, aynı zamanda havayı, sandalyeyi ve kapıyı da dinlersiniz. İşte o kapının ötesine geçin. Mevsimin sesini, pencerelerden içeri giren renklerin sesini içinize çekin. Tam da bulunduğunuz yerde geçmişi, geleceği ve bugünü dinleyin. Tüm bedeninizle dinleyin; sadece kulaklarınızla değil, ellerinizle, yüzünüzle ve hatta ensenizle de.

Dinlemek kavramakla, algılama yeteneğiyle ilgilidir. Ne kadar derin dinleyebilirseniz, o kadar iyi yazabilirsiniz. Her şeyi yargılamadan olduğu gibi alır, ertesi gün her şeyin nasıl olduğu hakkındaki gerçeği yazabilirsiniz. Jack Kerouac düzyazının olmazsa olmazları listesinde şöyle der: "Sunulan her şeye açık olun, kulak verin." Ayrıca şöyle de der: "Şiire zaman yok, tam olarak neyse odur." Eğer bir şeylerin nasıl olduğunu algılayabilirseniz, ihtiyacınız olan tüm şiir budur.

Haham Zalman Schachter bir keresinde Lama Vakfı'ndaki dinleyicilerine, hahamlık okulundayken öğrencilerin not almalarına izin verilmediğini söylemişti. Sadece dinlemek zorundaydılar ve ders bittiğinde anlatılanları öğrenmiş olmaları gerekiyordu. Buradaki fikir, her şeyi hatırlayabileceğimizdi. Biz zihinlerimizi bir şeyleri bastırmak üzere eğitmeyi seçtik.

Sınıfta bir şey okunduktan sonra, öğrencilere sık sık bir "hatırlama" alıştırması yaptırırım: "Söylenen veya yazılanların tam

kelimelerine olabildiğince yakın bir şekilde, size güçlü gelen herhangi bir şeyi tekrarlayın. Öyle uzaktan bakıp 'Tarım arazilerinden bahsetmesi hoşuma gitti' demeyin. Bize tam ayrıntıları verin: 'Tarlada dururken, bir kargadan daha yalnızdım.'" Bu tür derin, değerlendirmeden uzak dinleme alıştırmaları, söylenenleri açmanın ve algılamanın yanı sıra içinizdeki hikâyeleri ve imgeleri de uyandırır. Bu şekilde dinleyerek gerçekliği, kendi gerçekliğinizi ve etrafınızdaki gerçekliği yansıtacak berrak bir ayna haline gelirsiniz.

Temelde, eğer iyi bir yazar olmak istiyorsanız, üç şey yapmanız gerekir. Bol bol okuyun, dikkatle ve derinden dinleyin ve bol bol yazın. Çok fazla düşünmeyin. Sadece kelimelerin, seslerin ve renkli hislerin sıcaklığına dalın ve kaleminizi sayfada hareket ettirin.

Eğer iyi kitaplar okursanız, yazdığınızda sizden de iyi kitaplar çıkacaktır. Belki o kadar kolay olmayacak; ama bir şey öğrenmek istiyorsanız, kaynağına gidin. On yedinci yüzyılın büyük Haiku ustası Basho şöyle demiştir: "Bir ağacı tanımak istiyorsanız, o ağaca gidin." Şiiri bilmek istiyorsanız, şiir okuyun, dinleyin. Bırakın o motifler ve biçimler içinize işlesin. Bir şiiri mantığınızla analiz etmek için şiirden uzaklaşmayın. Şiire tüm bedeninizle dahil olun. Büyük Zen ustası Dogen, "Sisin içinde yürürsen ıslanırsın" demiştir. Bu yüzden sadece dinleyin, okuyun ve yazın. Usul usul da olsa söylemeniz gereken şeye yaklaşacak ve onu kendi sesinizle ifade edeceksiniz.

Sabırlı olun, endişelenmeyin. Sadece ahenkle şarkı söyleyin ve yazın.

Sinekle Evlenmeyin

Bir yazıyı dinlerken dikkat edin. Zihninizin dolaştığı boşluklar olabilir. Bazen, "Bilemiyorum, benim için fazla derinleşti" veya "Çok fazla betimleme vardı, bir noktadan sonra takip edemedim" gibi yorumlarla yanıt veririz. Genelde sorun okuyan kişide değil, yazının kendisindedir.

Bunlar, yazarın kendine döndüğü, kendi zihninin keyfine daldığı ve hikâyenin esas gidişatını unuttuğu yerlerdir.

Yazar bir restoran sahnesi yazarken peçetenin üzerindeki sineğe takıntılı hale gelebilir ve sineğin sırtını, sineğin düşlerini, çocukluğunu, camlardan uçma tekniğini en ince ayrıntısına kadar anlatmaya başlayabilir. Okuyucu ya da dinleyici kaybolur, çünkü bundan hemen önce garson yazıdaki masaya gelmiştir ve dinleyici onun yemeği servis etmesini beklemektedir. Ayrıca yazar gidişat konusunda net olmayabilir veya malzemesiyle doğrudan bağ kuramayabilir. Bu da yazıda bulanıklık yaratır. Bu bulanık alan, yarattığı küçük boşlukla birlikte okurun dikkatini kaybeder ve zihninin eserden uzaklaşmasına neden olur.

Edebiyatın bir sorumluluğu da insanları anda tutmak, uyanık ve canlı kılmaktır. Eğer yazar amaçsızca gezinmeye başlarsa okur da gezinir. Masadaki sinek, restorana dair tüm betimlemelerin bir parçası olabilir. Az önce üzerinde yürüdüğü sandviçi eksiksiz,

isabetli ifadelerle anlatmak uygun olabilir, ancak isabetli bir anlatım ile kendi isteklerine kapılma arasında ince bir çizgi vardır.

İsabetli anlatımdan yana olun; hedefinizi bilin ve onunla anda kalın. Eğer zihniniz ve yazdıklarınız hedefinizden saparsa onları nazikçe geri getirin. Yazarken içimizde birçok yol açılır. Çok uzaklara gitmeyin. Ayrıntılarda ve kendi gidişatınızda kalın. Bencil olmayın, çünkü bu da sonunda belirsiz, çamurdan bulanmış bir yazı yaratır. Sineği gerçekten tanıyabiliriz ama nerede olduğumuzu unutabiliriz: restoran, dışarıdaki yağmur, masanın karşısındaki arkadaş. Sinek önemlidir ama onun da bir yeri vardır. Sineği görmezden gelmeyin, sadece ona takılıp kalmayın. Irving Howe, *Jewish American Stories* [Amerikalı Yahudi Hikâyeleri] kitabına yazdığı girişte en iyi sanat eserlerinin *neredeyse* duygusallaştığını ama aslında öyle olmadıklarını yazmıştır. Sineği tanıyın, hatta isterseniz sevin, ama onunla evlenmeyin.

Sevgi Elde Etmek için Yazılarınızı Kullanmayın

Yaklaşık beş yıl önce bir arkadaşım Manhattan'ın Aşağı Doğu Yakası'nda gaspa uğradı. Daha sonra bana ellerini havaya kaldırdığını ve "Beni öldürme, ben bir yazarım!" diye bağırdığını anlattı. "Ne kadar tuhaf" diye düşünmüştüm o zaman. "Neden bunun onu kurtarabileceğini düşündü?"

Yazarların kafası karışır. Yazmanın bize hayatta olmak için bir bahane verdiğini düşünürüz. Hayatta olmanın bir önkoşulu olmadığını, hayatın ve yazmanın iki ayrı varlık olduğunu unuturuz. Genelde yazdıklarımızı da dikkat, ilgi, sevgi elde etme yolu olarak kullanırız. "Bakın ne yazdım... Demek ki iyi bir insanım." Biz tek bir kelime bile yazmadan önce de *iyi insanlarız*.

Birkaç yıl önce, insanlar yazdıklarımı ne kadar takdir ederlerse etsinler, gittiğim her okuma etkinliğinin ardından kendimi yalnız ve berbat hissederdim. Suçu yazılarıma yükledim. Ama sorun yazdıklarım değildi. Bir boşanma sürecinden geçiyordum ve özgüvenim yerlerdeydi. *Benim* desteklenmeye ihtiyacım vardı, şiirlerimin değil. İkisini birbirine karıştırmıştım. Şiir olmadığımı unutmuştum. Şiirler sağlıklıydı, ben değildim. Benim ilgi görmeye ihtiyacım vardı. Bunu fark ettikten sonra halka açık etkinliklere giderken bana eşlik etmesi için bir arkadaşımı çağırmaya başladım. Arkadaşıma ben okumayı bitirir bitirmez yapması gerekenleri şöyle sıraladım: "Hemen yanıma gel, bana sarıl, ne ka-

dar güzel göründüğümü ve ne kadar harika olduğumu söyle. O gece fena halde batırmış olsam bile umurumda değil. Bana harika olduğumu söyle." Bir hafta sonra performansımı yakından inceleyebilirim. Ama o gece "bana ne kadar harika olduğumu söyle."

Biz yazarlar daima destek ararız. Öncelikle zaten her zaman desteklendiğimizi fark etmeliyiz. Ayaklarımızın altında toprak, ciğerlerimize dolup boşalan hava var. Desteğe ihtiyaç duyduğumuzda tam da buradan başlamalıyız. Pencereden gelen güneş ışığı ve sabahın sessizliği var. Bunlardan başlayın. Sonra yüzünüzü bir arkadaşınıza dönün ve size "Yazdıklarını seviyorum" dediğinde bunun ne kadar iyi geldiğini hissedin. Yerin sizi tutacağına, sandalyenin oturmanıza izin vereceğine inandığınız gibi onun sözlerine de inanın.

Bana okumam için iki kısa öykü gönderen bir öğrencim vardı; ertesi hafta bir saatlik bir görüşme yaptık. Onunla bir buçuk yıldır çalışmamıştım ve kat ettiği ilerlemeden çok etkilenmiştim. Ona, "Hikâyeler eksiksiz, dokunaklı ve çok güzel" dedim. Görüşmemizin yaklaşık yirminci dakikasında sinirlenmeye başladığını fark ettim. "Sanırım benden haddinden fazla ücret alıyorsunuz." Gerçekte söylediği şuydu: "İşini yapmamışsın. Yazdıklarımı parçalara ayırmak için zaman harcamamışsın. Buraya iltifat dinlemeye gelmedim. Yazdıklarım bu kadar iyi olamaz. Abartıyorsun." "Beni dinle, söylediklerime inanmak zorundasın. Bu müthiş bir çalışma. Yayımlanmaya hazır." Ona yazdıklarını ilgililere göndermesini önerdim. Bir ay içinde öykülerden biri çok iyi bir dergi tarafından kabul edildi. Sadece ödeme almakla kalmadı, aynı zamanda dergi editörleri ona bir süre önce kısa öykü yayımlamayı bırakmaya karar verdiklerini söyleyip, "Bu öykü o kadar iyiydi ki fikrimizi değiştirdik" dediler.

Dürüst bir destek ve teşvik istiyoruz. Bu desteği aldığımızda inanmayız, ama gerçekte iyi yazmadığımıza ve hatta yazar bile olmadığımıza dair en derin inançlarımızı pekiştiren eleştirileri

kabul etmekte pek aceleci davranırız. Eski kocam bana şöyle derdi: "Çok çirkin görünüyorsun. Hah, işte şimdi dikkatini çektim..." Bana iltifat ettiğinde onu hiç duymadığımı ama olumsuz bir şey söylediğinde hemen kafamı kaldırdığımı söylerdi.

Öğrenciler bana, "Sen zaten öğretmensin. Olumlu bir şeyler söylemek zorundasın" diyor. Arkadaşlarım, "Sen zaten arkadaşımsın. Beni sevdiğinden böyle söylüyorsun" diyor. *Durun*! Biri size iltifat ettiğinde gerçekten durun. Acı verici olsa da, buna alışık olmasanız da nefes almaya devam edin, dinleyin ve kendinize bu söylenenleri kabul etme izni verin. Ne kadar iyi geldiğini *hissedin.* Olumlu, dürüst bir desteğe tahammülünüz olsun.

En Derindeki Hayalleriniz Neler?

Pazar geceleri çalıştığım yazarlık grubuma (çoğu yaklaşık üç yıldır yazma pratiği yapıyordu) şunu sordum: "Yazarlıkta nereye varmak istiyorsunuz? Güçlü bir yaratıcı sesiniz var; yaratıcıyla editörü birbirinden ayırabildiniz. Peki şimdi ne yapmak istiyorsunuz?"

Öğrendiğimiz gücü şekillendirme ve yönlendirme zamanı gelecektir. Şunu sordum: "En derindeki hayalleriniz neler? Beş dakika boyunca yazın." Birçoğumuz o derinlerdeki hayallerimizi bilmiyoruz, tanımıyoruz, onlardan kaçıyoruz. Beş on dakika yazdığımızda, zihnimizde dolaşan ve pek de dikkat etmediğimiz dileklerimizi kâğıda dökmekte zorlanırız. Algılarımızın çeperinde biriken dilekleri düşünmeden yazmak için bir fırsattır bu.

Sonra yazdıklarınızı tekrar okuyun. Hayallerinizi ve dileklerinizi ciddiye almaya başlayın. Eğer yazdıklarınızdan emin değilseniz, gerçekten ne yapmak istediğinizi bilmiyorsanız yolunuzun belirginleşmesini, gidişatın netleşmesini dileyin.

Geçen yıl İsrail'deyken, başka ne tür yazılar yazmam gerektiğini düşünerek Kudüs sokaklarında yürüdüm. İkinci şiir taslağım olan *Top of My Lungs* [Ciğerlerimin Tepesi] bitmek üzereydi ve başka bir şeye, yeni bir biçime ihtiyacım olduğunu biliyordum. Minneapolis ve St. Paul şehirlerindeki pek çok şair şimdi roman

yazıyordu. Judith Guest'in ilk romanı *Sıradan İnsanlar* ile elde ettiği başarı herkese cesaret vermişti (Kendisi Edina, Minnesota'da yaşıyor). Kendi kendime sürekli, "Natalie, roman yazmak mı istiyorsun?" diye soruyordum. Cevabım açıkça "Hayır!" oluyordu. Ne istemediğimi bilmek de aslında biraz rahatlatıcıydı. Ama endişeliydim. Sanki sonumu görüyordum; bir çukurdaydım, elimde son şiirlerim vardı ve son nefesimde biri onları okusun diye yalvarıyordum.

New Yorker'daki harika bir karikatürde, elinde bir tüfek ve not defteriyle uçaktaki yolcuların karşısına dikilen bir adam, "Kıpırdamadan oturun. Kimsenin canı yanmayacak. Sadece birkaç şiirimi dinlemenizi istiyorum" diyor. Şiir hiçbir zaman Amerikalıların favori meşgalesi olmamıştır.

Şair olan ve şimdilerde polisiye roman yazan bir arkadaşım, bu kitabı yazmamı önerdi. Beş yıl önce yazmaya başladığımı hatırladım. O zaman doğru zaman değildi ama takıntılarımız gibi hayallerimiz de yeniden ortaya çıkar. Onların farkına varıp harekete geçebiliriz de tabii. Bu, kendi hayatımıza nüfuz etmenin bir yoludur; aksi takdirde hayallerimizle sonsuza kadar sürüklenebiliriz.

Kendi sesinize güvenmeyi öğrendikten ve içinizdeki yaratıcı gücün ortaya çıkmasına izin verdikten sonra, bu sesi kısa öyküler, romanlar ve şiirler yazmak, düzeltiler yapmak için yönlendirebilirsiniz. Yazma hayallerinizi gerçekleştirmek için en temel araca sahipsiniz. Ama çok dikkat edin. Bu türden bir yazı deneyimi, Tibet'e gitmek, Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk kadın başkanı olmak, New Mexico'da güneş enerjili bir atölye kurmak gibi diğer hayallerinizi de ortaya çıkaracaktır... ve bunlar da siyah beyaz olacaktır. O zaman onlardan kaçınmak daha zor olacak.

Sözdizimi

Şunu deneyin. Yazdığınız en sıkıcı metinlerden birini alın ve peş peşe gelen üç dört satırı ya da cümleyi seçip boş bir kâğıdın en tepesine yazın.

> Yazamıyorum çünkü ben bir buz küpüyüm ve ağzım gitgide kuruyor ve söyleyecek hiçbir şeyim yok ve dondurma yesem daha iyi olurdu.

Evet... Bu kelimelerden her birini birer tahta blok olarak görün, hepsi aynı boyutta ve renkte. Hiçbir isim ya da yüklem, *bir* ya da *ve*'den daha fazla önemli değil. Her şey eşit. Şimdi sayfanın üçte biri boyunca sanki tahta blokları üst üste koyuyormuş gibi onları karıştırın. Yazdıklarınıza anlam yüklemeye çalışmayın. Zihniniz bir şeyler inşa etmeye çalışacak. Bu dürtüyü zapt edin, rahatlayın ve üzerine kafa yormadan kelimeleri yazıya dökün. Sayfanın üçte birini doldurabilmek için kelimeleri tekrarlamanız gerekecek.

> Yazamıyorum gitgide ben bir ağzım dondurma kuruyor söyleyecek ve olurdu hiçbir yesem küpüyüm yok ve yazamıyorum daha söyleyecek şeyim çünkü ben bir buz kuruyor ve ağzım gitgide yok ve hiçbir dondurma olurdu küpüyüm yesem iyi yazamıyorum ve hiç-

bir küpüyüm yok ve dondurma gitgide söyleyecek çünkü yok ve iyi buz ağzım gitgide şeyim ve olurdu bir ben.

Şimdi isterseniz gelişigüzel birkaç nokta, bir soru işareti, belki bir ünlem işareti, iki nokta üst üste ya da noktalı virgül yerleştirin. Bunların hepsini düşünmeden yapın, anlamlı kılmaya çalışmayın. Sırf eğlence olsun diye yapın.

Yazamıyorum gitgide; ben bir ağzım dondurma kuruyor. Söyleyecek ve olurdu hiçbir yesem! Küpüyüm yok ve yazamıyorum, daha söyleyecek şeyim çünkü; ben bir buz kuruyor. Ve ağzım gitgide yok ve hiçbir dondurma olurdu? Küpüyüm yesem iyi yazamıyorum ve hiçbir, küpüyüm yok ve dondurma... Gitgide söyleyecek çünkü yok ve iyi buz; ağzım gitgide şeyim ve olurdu bir ben.

Sanki gerçekten bir anlam taşıyormuş gibi yüksek sesle okuyun yazdıklarınızı. Sesiniz yükselip alçalmalı, bir ifade taşımalı. Öfkeli bir sesle, coşkulu, üzgün, mızmız, hırçın ya da talepkâr bir sesle okumayı deneyebilirsiniz, hangisi işinize gelecekse.

Peki bu çalışma bize ne gösteriyor? İngilizce genellikle özne/yüklem/nesne şeklinde bir sözdizimine sabitlenmiş durumdadır. Nesneye etki eden bir özne vardır. "I see the dog" (Ben görüyorum köpek) cümle yapısında "I" evrenin merkezi olur. Bu cümle yapısında "I" yani "ben" nesne olan "dog" yani "köpeği" görürken köpeğin de aynı anda bize baktığını gözden kaçırırız. Japoncadaysa bu cümle "Ben köpeği görüyorum" şeklindedir. Bir öznenin nesneye etki etmesinden ziyade bir takas ya da etkileşim söz konusudur.

Biz cümlelerle düşünürüz ve düşünme şeklimiz aslında görme şeklimizdir. Eğer özne/nesne/yüklem ya da özne/yüklem/nesne şeklindeki cümle yapılarıyla düşünüyorsak, dünyamızı da bu yapıya göre biçimlendiririz. Mevcut sözdizimi kurallarını or-

tadan ikiye yararak enerji açığa çıkarırız ve dünyayı en baştan, yepyeni bir açıdan görebiliriz. *Homo sapiens* olarak şovenist olmayı bırakırız. İnsan dışındaki canlılar da yeryüzünde önemlidir: Karıncaların kendi şehirleri var, köpeklerin kendi hayatları var, kediler tekrar tekrar uyuklamakla meşgul daima; bitkiler nefes alıyor, ağaçlar bizden çok daha uzun ömürlü. Evet, bir köpeğin, kedinin ya da sineğin özne olduğu cümleler kurabiliriz elbette –"The dog sees the cat" (köpek görüyor kedi)– ama İngilizcenin en temel yapısına işlemiş benmerkezcilik örüntüsü yine oradadır. Efendi olmak zorunda kalmak korkunç bir yüktür. Dünyayı biz yönetmiyoruz. Bu sadece bir sanrı ve sözdizimi yapımızın sanrıları da bunu devam ettiriyor.

Katagiri Roshi şöyle derdi: "Tüm hissedebilen varlıklara karşı nazik olun." Bir keresinde ona, "Hissedebilen varlıklar ne demek ki?" diye sordum. O da sandalyeye, havaya, kâğıda, sokaklara bile nazik olmamız gerektiğini söyledi. İşte zihinlerimizin bu kadar yüce ve kabullenici olması gerekiyor. Buda, bodhi ağacının altında aydınlanmaya ulaştığında, şöyle demiş: "Şimdi tüm varlıklarla birlikte aydınlandım." Yani "Ben aydınlandım, siz değil!" ya da sanki ondan ayrıymış gibi "Aydınlanmayı görüyorum" dememiş.

Tabii bunlar, şu andan itibaren ayağımızın altındaki halıyı incitmekten veya yanlışlıkla bir bardağı sarsmaktan korktuğumuz için kımıldamadan durmamız gerektiği anlamına gelmez. Sözdizimi yapımız yanlış olduğu için artık onu kullanmamamız gerektiği anlamına da gelmez. Sadece bu alıştırmayı yaptıktan sonra, büyük ihtimalle her zamanki cümlelere geri dönecek olsanız da artık orada enerji rüzgârının içinizden geçebileceği bir çatlak vardır. "Enginar yiyorum" kulağa mantıklı gelse ve insanlar sizin aklı başında biri olduğunuzu düşünse de artık bu sözdizimi yapısının ardında enginarın da sizi yediğini ve sizi sonsuza dek değiştirdiğini biliyorsunuz, özellikle de onu sarımsaklı tereyağı sosuna batırırsanız ve enginar yaprağının dilinizi tatmasına

koşulsuzca izin verirseniz! Hareket ettirdiğiniz, gördüğünüz ve yazdığınız sözdiziminin ne kadar farkında olursanız, o kadar çok kontrol sahibi olursunuz ve ihtiyaç duyduğunuzda sözdiziminin sınırları dışına o kadar çok çıkabilirsiniz. Aslında sözdizimini bozarak, söylemek istediğiniz şeyin gerçekliğine daha da yaklaşırsınız genelde.

Zihinsel engelli kadınlar için bir yurt olan Norhaven'da yazılmış şiirlerin yer aldığı *Shout, Applaud* [Bağırın, Alkışlayın] adlı derlemeden bazı şiir örneklerini paylaşacağım sizinle.[5] Bu kadınlara hiçbir zaman sözdizimi kuralları telkin edilmemiştir, bu nedenle bu şiirler sözdiziminin dışında neler yaratılabileceğine dair iyi örneklerdir. Ayrıca başka bir açıdan da yenidirler: Hepsi sürprizlerle doludur – dün kahvaltı etmiş olmanız bugün yumurta yemenin harika olmadığı anlamına gelmez!

Bana Bir Beyaz Ver

Marion Pinski

Beyazı severim
yazmak için
adımı yazmak için.
Lütfen Marion
Pinski'ye bir beyaz verin.
Beyazlamayı severim
çünkü adımı yazabilirsem yazarım.
Onu doğru şekilde nasıl
yazacağımı biliyorum.
Adımı yazmak istiyorum.
Beyazı istiyorum, hemen şimdi.
Güzellikle istedim.
Beyazı seviyorum, evet seviyorum.
Yazmak, yazmak,

adımı yazmak, evet.
Hem kendi param da var, evet var.
Deniyorum.

Akçaağaç Yaprağı

Betty Freeman

O hanımın genç olduğunu hayal ediyorum
ve onun güzel, kırmızı Noel balosunda olmayı.
Elbisesi bir kuğu gibi güzel görünüyor.
Kuğu ince beyaz tüyleriyle süzülür
yumuşacık kar gibi kafası
yeniden kar olmak için süzülür.
O zaman ben de onun gibi bir kadın olmak isterim,
upuzun kanatlı olmak.

Taş ve Ben

Beverly Opse

Masamın üzerinde bir taş var.
Taşın üzerinde bir bardak su var.
Su kirden kapkara olmuş.
Kir kuru ve tozlu.
Bir lahanayı yemeğe çağırıyorum.
Lahana halinden çok memnun.
Taşı seviyor
Çünkü hareket etmiyor.

Herkes

Shirley Nielson

Mavi bir ceket
giyiyordum. Lahana ve sosis vardı.
Kocaman, pişmiş sosislerdi,
Lahana kokuyordu
ah lezzetli kokusu
lahananın yaz gürültüsünde
mutfakta bir yerde su akıyor.

Gergin Gergin Şarap Yudumlamak

Russell Edson birkaç yıl önce Minnesota Üniversitesi'nde bir okuma etkinliğine katılmıştı. Daktilosunun başına oturduğunu ve bir seferde yaklaşık on farklı kısa parça yazdığını söyledi. Daha sonra dönüp onları tekrar okuyormuş. Belki on tanesinden biri başarılı oluyor ve o da onu tutuyor. Aklına iyi bir ilk satır gelirse, metnin geri kalanının genellikle iyi olduğunu söyledi. İşte ilk satırlarından bazıları:[6]

"Bir adam uçağın kendisini sevmesini ister."

"Bir fare kuyruğunu yaşlı kadının vajinasına sokmak istedi. ..."

"Bir bilim insanı at büyüklüğünde güvercinler yetiştirseydi..."

"Herkesin sevgilisi ördek, yanlışlıkla pişirilir."

"Elinde eklerle duran adam, annesinin bir şeyi kırdığını duydu ve bunun babası olduğunu düşündü."

"Bir karı koca çocuklarının sahte olduğunu keşfeder."

"Tek yumurta ikizi iki yaşlı adam sırayla hayatta kalır."

İşte iki kısa parça:

Soteleme

Bir adam şapkasını sotelerken, annesinin babasının şapka-

sını nasıl sotelediğini ve büyükannesinin de büyükbabasının şapkasını nasıl sotelediğini düşünüyordu.

Biraz sarımsak ve şarap ve tadı hiç de şapka gibi değil, sanki iç çamaşırı gibi. ...

Şapkasını sotelerken annesinin babasının şapkasını, büyükannesinin de büyükbabasının şapkasını sotelediğini düşündü ve vaktiyle bir şekilde evlenmiş olmayı diledi, böylece şapkasını soteleyecek biri olurdu; sotelemek çok yalnız bir şey.

En İçten Üzüntülerimizle

Tuvalet beyaz bir salyangoz gibi oturma odasına doğru kayıyor, sevilmeyi talep ediyor.

Bu imkânsız ve en içten üzüntülerimizi sunarız.

Gönül kitabında sıhhi tesisattan söz edilmez.

Ve sizinle birçok kez yakınlık kurmuş olsak da siz kucaklamak istemediğimiz talihsiz bir bağlama sahipsiniz. ...

Tuvalet beyaz bir salyangoz gibi oturma odasından dışarı kayıyor, kederle sifonu çekiyor. ...

Okumadan sonra, çirkin, büyük bir derslikte her zamanki gibi şarap ve peynir servisi vardı. Russell Edson'ın takım elbisesiyle odanın karşısında tek başına oturduğunu net bir şekilde hatırlıyorum. Tüm öğrenciler, öğretim üyeleri ve şairler odanın diğer ucundaki krakerlerin ve ince portakallı peynir dilimlerinin etrafında durmuş, gergin gergin şaraplarını yudumluyor ve onun eserlerini tartışıyorlardı. Çok azımız yanına gitti. Okuma sırasında hepimiz gülmüş olsak da kendisi hepimizin içindeki çıplak gerçeklere dokundu ve biz rahatsız olduk.

Daktilonuzun başına oturun, hiç düşünmeden Russell Edson

tipi yazılar yazmaya başlayın. Bu, ön bahçenizdeki karaağacın kendini kaldırıp Iowa'ya doğru yürümesine izin vermek anlamına gelir. İyi, güçlü ilk cümleler kurmaya çalışın. Cümlenizin ilk yarısını bir gazete yazısından almak ve sonra cümleyi yemek kitabında listelenen malzemelerden biriyle bitirmek isteyebilirsiniz. İstediğiniz gibi oyun oynayın. Saçmalığın ortasına dalıp yazın. Risk alın. Başarısızlıktan korkmazsanız başarılı olursunuz.

Anlatma, Göster

Yazarlıkta eski bir deyiş vardır: "Anlatma, göster." Peki bu gerçekten ne anlama geliyor? Bize öfkeden (ya da dürüstlük, hakikat, nefret, sevgi, keder, hayat, adalet gibi büyük kelimelerden) bahsetmeyin, sizi neyin öfkelendirdiğini gösterin. Biz de okuyacak ve öfkeli hissedeceğiz. Okurlara ne hissedeceklerini söylemeyin. Onlara durumu gösterin, o his içlerinde uyanacaktır.

Yazmak psikoloji gibi değildir. Duygular "hakkında" konuşmayız. Bunun yerine yazar hisseder ve kelimeleri aracılığıyla okurda bu duyguları uyandırır. Yazar, okurunun elinden tutar; keder ve sevinç kelimelerini kullanmak zorunda kalmadan ona keder ve sevinç vadisinde rehberlik eder.

Bir çocuğun doğumuna şahitlik ettiğinizde kendinizi ağlarken ve şarkı söylerken bulabilirsiniz. Gördüklerinizi anlatın: annenin yüzünü, birçok denemeden sonra bebek nihayet dünyaya geldiğinde yaşanan enerji patlamasını, eşiyle birlikte nefes alan ve onun alnına ıslak bez koyan kocayı. Okur, siz hayatın doğasını tartışmaya açmak zorunda kalmadan anlayacaktır.

Yazarken, duyularla ve hakkında yazdığınız şeyle doğrudan bağlantıda kalın. Eğer ilk düşüncelerden yola çıkarak yazıyorsanız –ikinci ve üçüncü düşünceler devreye girip yorum, eleştiri ve değerlendirme yapmadan önce zihninizin bir konu üzerinde ilk parlayış şekli– endişelenmenize gerek yoktur. İlk düşünceler, zihnin

deneyimleri yansıtmasıdır; bir insanın günbatımına, doğuma, tel tokalara, çiğdemlere kelimelerle ulaşabileceği kadar yaklaşmasıdır. Her zaman ilk düşüncelerle kalamayız, ancak onları bilmek iyidir. Bize yoldan nasıl çekileceğimizi ve resimleri yansıtmak için kelimeleri bir ayna gibi nasıl kullanacağımızı kolayca öğretebilirler.

Birinin yazdıklarında "hakkında" kelimesini gördüğüm anda uyarı çanları çalmaya başlıyor. "Bu hikâye hayat hakkında." Bu satırı atlayın ve yazarken hiç düşünmeden, doğrudan hayata dalın. Doğal olarak defterlerimizde yazma alıştırması yaparken genel bir ifade yazabiliriz: "Büyükannem hakkında yazmak istiyorum" ya da "Bu, başarı hakkında bir hikâye." Sorun değil. Bunu yazdığınız için kendinizi cezalandırmayın; eleştirel olup yaratıcı ile editörü karıştırmayın. Sadece yazın, not edin ve daha derin bir seviyeye inerek hikâyenin içine girip bizi de alın.

Bazı genel ifadeler bazen çok uygun düşebilir. Sadece her birini somut bir tasvirle desteklediğinizden emin olun. Bir deneme bile yazıyor olsanız, bu eserinizi çok daha canlı hale getirir. Ah, keşke Kant ya da Descartes da bu talimatları takip etseydi... "Düşünüyorum, öyleyse varım." Balonlu sakız, at yarışları, barbekü ve borsa hakkında düşünüyorum; bu nedenle yirminci yüzyılda Amerika'da var olduğumu biliyorum. Hadi, Kant'ın *Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafiziğe Prolegomena* adlı eserini alın ve ne anlattığını bizlere gösterin. Hepimiz çok daha mutlu olurduk.

Birkaç yıl önce birinin bana anlattığı bir hikâyeyi yazmıştım. Arkadaşlarım sıkıcı olduğunu söylediler. Onların tepkisini anlamlandıramadım; hikâyeyi çok sevmiştim. Şimdi fark ediyorum ki ben hikâye "hakkında" yazmışım, ikinci elden. Hikâyenin içine girip anlattıklarımla dost olmamışım. Ben onun dışındaydım; bu nedenle başka kimseyi de içine alamazdım. Tabii bu ilk elden deneyimlemediğiniz bir şey hakkında yazamayacağınız anlamına gelmez; sadece ona can verdiğinizden emin olun. Aksi takdirde iki kat uzaklaşırsınız ve siz orada olmazsınız.

Net Olun

Net olun, detay verin. "Meyve" deyip geçmeyin. Ne tür bir meyve olduğunu söyleyin – "Bu bir nar." Nesnelere isimlerinin saygınlığını verin. Tıpkı insanlarda olduğu gibi, "Hey kızım, sıraya gir" demek kabalıktır. O "kızın" bir adı vardır. (Aslına bakarsanız, yirmi yaşın üzerindeyse o bir kadındır, "kız çocuğu" değil.) Eşyaların da isimleri vardır. "Penceredeki çiçek" yerine "penceredeki sardunya" demek çok daha iyidir. "Sardunya" kelimesi bize çok daha net bir resim verir. O çiçeğin varlığına daha derinlemesine nüfuz eder. Bize hemen pencerenin önündeki manzarayı sunar – kırmızı yapraklar, daire biçiminde yeşil yapraklar; hepsi güneş ışığına doğru uzanmış.

Yaklaşık on yıl önce çevremdeki bitki ve çiçeklerin isimlerini öğrenmem gerektiğine karar verdim. Onlarla ilgili bir kitap aldım; Boulder'ın ağaçlarla kaplı sokaklarında yürüdüm; yaprakları, ağaç kabuklarını ve tohumları inceleyerek kitaptaki betimlemeler ve isimlerle eşleştirmeye çalıştım. Akçaağaç, karaağaç, meşe, akasya. Genellikle bahçelerinde uğraşan insanlara orada yetişen çiçeklerin ve ağaçların isimlerini sorarak hile yapmaya çalışırdım. Ne kadar az insanın o küçücük arazilerinde yaşayan canlı varlıkların isimlerini bildiğine şaşırırdım.

Bir şeyin ismini bildiğimizde, bu bizi zemine daha da yaklaştırır. Zihnimizdeki bulanıklığı uzaklaştırır; bizi yeryüzüne bağlar. Sokakta yürürken "kızılcık" ya da "altınçanak" görürsem çevreye karşı daha dostane hissederim. Etrafımda ne olduğunu fark ediyorum ve onu adlandırabiliyorum. Bu beni daha uyanık yapıyor.

William Carlos Williams'ın şiirlerini okursanız, bitkiler, ağaçlar, çiçekler –hindiba, papatya, akasya, kavak, ayva, çuha çiçeği, rudbekya, leylaklar– konusunda ne kadar net olduğunu görürsünüz; her birinin kendi bütünlüğü vardır. Williams, "Burnunuzun dibindekini yazın" diyor. Burnumuzun dibinde ne olduğunu bilmek bizim için iyidir. Sadece "papatya" olmasını değil, çiçeğin baktığımız mevsimde nasıl olduğunu da... "Ağustosta toprağa sarılan papatyalar.../kahverengileşmiş/yeşil ve sivri pulları/sarısını koruyor."[7] İsimlere, aylara, günlere ve en nihayetinde içinde bulunduğunuz ana karşı farkındalığınızı geliştirmeye devam edin.

Williams şöyle der: "Fikirler değil, nesneler vardır." "Burnunuzun dibinde" olanı inceleyin. "Çiçek" yerine "sardunya" diyerek, içinde bulunduğunuz ana daha derinlemesine nüfuz ediyor ve gerçekten orada oluyorsunuz. Burnumuzun dibindekine ne kadar yaklaşabilirsek, bize o kadar çok şey öğretebilir. "Bir Kum Tanesinde Dünyayı, bir Kır Çiçeğinde cenneti görmek..."[8]

Yazarlık gruplarında ve derslerde de diğer grup üyelerinin isimlerini hızlıca öğrenmek iyidir. Bu, grup içinde yer edinmenize ve birbirinizin çalışmalarına daha dikkatle yaklaşmanıza yardımcı olur.

Her şeyin adını öğrenin: kuşların, peynirlerin, traktörlerin, arabaların, binaların. Bir yazar aynı anda her şeydir –bir mimar, Fransız aşçı, çiftçi– ve aynı zamanda bunlardan hiçbiri değildir.

Konsantrasyon

Hakkında yazacağınız belli bir şey seçin. Mesela sedir ağacından ilk kaşığınızı oyma deneyiminiz. Bize tüm detayları anlatın. Bu deneyime tümüyle dahil olun ama dar görüşlü de olmayın. Yazarken tek bir amaca odaklansanız da içinizde bir yer, gökyüzünün renginin ya da uzaktaki çim biçme makinesinin sesinin farkında olmaya devam etmeli. O kaşığı oyduğunuz sırada pencerenizden görünen sokakla ilgili tek bir satır olsun ekleyin. Bu iyi bir pratik olacaktır.

Evrenin bizimle birlikte hareket ettiğini, yaptığımız her şeyde arkamızda olduğunu unutmamalıyız. Ve eğer bu konuda bir satır eklerseniz, okurunuza da önümüzde duran işe odaklanmamız gerekse bile dört bir yanımızda nefes alan dünyayı aklımızdan çıkarmamamızı hatırlatmış olursunuz. Gökyüzünün rengini doğru zamanda araya sıkıştırmak, yazdıklarınızın biraz nefes almasını sağlar.

Eğer bir Zen meditasyonu inzivasındaysanız, kırk dakikalık oturma seanslarının arasında *kinhin*, yani yürüme zazeni yaparsınız. Ayakta dururken, çok ama çok yavaş bir şekilde, nefes verişinizle eşgüdümlü olarak, bir adım atma hareketine başlarsınız. Her iki dizinizin hafifçe büküldüğünü, topuğunuzun yerden kalktığını hissedebilirsiniz. Çok yavaş... Nefes alırken, topuğu-

nuzu ve ayak parmaklarınızı gerçekten yerden kaldırırsınız ve yaklaşık iki üç santim ileri adım atarsınız. Sonra aynı süreci diğer ayağınızla tekrarlarsınız. *Kinhin* yaklaşık on dakika sürer. Bu kadar yavaşladığınız zaman, her şeyden soyutlanmış, münferit adımlar atmadığınızı fark edersiniz. Attığınız her adımda havayı, pencereleri, meditasyon yapan diğerlerini hissedersiniz. Yer, gök, hayatta kalmak için içtiğiniz su olmadan hiçbir adımın olamayacağını fark ediyorsunuz. Her şey birbirine bağlıdır, iç içedir. Adım attığımız mevsim bile adımımızı destekler.

Yani yazmaya konsantre olmak iyidir. Ama etrafımızdaki dünyayı görmezden gelerek değil, her şeyin aynı anda var olmasına izin vererek odaklanmalıyız daima. Bu dengeyi kurmak gerçekten çok zor.

Olağan ve Olağanüstü

Bir hafta sonu Abiquiu'da, muhteşem pembe kayalıklar ve çıplak tepeler arasında kamp yapıyordum. Burası Georgia O'Keeffe'nin yaşamayı seçtiği yer. Ondan önceki hafta sonu, yılan danslarını seyretmek için Arizona'daki Hopi kabilesinin topraklarındaydım. Birinci ve İkinci Mesa'nın tepesinden seyredebileceğiniz tenha araziler vardı. Yılan dansları yağmur içindi. Her türden yılan yakalandı –boğa yılanları, çıngıraklılar, karayılanlar– ve kabilenin büyücü-hekimleri danstan önce dört gün dört gece onlarla birlikte oturdular. Dans sırasında köyün erkekleri yılanları dişlerinin arasına koyup ritmik bir şekilde ileri geri hareket ettiler. Dans tamamlandığında dansçılar yılanlarla birlikte o upuzun mesadan, yani platodan aşağı koştular ve yılanları dört yöne, onları topladıkları yönlere doğru bıraktılar.

Hayretle bakakalmıştım. "Bu uçsuz bucaksız araziler ve efsanevi ritüeller hakkında nasıl yazabilirim ki?" Yanımdaki arkadaşım şöyle dedi: "Şu devasa alana, tepelere, mesalara ve gökyüzüne bak. Burada Tanrı'yı hissedebiliyorsun. Bunu yakalamak için bahsettiğin özgün detayları nasıl kullanabilirsin ki?"

Ayrıntıları değersiz şeyler sanıyor ya da sadece karıncalar ve tel tokalar hakkında yazmakla karıştırıyoruz. Ayrıntıların küçük olduğunu, muazzam zihin diyarının ya da New Mexico'nun bu

büyük tepelerinin "ayrıntı" olmadığını düşünüyoruz. Bu doğru değil. Bir şey ne kadar büyük, ne kadar fantastik olursa olsun, aynı zamanda sıradandır da... Ayrıntıları günlük ve sıradan şeyler olarak düşünürüz. Mucizeler bile uyanmış bir zihnin fantastik bir şekilde görebileceği sıradan olaylardır.

Dolayısıyla yazmanın temeli yalnızca nesnelerin materyalist bir açıdan ele alınması değil, diğer kıyıya –her şeyin ardındaki uçsuz bucaksız boşluğa– adım atmak için ayrıntıların kullanılmasıdır. Her zaman orada yaşamış Hopi yerlileri için, köylerini çevreleyen geniş araziler çok sıradandı. O devasa mesaları her gün görüyorlardı. Ne yazık ki, gençlerin çoğu daha heyecanlı buldukları şehre gidebilmek için buraları terk etmek istiyor.

Özgün detaylar, onlardaki olağanüstü yanı gören zihin dışındaki herkes için çok sıradandır. Büyüklüğü, heybeti, yüceliği görmek için Hopi mesalarına gitmemiz değil, zaten sahip olduklarımızı farklı bir açıdan görmemiz gerekiyor. Hopiler için yılan dansı yapmak çok derin bir mesele, ama aynı zamanda hayatları boyunca iki yılda bir yaptıkları festivallerden biri. Diğer danslar gibi, bittiğinde arkadaşlarını akşam yemeği için evlerine davet ederler. Onların yaşamlarını ve kutlamalarını fantastik, bizim yaşamlarımızı sıradan görürsek, bir yoksunluk hissiyle yazarız. Her şeyin hem olağan hem de olağanüstü olduğunu unutmamalıyız. Bir şeyleri açan ya da kapatan zihnimizdir. Detaylar iyi ya da kötü değildir. Onlar sadece detaydır. Birinci Mesa'ya nasıl gidilir? Window Rock'tan yola çıkıp 264 numaralı otoyolda bir buçuk saat batıya gidin.

Yılan dansı yoğun bir konsantrasyonla planlanan ayrıntı üstüne ayrıntıdan oluşuyordu; öyle olmak zorundaydı, yılanlar Hopilerin ağzındaydı. Biz izleyenler bunun akıl almaz ve fantastik bir olay olduğunu düşündük çünkü bizim için yeni ve yabancıydı. Aynı zamanda sıradandı ve yüzlerce yıldır yapılıyordu. Hakkında yazabilmek için söz konusu şeyin özüne inmeli ve onu

tanımalıyız, böylece olağan ve olağanüstü aynı anda gözümüzün önünde belirir. Bir şeyin o kadar derinine inin ki onun diğer her şeyle nasıl iç içe geçtiğini anlayın. O zaman ayrıntılar, muazzam olanlarla iç içe geçer; birbirlerinin yerini alabilirler.

Yakın zamanda bir arkadaşım motosiklet kazası geçirdi. Bir gece önce hiç uyumamıştı ve Massachusetts'e yapacağı uzun yolculuk için erkenden yola çıkmıştı. Saatte 140 kilometre hızla giderken uyuyakalıp bir arabaya çarpmış. Çok şanslıydı; motosikleti hurdaya çıksa da burnu bile kanamadı.

Olayı duyduğumda çok sarsıldım. Eğer o gün ölmüş olsaydı, hayatımın dengesi değişecekti. Hepimiz iç içe geçmiş haldeyiz ve birbirimizin evrenlerini yaratıyoruz. Vadesi dolan biri öldüğünde, bu hepimizi etkiliyor. Kendimiz için yaşamıyoruz; birbirimize bağlıyız. Dünya için, Texas için, dün akşam yediğimiz ve bizim için kendi hayatını feda eden tavuk için, annemiz için, otoyol, tavan ve ağaçlar için yaşıyoruz. Kendimize nazik davranma sorumluluğumuz var; o zaman dünyaya da aynı şekilde davranacağız.

Yazmaya da bu anlayışla yaklaşmalıyız. O zaman ayrıntıları tek başlarına, somut nesneler olarak değil, her şeyin yansıması olarak ele alabiliriz. Katagiri Roshi şöyle demişti: "Bir fincan çay içmek çok derin bir eylemdir." Bir fincan, bir mesa, gökyüzü veya bir tel toka hakkında yazarken bütün dikkatimizi onlara vermemiz ve kalplerine nüfuz etmemiz gerektiğini anlayın. Bunu yaptığımızda, doğal olarak şiirin bahsettiği sıçramaları yapacağız, çünkü her şeyin birbiriyle bağlantısının farkındayız. Ayrıca lisede bize öğretilen geçişler konusunda endişelenmemize gerek kalmadan paragraftan paragrafa ilerleyen düzyazılar yazabiliriz. Bunlar kendiliğinden gerçekleşecektir, çünkü eylemin yüceliğiyle temas halinde olacağız.

Konuşmak Egzersiz Alanıdır

İyi bir arkadaşınızla buluşun ve hikâyeler anlatın. Albuquerque'de el falınıza baktırdığınız zamanı, arkadaşınız Sassafras ile New Mexico, Arroyo Seco'daki bir tavuk kümesinde nasıl zazen yaptığınızı, annenizin her sabah nasıl süzme peynir ve kızarmış ekmek yediğini anlatın.

Arkadaşlarınıza hikâyeler anlattığınızda sizi dinlemelerini istersiniz, bu yüzden hikâyeleri renklendirirsiniz; abartabilir, hatta birkaç zekice beyaz yalan ekleyebilirsiniz. Ve arkadaşlarınız her şeyin tam olarak on yıl önceki gibi olmamasını umursamazlar; onlar için şu an da öyledir ve büyülenmişlerdir. Bir yazar arkadaşım bir öğle yemeği buluşmamızda bana şöyle demişti: "Geçen ay duyduğun en iyi dedikoduyu anlat bana. Eğer bilmiyorsan da uydur." New Yorklu kısa öykü yazarı Grace Paley şöyle der: "Dedikoduları dinlemek ve aktarmak yazarların sorumluluğudur. Tüm hikâye anlatıcıları hayatı bu şekilde öğrenir."

Konuşmak iyidir. Bundan utanmayın. Konuşmak, yazmak için bir egzersiz alanıdır. İletişimi –insanları neyin ilgilendirdiğini, neyin sıktığını– öğrenmenin bir yoludur. Arkadaşlarımla gülerek şöyle deriz: "Acımasızca dedikodu yapmıyoruz. Sadece hayatı anlamaya çalışıyoruz." Ve bu doğru. Yargılayarak, açgözlülükle ya da kıskançlıkla değil; şefkatle, merakla ve hayretle konuşmayı öğrenmeliyiz.

Bir konserden sonra Minneapolis şehir merkezindeki New French Bar'da bir yazar arkadaşımla oturduğumu ve ona nasıl Budist olduğumu anlattığımı hatırlıyorum. Onun büyük bir ilgiyle dinlemesi karşısında, defalarca anlattığım hikâye farklı bir parlaklık kazanmıştı. Şarap kadehlerine vuran ışığı ve çikolatalı musun tadını hatırlıyorum. O anda bu hikâyeyi yazmam gerektiğini anladım; içinde harika bir malzeme vardı.

Konuşmak, yazarların birbirlerine yeni yönler bulmalarında yardımcı olmalarının da bir yoludur. "Hey, bu harika; bunun hakkında yazdın mı?" '"Burada altı yıl yaşadım ve hiçbir şey hatırlayamıyorum, tek bir şey bile' güzel bir dize. Bunu yaz ve buradan bir şiire başla." Bir keresinde bir Boston ziyaretimden eve döndüğümde arkadaşıma laf arasında, "Ah, adam onun için deli oluyor" dedim. O günlerde polisiye bir roman yazma sürecindeydi ve "Onun için deli olduğunu nasıl anladın? Bana adamın neler yaptığını anlat" diye ısrar etti. Güldüm. Yazarların yanındayken genel ifadeler kullanamazsınız; benden "anlatmamı" değil, örneklerle "göstermemi" isterler.

Başka bir arkadaşım, on iki yaşındayken aniden onları terk eden ve koyu bir Hıristiyan haline gelip üç farklı eyaletteki kiliselerden zimmetine para geçiren babasından bahsetti. Bu onun kişisel trajedisiydi. Ona bunun harika bir hikâye olduğunu söyledim. Yüzü aydınlandı. Hayatını yeni bir şekilde –yazmak için malzeme olarak– dönüştürebileceğini fark etti.

Konuşmak, büyük macera için, yani kaleminiz ve defterinizle baş başa yazdığınız o uzun saatler için ısınmanın bir yoludur. Tekrar tekrar anlattığınız tüm hikâyelerin bir listesini yapın. Yazılacak çok şey var.

Yazmak Toplumsal Bir Eylemdir

Bir öğrenci, "O kadar çok Hemingway okuyorum ki korkarım onun gibi konuşmaya başladım. Onu kopyalıyorum ve kendi sesimi kullanmıyorum." Bu o kadar da kötü değil. Ernest Hemingway gibi konuşmak, Hallmark mağazasındaki tebrik kartlarının Amerika'daki en iyi şiirleri içerdiğini düşünen Bethune Teyze gibi konuşmaktan çok daha iyidir.

Her zaman bir başkasını kopyaladığımızdan, kendimize ait bir üslubumuz olmadığından endişe ederiz. Endişelenmeyin. Yazmak toplumsal bir eylemdir. Sanılanın aksine, yazar ateş dolu bir tepede tek başına duran Prometheus değildir. Tek başımıza tamamen özgün bir zihne sahip olduğumuzu düşünerek çok kibirli davranıyoruz. Bizden önce gelen tüm yazarların sırtında yükseliyoruz. Bu zamanın tüm tarihi, fikirleri ve gazozlarıyla şu anda yaşıyoruz. Bunların hepsi yazdıklarımıza karışıyor.

Yazarlar büyük âşıklardır. Diğer yazarlara âşık olurlar. Yazmayı böyle öğrenirler. Bir yazarı ele alır, onun yazdığı her şeyi okur; sonra da o yazarın nasıl ilerlediğini, durakladığını ve gördüğünü anlayana kadar tekrar tekrar okurlar. Âşık olmak budur: kendinizden çıkabilmek, bir başkasının yerinde olabilmek. Başkasının yazdıklarını sevme yeteneğiniz, bu becerilerin sizde de uyandığı anlamına gelir. Bu sizi sadece büyütecektir, sizi tak-

litçi yapmayacaktır. Başkasının yazdıklarının sizin için doğal olan kısımları size dönüşecek ve yazarken bu hamlelerden bazılarını kullanacaksınız. Ama yapay durmayacak. Büyük âşıklar, âşık oldukları şeyin kendileri olduğunu fark ederler. Jack Kerouac onu anlayabilsin diye yazmak isteyen Allen Ginsberg'e olan da buydu: "...Jack Kerouac'a âşık olduğunda kendisinin Jack Kerouac olduğunu keşfetti: Bu aşkın bilebileceği bir şeydir."[9] *Afrika'nın Yeşil Tepeleri*'ni okurken bir safarideki Ernest Hemingway'sinizdir, sonra Naiplik dönemi kadınlarını seyreden Jane Austen'a dönüşürsünüz, ardından Gertrude Stein kelimelerle kendi kübizmini yaratır ve sonra Texas'ta tozlu bir kasabadaki bilardo salonuna yürüyen Larry McMurtry oluverirsiniz.

Yani yazmak sadece yazmak değildir. Aynı zamanda diğer yazarlarla ilişki kurmaktır. Ama kıskanç olmayın, özellikle de gizliden gizliye. Bu en kötüsüdür. Eğer biri harika bir şey yazarsa, bu hepimiz için dünyanın daha iyi anlaşılması demek olur. Yazarları sizden farklı görüp ötekileştirmeyin: "Onlar iyi, ben kötüyüm." Bu ikiliği yaratmayın. Böyle bir ikilik olursa iyi olmak zorlaşır. Elbette bunun tersi de doğrudur: "Ben harikayım ve onlar değil" derseniz, o zaman da fazla gururlu olur, bir yazar olarak gelişemez veya çalışmalarınızla ilgili eleştirileri duyamazsınız. Söylenebilecek şey sadece şu: "Onlar iyi, ben de iyiyim." Bu ifade çok fazla alan sağlar. "Onlar daha uzun süredir bu işi yapıyorlar ve ben de bir süre onların yolunda yürüyerek onlardan bir şeyler öğrenebilirim."

Bir kabile yazarı olmak, tüm insanlar için yazmak ve kendi aracılığımızla birçok sesi yansıtmak, kendi bireysel zihnimizde bir gıdım gerçek bulmaya çalışan münzevi bir varlık olmaktan çok daha iyidir. Büyüyün ve tüm dünyayı kollarınızın arasına alarak yazın.

Vahşi doğada yazmak için tek başımıza yola çıksak bile, kendimizle ve etrafımızdaki her şeyle iletişim kurmak zorundayız:

masa, ağaçlar, kuşlar, su, daktilo. Biz diğer her şeyden ayrı değiliz. Sadece egolarımız öyle olduğumuzu düşündürüyor. Bizden önce gelenlerin bıraktıkları üzerine yeni şeyler inşa ederiz, yazdıklarımız onlara karşı bir tepki olsa ya da geçmişi inkâr etmeye çalışsak bile. Hâlâ arkamızda neler olduğunu bilerek yazıyoruz.

Sizinle aynı yerde yaşayıp bir şeyler yazan ve karşılıklı destek için bir araya gelebileceğiniz bazı insanlar tanımak da iyidir. Tek başınıza devam etmek çok zor. Gruptaki öğrencilerime birbirlerini tanımalarını, çalışmalarını diğer insanlarla paylaşmalarını söylüyorum. Yazdıklarınızın sadece defterlerde birikmesine izin vermeyin. Dışarı çıkarın. Yalnız, acı çeken sanatçı fikrini öldürün. İnsan olarak zaten yeterince acı çekiyoruz. Hayatı kendiniz için daha da zorlaştırmayın.

Bir Artı Bir Eşittir Mercedes-Benz

Öğrencilerime, özellikle de altıncı sınıf öğrencilerine, yani dünyayı çok daha iyi anlamaya başlayanlara hep şunu söylerim: 1+1=2 diyen mantıksal tarafınızı kapatın. 1+1'in 48'e, bir Mercedes-Benz'e, elmalı turtaya, mavi bir ata eşit olabileceği ihtimaline zihninizi açın. Otobiyografinizi hakikatlerle anlatmayın; örneğin, "Altıncı sınıftayım. Bir oğlan çocuğuyum. Owatonna'da yaşıyorum. Bir annem ve babam var" demeyin. Bana gerçekte kim olduğunuzu söyleyin: "Ben penceredeki kırağı, genç bir kurdun çığlığı, incecik bir çimen yaprağıyım."

Kendinizi unutun. Baktığınız her şeyin içinde kaybolun; bir sokak, bir bardak su, bir mısır tarlası. Hissettiğiniz her şeyi düşünün, tamamen o duygu haline gelin, onunla birlikte tüm benliğinizi yakın. Endişelenmeyin... Egonuz hemen öfkelenecek ve böyle bir coşkuyu durduracaktır. Ama yine de o duyguyu, kokuyu ya da manzarayı onunla bir olduğunuz anda yakalayabilirseniz, muhtemelen harika bir şiiriniz olacak.

Zaten sonra tekrar yeryüzünde buluruz kendimizi. Sadece yazdıklarımız o yüce tahayyülle birlikte kalır. Bu yüzden tekrar tekrar kitaplara dönmeliyiz – iyi kitaplara. Ve kim olduğumuza, nasıl olabileceğimize dair tahayyülleri tekrar tekrar okumalıyız. İnsan olarak verdiğimiz mücadeleyi okumalıyız; böylece tekrar tekrar kendimize şefkat duyabilir ve birbirimize nazik davranabiliriz.

Bir Hayvan Olun

Yazmadığınız zamanlarda da bir yazarsınız. Bu özellik sizi terk etmez. Bir hayvan gibi yürüyün ve etrafınızdaki her şeyi bir av olarak görün. Duyularınızı bir hayvanın yaptığı gibi kullanın. Odada hareket eden bir şey gören kediyi izleyin. Son derece sakindir ve aynı zamanda her duyusu canlıdır; izler, kulak verir, koklar. Siz de sokaklarda böyle olmalısınız. Floransa'yı ziyaret eden bir kedinin zihni, ne kadar paraya ihtiyacı olduğunu ya da kime kartpostal yazacağını düşünmez; fareyi ya da yerde yuvarlanan bilyeyi, belki de kristale yansıyan ışığı izler. Her şeyiyle saldırmaya hazırdır. Tabii siz dört ayak üstüne inip kuyruğunuzu kıstırmak zorunda değilsiniz. Sadece sakin kalın, en azından bir parçanızla ve ne kadar meşgul olursanız olun, nerede bulunduğunuzun farkına varın.

Benimle Avrupa'ya gelen arkadaşımın kaybolma fobisi vardı. Şehir haritası okumayı ya da basit işaretleri yorumlamayı hiç öğrenmemişti; örneğin, "Dün bu meydandaydık. Şurada, caddenin karşısında, konser bileti aldığımız Savoy Oteli var, yani dönüş yolu orası olmalı" diyemezdi. Korktuğu için sağduyusuyla ve hayatta kalma araçlarımız olarak bel bağladığımız doğal güdülerimizle olan tüm bağını kaybetti. İçimizde hep farkında ve her zaman uyanık olan bir yer vardır. Katagiri Roshi şöyle derdi: "Sen

şu anda Buda'sın!" Ne var ki meşgul olduğumuzda ya da korktuğumuzda bunu unuturuz, tıpkı arkadaşım gibi. Kaybolmaktan korkarak kayboldu.

Yazarlar olarak yeryüzünde dolaşırken sokak tabelalarını, köşe başlarını, yangın musluklarını, gazete stantlarını gören ve fark eden o mevcut, uyanık parçamızla, o hayvani duyu parçamızla temas halinde olmalıyız.

Ayrıca yazacaklarınızı planlamadan hemen önce bir hayvana dönüşmek iyi bir hazırlıktır. Yavaşça hareket edin, o anda başka ne yapıyor olursanız olun –çöpü dışarı çıkarmak, kütüphaneye yürümek, bahçeyi sulamak– avınızı, yani yazmayı planladığınız şeyi yakından takip edin. Tüm duyularınızı harekete geçirin. Mantıklı tarafınızı kapatın, zihninizi boşaltın, hiçbir düşünce kalmasın. Bırakın kelimeleriniz karnınızdan gelsin. Beyniniz midenize insin ki düşüncelerinizi sindirin. Onların bedeninizi beslemesine müsaade edin. Buda gibi yuvarlak bir karnınız olsun, derin bir nefes alın. Midenizi tutmayın. Sabırlı ve ölçülü olun. Yazının düşünce biçimleri düzeyinin altında, bilinçdışında ve damarlarınızda süzülmesine izin verin.

Daha sonra, diyelim ki o gün yazmak için belirlediğiniz saat olan sabah onda nihai hamlenizi yaptığınızda, belli bir süre içinde yazma baskısını da ekleyin. Bir saat ya da yirmi dakika, ne kadar zaman verirseniz verin, ama sonuna kadar yazın. Eliniz işlesin, içinizdeki her şeyi doğrudan damarlarınızdan kaleminiz aracılığıyla kâğıda dökün. Durmayın. Karalama yapmayın. Hayal kurmayın. Tükenene kadar yazın.

Ama endişelenmeyin. Bu son şansınız değil. Bugün fareyi kaçırdıysanız, yarın yakalarsınız. Kim olduğunuzdan asla vazgeçmezsiniz. Yazarken bir yazarsanız, yemek pişirirken, uyurken, yürürken de bir yazarsınız. Ve eğer bir anne, bir ressam, bir at, bir zürafa ya da bir marangozsanız, bunları da yazınıza katacaksınız. Hepsi sizinle gelir. Kendinizi kendi parçalarınızdan ayıramazsınız.

En iyisi yazmaya, içinizdeki her şeyle bir bütün olarak başlayın. Ve yazmayı bitirdiğinizde, sağduyunuz ya da Buda doğanız da dahil olmak üzere var olan her şeyinizle sokağa çıkmak en iyisidir – kaybolmayın diye size sokakların isimlerini söyleyecek, tam merkezinizde iyi bir şeydir bu. Yarın yazınıza geri dönebileceğinizi ve aradaki saatlerde, bir hayvan olarak şehirde avlanırken de yazınızla kalabileceğinizi söyleyecek bir şey.

Açıklamalar Yapın ve Soruları Yanıtlayın

Yetmişli yılların başında kadınlar ve dil üzerine yapılan bir çalışma beni çok derinden etkiledi; elbette yazarlığıma da etkisi oldu. Çalışmanın dile getirdiği şeylerden biri, kadınların ifadelerine niteleyiciler ve pekiştiriciler eklemesiydi. Örneğin, "Vietnam savaşı korkunç, *değil mi*?" "Bunu sevdim, *sen sevmedin mi*?" Kadınlar cümle yapılarında her zaman duygu ve düşünceleri için destek arıyorlardı. Sadece bir açıklama yapıp onun arkasında duramazlardı: "Bu güzel." "Bu korkunç." Kendileri dışında birinden gelecek teşvike ihtiyaç duyuyorlardı. (Bu arada araştırmacılar, kadınlar için geçerli olan bulguların azınlıklar için de geçerli olduğunu belirtiyor.)

Kadınların konuşurken yaptıkları bir başka şey de *belki*, *muhtemelen*, *her nasılsa* gibi kelimelerden bol bol kullanmaktı. Belirsiz niteleyiciler. Örneğin, "Her nasılsa oldu." Sanki güç idrakin ötesindeymiş ve kadını güçsüz bırakmış gibi. "Belki giderim." Bu da "Evet, gideceğim" gibi net ve kesin bir ifade değil.

Dünya her zaman siyah beyaz değildir. İnsan bir yere gidip gidemeyeceğinden emin olmayabilir, ancak özellikle yolun başındaki bir yazar için net, iddialı ifadeler kullanmak önemlidir. "Bu iyi." "Mavi bir attı." "Kulağa komik geldiğini biliyorum ama sanırım mavi bir attı" değil. Açıklama yapmak, kendi zihninize güvenmeyi ve düşüncelerinizi savunmayı öğrenmek için pratik yapmaktır.

Makaleyi okuduktan sonra eve gittim ve yeni yazdığım bir şiire baktım. Bütün o belirsiz, bulanık kelimeleri ve cümleleri çıkardım. Sanki bedenimi saran havluları çekip çıkarıyormuşum gibi hissettim; duştan sonra çırılçıplak kalmıştım, gerçekte kim olduğumu ve nasıl hissettiğimi ortaya koyuyordum. İlk seferinde korkutucuydu ama iyi hissettirdi. Şiirimi çok daha iyi hale getirdi.

Hayat her zaman bu kadar net olmasa da kendinizi net, olumlu ifadelerle açıklamak iyidir. "Ben böyle düşünüyor ve hissediyorum." "Şu anda ben buyum." Pratik gerektirir ama nihayetinde çok faydalıdır.

Ancak yazma pratiği yaparken, kendinizi bu belirsiz kelimeleri kullanırken bulursanız endişelenmeyin. Kendinizi kınamayın ya da eleştirmeyin. Sadece yaptığınızın bilincinde olun. Yazmaya devam edin. Tekrar üzerinden geçerken bunları çıkarabilirsiniz.

Dikkat etmeniz gereken bir başka şey de sorulardır. Eğer bir soru yazabiliyorsanız, onu yanıtlayabilirsiniz. Yazarken bir soru yazarsanız, bunda bir sorun yoktur. Ama hemen kendi içinizde daha derin bir seviyeye inin ve bir sonraki satırda bu soruyu yanıtlayın. "Hayatımla ne yapmalıyım?" Üç parça kek yemeli, gökyüzünü hatırlamalı ve dünyanın en iyi yazarı olmalıyım. "Dün gece neden kendimi garip hissettim?" Çünkü akşam yemeğinde güvercin yedim ve ayakkabılarımı yanlış ayağıma giydim, çünkü mutsuzum. "Rüzgâr nereden geliyor?" Croix Nehri'ndeki öncülerin anılarından geliyor. Güney ve Kuzey Dakota'ya kadar bütün yeryüzünü seviyor.

Soruları yanıtlamaktan korkmayın. İçinizde sonsuz kaynaklar bulacaksınız. Yazmak, zihninizdeki sisi delip geçme eylemidir. Bu sisi kâğıda taşımayın. Bir şeyden emin olmasanız bile, bizzat biliyormuş gibi ifade edin. Bu pratikle en nihayetinde bileceksiniz.

Bir Cümlenin Eylemi

Fiiller çok önemlidir. Onlar bir cümlenin eylemi ve enerjisidir. Onları nasıl kullandığınızın bilincinde olun. Şu alıştırmayı bir deneyin. Bir kâğıdı uzunlamasına ikiye katlayın. Sayfanın sol tarafına on isim listeleyin. Herhangi on isim.

leylaklar
at
bıyık
kedi
keman
kaslar
dinozor
tohum
fiş
video

Şimdi kâğıdın sağ sütununa geçin. Bir meslek düşünün; örneğin bir marangoz, doktor, uçuş görevlisi. Sayfanın sağ yarısına bu mesleğe uygun düşecek on beş fiili listeleyin.

Aşçı:
sotelemek
doğramak
kıymak
dilimlemek
kesmek
ısıtmak
kavurmak
tatmak
kaynatmak
fırınlamak
kızartmak
marine etmek
çırpmak
karıştırmak
oymak

Sayfayı açın. Sol tarafta bir sıra halinde listelenmiş isimler, sağ tarafta da listelenmiş fiiller oldu. Ne tür yeni kombinasyonlar elde edebileceğinizi görmek için isimleri fiillerle birleştirmeyi deneyin ve ardından gerekirse fiilleri geçmiş zamanda kullanarak cümleleri tamamlayın.

	Aşçı
leylaklar	sotelemek
at	doğramak
bıyık	kıymak
kedi	dilimlemek
keman	kesmek
kaslar	ısıtmak

dinozor	kavurmak
tohum	tatmak
fiş	kaynatmak
video	fırınlamak
	kızartmak
	marine etmek
	çırpmak
	karıştırmak
	oymak

Dinozorlar toprakta marine olurlar.

Kemanlar müzikleriyle havayı kaynattı.

Leylaklar gökyüzünü mor mor dilimledi.

İşte fiillerin kullanımıyla ilişkin başka örnekler:

Kocasının nefesi uykusunu ikiye *böldü*.

Günün geç saatlerinin batan ışığı propan tanklarının üzerinde *uzanıyor*.[10]

Onu gördüğümde *patladım*...[11]

Herkes çiftler halinde arabalarda, ayın *yanıp söndüğü* nehre gidiyor.[12]

...meleklerin ve glayöllerin toprakta uyumak için/teninde *yürüdüğü* yerde...[13]

Kanım arı kovanı gibi *vızıldıyor*.[14]

Bu alıştırma, yazarken durup bir saat boyunca yeni bir fiil düşünmeniz gerektiği anlamına gelmez. Sadece fiillerinizin ve sahip oldukları gücün farkında olun ve onları yeni şekillerde kullanın.

Dilin tüm yönlerine karşı ne kadar uyanık olursanız, yazılarınız da o kadar canlı olacaktır. Sonunda *koşmak*, *görmek* ve *gitmek* fiillerinin tam size göre olduğuna karar verebilirsiniz. Olabilir tabii; ama bu, cümlenizde farkında olmadığınız, uyuduğunuz, hatta horladığınız bir yerden ziyade bizzat yaptığınız bir seçimdir.

Restoranlarda Yazmak

San Cristóbal, New Mexico'da yol kenarındaki bir lokantada oturuyorum. Kasabada yaklaşık altmış sekiz kişi yaşıyor ve lokantayı işleten İspanyol kadın 1948'den beri buranın sahibi. Arizona'ya gidip gelmiş ve burayı tekrar açmış. Kasaba, kadının kendi su kuyusunu açması gerektiğini söylüyor, bu yüzden su gelene kadar tesiste yemek pişirilemiyor. Dolayısıyla bu iki saatlik yazı seansı için seçeneklerim sigara, kola, Mountain Dew, Tom's Red Twists; sade, üzümlü veya elmalı Super Bubble, Snickers, Fire Stix, Alka-Seltzer, Tums, ahududu veya tropikal aromalı Kool-Aid, bir litre süt veya bir düzine yumurta. Bir şey sipariş etmeliyim ve bu koladan daha fazlası olmalı, çünkü burada bir süre kalmayı umuyorum.

Bu ilk kuraldır. Bir kafede yazmayı seçtiğinizde, ilişki kurmalısınız. Aç gidin ki yemek isteyesiniz. Aç olmadığım halde yine de yemek sipariş ettiğim, sonra onu bir kenara itip defterimi çıkardığım zamanlar oldu. Sonraki bir saat boyunca arada sırada kızarmış soğanlardan ya da ıspanak salatasından bir iki lokma alırdım. Eğer kahve sipariş edersem, fincanımı ücretsiz doldurma hakkından yararlanmıyorum. Restorandaki insanların bana ayırdıkları zaman ve yer için minnettar olduğumu bilmelerini isterim. Ayrıca bir masayı birkaç saatliğine işgal ediyorsanız, normal bahşişten

daha fazlasını bırakın. Garson masa başına para kazanır ve siz payınıza düşenden daha uzun süre kalıyorsunuz. En kalabalık oldukları öğle veya akşam yemeği saatlerinde kafeye gitmeyin. Garsonun sizi görmekten memnun olacağı zaman, yoğun saatlerin sonunda gidin, çünkü zaten çok yorgundur ve fazla sipariş vermeyeceğinizi, hızlı servis beklemediğinizi bilir.

Bunun kulağa çok pahalı bir yazarlık yolu gibi geldiğini biliyorum, ama sadece ilk sefer böyle olacak. İlk tanışmadan sonra oldukça kolay bir şekilde rutinin bir parçasına dönüşmeye başlarsınız. "Ah, işte yazarımız geldi. Nasıl gidiyor? Müesseseden bir kahve ikramına ne dersin?"

Minneapolis'te yaşarken bir arkadaşım aradı ve "Calhoun Meydanı'nda yeni bir restoran açıldı. Hadi gel yemeğimizi orada yiyip yazalım" dedi. İyi bir yazı mekânı seçmenin bir sanat olduğunu ilk kez o zaman fark ettim. Bu yeni restoran tamamen uygunsuzdu; daha ilk bakışta anlayabiliyordum. Her şeyden önce, çok süslüydü ve iyi, yaratıcı yemekler sunmaya kararlıydı. İnsanların yemek yemesini istiyorlardı. Menekşe rengi, uçuk mavi ve beyaz keten masa örtülerine yaslanarak harika edebiyat eserleri yazılmasını istemiyorlardı.

Genellikle McDonald's gibi zincir restoranları değil, kendine has yerleri seçerim. Zincir restoranların tümüyle plastikten ibaret olmasının yanı sıra koltukları da genellikle rahatsızdır. Size insani bir atmosfer sunacak bir yer istersiniz; her şeyin makine gibi, sert ve parlak turuncu olmasını değil.

Ama neden bu kadar zahmete girelim ki? Neden evde oturup yazmayalım? Bu benim kullandığım bir hile... Zaman zaman ortam değiştirmek iyidir; evde telefon, buzdolabı, yıkanacak bulaşıklar, alınacak bir duş, selamlanacak bir postacı vardır. Uzaklaşmak iyidir. Üstelik kafeye gitmek için çaba sarf ettiyseniz, kendi evinizde yapabildiğiniz gibi kolayca yazınızı yarım bırakıp başka bir işe geçemezsiniz.

Zihin de bir hilebazdır. Yazmaya başladığımda aklıma yapmayı tercih edeceğim yüzlerce zevkli aktivite geliyor. Bir keresinde Kuzey Minnesota'da bir haftalığına bir kulübede kaldığımı hatırlıyorum. İkinci gün kısa bir öykü üzerinde çalışmak için daktilonun başına oturmuştum. Pencereden bakınca haziran sonu kavakları ile bahçedeki pancar yaprakları, marul, zinya çiçekleri görülüyordu. Gökyüzü masmaviydi. Bir an sonra mayomu giymiş, kulübeden dört yüz metre uzaklıktaki gölde ayak bileğime kadar suya girmiştim. Tam suya balıklama dalmak üzereyken kendime geldim: "Natalie, burada ne yapıyorsun? Kısa öykünün üçüncü sayfasını yazmak üzere oturmuştun!" Genellikle o kadar ileri gidemeden kendimi yakalarım.

Buna farklı isimler verebiliriz, ancak temelde zihnimizin dirençli kısmı bu hileleri yaptığımızda harekete geçmeye başlar. Neye direnmek istiyor? Çalışmaya ve konsantrasyona.

Geçen sonbaharda ne zaman yazmaya başlasam, mükemmel bir boş zihin sarhoşluğuna daldığım ve pencereden dışarı bakarak etrafımdaki her şeye karşı bir sevgi ve birlik hissettiğim bir dönem vardı. Bazen yazmayı planladığım tüm süre boyunca bu durumda otururdum. Kendi kendime şöyle düşündüm: "Şu işe bak, aydınlanıyorum! Bu yazmaktan çok daha önemli ve ayrıca tüm yazıların varacağı yer de burası." Bir süre böyle devam ettikten sonra Katagiri Roshi'ye bu durumu sordum. Dedi ki, "Ah, seninki sadece tembellik. Çalışmaya dön."

Duyusal yoksunluk tankları hakkında bir şeyler okumuştum: Karanlık bir kutunun içinde, yirmi beş santim yüksekliğinde ılık suya daldırıldığınız için duyusal girdinin önemli ölçüde azaldığı yerler. Duyusal uyarımın kısıtlanması nedeniyle konsantrasyon artıyor.

İşin tuhafı, bir kafede yazmak da konsantrasyonu artırmak için işe yarayabilir. Ancak kafe atmosferi uyarımı azaltmak yerine, duyusal kısmınızı meşgul ve mutlu tutar, böylece yaratan ve

konsantre olan daha derin, daha sessiz kısmınız bunu yapmakta özgür olur. Bu, elma püresi dolu kaşığı ağzına sokarken bir bebeği numaralarla oyalamak gibi bir şeydir. Mozart da aynı nedenle beste yaparken karısına hikâyeler okuturmuş.

Bir restorandaki uyarım başka bir şekilde de kullanılabilir. Yüzünüzü orada olup bitenlere dönün, bu atlıkarıncaya binin ve bir gezintiye çıkın. Elinizi sürekli hareket ettirerek, enerji dalgalarıyla birlikte yazın, etrafınızdan yakaladığınız ayrıntıları kendi düşünce parıltılarınızla karıştırın. Dışarıdaki heyecan, içinizdeki duyguları harekete geçirip uyandırabilir. Harika bir işbirliği söz konusudur.

Paris'te ne kadar çok kafe olduğunu görünce hayretler içinde kalmıştım. Bir müşteriyi acele ettirmek kabalık olarak kabul edilir. Sabah sekizde bir kahve sipariş edebilir ve öğleden sonra üçte bile baskı altında kalmadan onu yudumlayabilirsiniz. Hemingway *Paris Bir Şenliktir*'de Paris'teki kafelerde yazdığını ve bazen James Joyce'un birkaç masa ötede olduğunu anlatır. (Harika bir kitap! Mutlaka okuyun!) Geçen haziranda gittiğimde orada neden bu kadar çok Amerikalı yazarın gurbetçi olduğunu anladım: Paris'te muhtemelen her blokta beş kafe var, hepsi sizi yazmaya çağırıyor ve buralarda yazmak çok makbul.

Amerika'da insanlar yazmaya çekiniyor. Bir form doldurmak ya da çek yazmak dışında, yazma eyleminin çok egzotik olduğunu düşünürler, bu yüzden sizi yalnız bırakırlar, gerçi bazıları gizliden gizliye büyülenir ve arada bir size bakar. Yazı yazmak Amerikan bağlamının doğal bir parçası değildir. Bu tutumu kendi yararınıza kullanın. Toplum içinde yazarken tek başınıza kalabileceksiniz. Sadece bir kez Nebraska'dayken, sıcak, dost canlısı bir garson yanıma geldi ve doğrudan hitap etti: "Ne hakkında yazıyorsun? Okuyabilir miyim?" Yolda ve telaş içinde olmasaydım onu oturtup son kırk sayfamı okuturdum.

Ah, bir keresinde de Minnesota, Hill City'de ortalama bir bar

olan Rainbow Cafe'de, bir öğleden sonra bilardo oynayan genç, ben yakındaki bir bölmede yazarken, "Hey, düşündüğümden daha hızlı yazıyorsun" diye bağırdı. Bir süre sonra da ekledi: "Böyle devam edersen ve yarın tekrar gelirsen, tüm kasaba seni izlemek için burada olacak." Her zaman gülün, cevap verin, arkadaşça davranın.

Gittiğiniz kafe, restoran ve barların bir listesini yapın. İsterseniz ayrıntıları da ekleyin. Bakalım nereye varacak. Detaycı olun.

> Güney Dakota'dayken Minnesota'daki arkadaşlarıma kartpostal yazdığım Terry's Cafe. "Sevgili Phil, Güney Dakota'dayım. New Mexico'ya gidiyorum. Temmuz sonu oldu. St. Croix'daki kulübeni sevdiğimi biliyorsun. Beni unutma. Gittiğim için beni bağışla. Konserve fasulye ve tuzlu kraker eklenmiş salata yiyorum."
>
> Owatonna, Minnesota'daki Louis Sullivan Bankası'nın karşısındaki Costa's Coffee Shop'tayım. Bölmeler turuncu ve Yunan salataları çok yağlı.
>
> Snyder's Drugstore, Jim'in bana jambonlu sandviçleri çok sevdiğini söylediği yer.

Ayrıca, lütfen not edin: Çamaşırhanelerde yazmayı denemeyi unutmayın.

Yazı Stüdyosu

Yazmak için bir oda istiyorsanız, kendinize sadece bir oda ayarlayın. Bunu büyük bir olay haline getirmeyin. Tavanı su sızdırmıyorsa, penceresi varsa, kışın ısınıyorsa, o halde masanızı, kitaplığınızı, yumuşak sandalyenizi koyun ve yazmaya başlayın. Çok fazla insan duvarları boyaması gerektiğine karar veriyor, sonra duvar süslemeleri ve özel bir masa satın alıyor, bir sandalyenin döşemesini değiştiriyor, ceviz ağacından kitaplık yapması için bir marangoz tutuyor, mükemmel bir halı bulmak için alışverişe çıkıyor. "Ne de olsa burası benim özel odam."

Sonunda bu da yazmaktan kaçınmak için başka bir numara haline geliyor. Mükemmel mekânlar yaratıp sonra içine girmeye kıyamayan arkadaşlarım oldu. Mutfak masasında yazarken kendilerini daha rahat hissediyorlardı. Mükemmel bir alanda oturmak ve yazmanın ortaya çıkardığı kusurlarımızı kendi yüzümüze vurmak zordur. Mükemmel sessizlik odaları hazırlarız ve sonra gürültülü, kaotik kafelerde yazmayı arzularız. Çoğumuz yazları güzel, düzenli bahçeler yaparız ve sonra devrilmiş ağaçların, böceklerin ve bariz bir vahşi düzensizliğin olduğu ormanda olmayı dileriz. Stüdyolarımızda açık duran kitaplar, yarısı bayat siyah çay ile dolu en az bir fincan, etrafa yayılmış kâğıtlar, cevaplanmamış mektup yığınları, bir kraker kutusu, masanın altına

atılmış ayakkabılar, saniye ibresi kırılmış bir saat olması doğaldır.

Zen öğretmenleri, odalarımızın ruh halimizin bir göstergesi olduğundan bahseder. Bazı insanlar boş alanlardan korkar ve bu yüzden köşe bucağı eşyayla doldurur. Bu zihnimizin boşluktan korkmasına benzer, bu yüzden zihin sürekli düşünceler ve dramalar yaratır. Ama bir yazı alanında durumun farklı olduğunu düşünüyorum. Görünürdeki küçük bir düzensizlik, zihnin doğurganlığının ve aktif olarak yaratan birinin göstergesidir. Mükemmel bir stüdyo bana her zaman kişinin kendi zihninden korktuğunu ve içsel kontrol ihtiyacını dışa yansıttığını söyler. Yaratıcılık ise bunun tam tersidir; kontrolün kaybedilmesidir.

Kendimize bir yazı odası ve yazma araçlarımızı koyacak bir yer hazırlamak iyidir, ama önce iç dekorasyonda kaybolmayacak kadar iyi tanımalıyız kendimizi. Ayda yetmiş beş dolara kiraladığım ilk stüdyoyu hatırlıyorum. Bir başkasının evinin üçüncü katında büyük bir odaydı. Cilasız bir zemini ve üç penceresi vardı. Ev sahipleri evdeyken gidip köpeklerinin kimse yokken eve girmeme izin vermesi için üç gün boyunca bir Doberman Pinscher ile arkadaş olmam gerekti. Ama buna rağmen, yazmak için kendime ait bir yerimin olması ve bunun şehrin başka bir ucunda bulunması benim için çok önemliydi. Bu kendimi ciddiye aldığım anlamına geliyordu. Bundan bir yıl önce yüksek sesle şiir okuma pratiği yapma niyetiyle bir teybe kırk altı dolar harcadığım için kendimi yiyip bitirmiştim ve elektrikli bir daktilo için para harcamayı asla düşünmezdim. Geliştikçe ve bağlılığım arttıkça, yazmak için para harcamaya daha istekli oldum. Bir yazma alanı yaratmak, yazmaya karşı artan bağlılığınızın bir başka göstergesidir.

Daha geçen hafta Meridel le Sueur ile Taos, New Mexico'da tanıştığımı da anlatmak isterim. Kendisi seksenli yaşlarında, birçok roman, kısa öykü ve şiir kitabı olan bir yazar. Artık hiçbir yerde yaşamadığını söyledi. İnsanları ziyaret ediyor, onların evlerinde kalıyor ve nerede olursa orada yazıyor. Kızını ziyaret ettiği

California'dan yeni dönmüştü; şimdi Taos'taki arkadaşlarının yanında kalacak ve orada yazacaktı. Yaklaşık otuz dolara eski usul bir daktilo satın alabileceği bir yer olup olmadığını sordu. İşini bitirdikten sonra, ziyaret ettiği her yerde yaptığı gibi daktiloyu birine hediye edecek, böylece bir sonraki durağına kadar yanında taşımak zorunda kalmayacaktı. Yazı stüdyoları da buraya kadarmış işte!

Büyük Bir Konu: Erotizm

Hakkında gerçekten yazma ihtiyacı hissettiğiniz büyük bir konunuz olabilir, örneğin "Aşk ve Erotizm." Böyle büyük bir konuda her daim felsefi ve soyut kalma, genellikle yılan hikâyesine dönme, sıkıcılaşma ve söylemeniz gereken şeye asla yaklaşamama ihtimali vardır. "Ah, evet, erotizm. Bunun cinsel içgüdüler ve davranışlarla ilgili olduğunu sanıyorum..." Yazarken biraz gerginsinizdir, asıl söylemek istediğinize nasıl ulaşacağınızı bilemezsiniz ve aslında oraya varmaktan da bir nebze korkarsınız. Rahatlayın.

Her zaman işe kendinizle başlayın ve bunun sizi ileri taşımasına izin verin. *Erotizm* büyük bir kelime. Eğer gerginseniz, odaya şöyle bir göz gezdirin. Küçük ve somut bir şeyle başlayın – tabağında duran çay fincanınız, ince bir elma dilimi, kırmızı dudaklarınızdaki Oreo bisküvisi kırıntısı. Bazen cevaptan çok uzakta başlamanız ve sonra bir spiral çizerek ona geri dönmeniz gerekir. Yazmak bir keşif eylemidir. Bir konuyla olan ilişkinizi keşfetmek istersiniz, onun sözlük tanımını öğrenmek değil.

"Nereden geliyorum?" New Mexico'daki bir öğrencim bu soruyu süreli yazma alıştırmasında ele aldı. Yeni olmuş bir olay hakkında yazarak başladı – doğum servisinde yatan bir arkadaşını ziyaret etmişti. Ziyaretin ayrıntılarını ve bu karı koca ile

yeni doğmuş bebeklerinden oluşan aileye Şükran Günü yemeği hazırladığını yazdı. Bu sırada siz de onun asıl soruyu mırıldandığını fark ediyordunuz. Santa Fe'deki hindili sofranın ortasında Brooklyn'i, kendi doğumunu ve annesini anlatmaya başladı. Bir konuya her zaman hücum edemezsiniz; bazen oraya gelmek biraz zaman alır.

Katagiri Roshi çiftler hakkında, "Yüz yüze değil, yan yana yürümelisiniz" der. Söylememiz gereken şeye de böyle yaklaşmalıyız: Doğrudan ve agresif bir şekilde değil, usul usul ilerleyerek. Eğer erotik olasınız varsa ve bir kavun yemeyi anlatacaksanız, bu kelimeyi hiç zikretmeseniz de onu okuyacağız ve biz de o erotizmi hissedeceğiz.

Ancak erotizm hakkında söylemeniz gereken şey bunlardan ibaretse bile, bu edepsiz olmayacağınız anlamına gelmiyor. Sadece hemen kıyafetlerinizi çıkarıp suya dalarsanız, su çok soğuk olabilir. "Bu çok büyük bir görev" diyerek tekrar atlayacaksınız. Erotizme kıyıdan, tamamen giyinik yaklaşın ve nehri yüzerek geçerken acele etmeyin. Yüzerken gömleğinizi ve pantolonunuzu yavaşça çıkarmaya başlarsanız, diğer tarafa geçtiğinizde çıplak olacaksınız – her zaman arzuladığınız şekilde edepsizce erotik olsanız da bundan artık o kadar korkmayacak veya utanmayacaksınız. Oraya ulaşmak için zaman harcadınız; karşı kıyının sağlam zeminindesiniz ve biz de sizinle usul usul geldik. Söyleyeceğiniz her şeyi dinlemeye hazırız. Şimdi ilerleyin, vahşileşin.

Ayrıca böyle büyük bir konuya başka bir açıdan yaklaşmayı deneyebilirsiniz. Konuyu farklı yönlerine ayırın. *Erotizm* kelimesi sizi engelliyor veya dilinizi bağlıyorsa, daha merak uyandıran bir hale getirin. Şunları deneyin:

Sizi ateşli yapan nedir?

Bildiğiniz tüm cinsel gücü etkileyen meyveleri listeleyin.

Âşık olmadığınızda ne yersiniz?

Vücudunuzun en erotik kısmı neresi?

"Beden manzaraya dönüşür." Meridel le Sueur

Neyle bağlantı kuruyorsun?

İlk kez erotizme meylettiğin zaman.

Eğer erotiğin ne olduğunu bilmiyorsanız, biliyormuş gibi yazın. Tamamdır. On dakikanız var. Yukarıdakilerden birini seçin ve yazın. Detaycı olmayı unutmayın. Devam edin. Elleriniz işlesin. Yazdıklarınızı düzenlemeyin.

Kendi Şehrinizde Bir Turist Olmak

Yazarlar, diğer insanların pek dikkat etmediği şeyler hakkında yazarlar. Örneğin dillerimiz, dirseklerimiz, musluktan akan su, New York City'deki çöp kamyonları, küçük bir kasabadaki soluk tabelanın mor rengi. İlkokul öğrencilerime her zaman, "Lütfen bundan böyle şiirlerinizde Michael Jackson'a, atari oyunlarına, televizyon karakterlerine yer vermeyin" derim. Onlar ihtiyaç duydukları tüm ilgiyi görüyorlar, ayrıca popülerliklerini sağlama almak için milyonlarca dolar harcanıyor. Bir yazarın işi sıradan olanı canlandırmak, kendimizi sadece var olmanın benzersizliğine uyandırmaktır.

Bir yerde çok uzun süre yaşadığımızda donuklaşırız. Etrafımızda ne olduğunu fark etmeyiz. İşte bu yüzden seyahatler çok heyecan vericidir. Yeni bir yerdeyizdir ve her şeyi taze bir bakış açısıyla görürüz. New York'ta yaşayan bir arkadaşım var. Empire State Binası'na en son beşinci sınıftayken, bir okul gezisiyle gitmiş. Minnesota'dan arkadaşları ziyarete geldiğinde, elbette o büyük gökdelene gitmek istemişler. Kendi başına asla yapmayacağı ya da umursamayacağı halde, tekrar tepeye çıkacağı için çok heyecanlanmış.

Bir yazar, Orta Batı'dan New York City'ye ilk kez gelen bir ziyaretçidir, ancak Orta Batı'dan hiç ayrılmaz; kendi şehrini New York City'deki bir turistin gözleriyle görür. O da hayatını bu şekilde

algılamaya başlar. Kısa süre önce Santa Fe'ye taşındım ve burada çok az yazarlık işi olduğu için yerel bir restoranda yarı zamanlı aşçı olarak çalıştım. Pazar günü sabah altıda uyanıp bütün gün pazar kahvaltısı hazırlarken kaderimi sorguladım. Sabah sekizde havuçları çaprazlamasına kesmekle meşguldüm, havuçların turunculuğunu fark ettim ve kendi kendime, "Bu gerçekten çok derin bir his" diye düşündüm. Havuçlara âşık olmuştum. Güldüm. "Demek bu hale geldim! Çok az şeyle çok kolay tatmin oluyorum."

Sıradan şeyler hakkında yazmayı öğrenin. Eski kahve fincanlarına, serçelere, belediye otobüslerine, ince jambonlu sandviçlere saygı gösterisinde bulunun. Aklınıza gelebilecek sıradan her şeyin bir listesini yapın. Listeyi genişletmeye devam edin. Dünyadan ayrılmadan önce, listenizdeki her şeyden bir şiirde, kısa öyküde ya da gazete makalesinde en az bir kez bahsetmek için kendinize söz verin.

İstediğiniz Yere Yazın

Evet... Çocuklarınız mısır gevreği kutusuna tırmanıyor. Banka hesabınızda 1,25 dolar kalmış. Kocanız ayakkabılarını bulamıyor, araba bir türlü çalışmıyor ve siz gerçekleşmemiş hayallerle dolu bir hayat yaşadığınızı biliyorsunuz. Nükleer bir holokost ihtimali var, Güney Afrika'da *apartheid* rejimi devam ediyor, dışarısı sıfırın altında yirmi derece, burnunuz kaşınıyor ve akşam yemeği servis edeceğiniz üç uyumlu tabağınız bile yok. Ayaklarınız şişmiş, diş doktoru randevusu almanız gerekiyor, köpeğin dışarı çıkarılması lazım, tavuğun buzunu çözmeniz ve Boston'daki kuzeninize telefon etmeniz gerekiyor, annenizin glokomu için endişeleniyorsunuz, fotoğraf makinesine film koymayı unuttunuz, Safeway'de ton balığında indirim var, bir iş teklifi bekliyorsunuz, yeni bir bilgisayar aldınız ve paketini açmanız gerekiyor. Daha fazla sebze yemeye başlamalı ve şekerli çörekler-den vazgeçmelisiniz, en sevdiğiniz kalemi kaybettiniz ve kullandığınız deftere kedi işedi.

Başka bir defter çıkarın, yeni bir kalem alın ve sadece yazın, sadece yazın, sadece yazın. Dünyanın ortasında, siz olumlu bir adım atın. Kaosun tam ortasında, açık ve net bir eylemde bulunun. Sadece yazın. Evet deyin, hayatta kalın, uyanık olun. Sadece yazın. Sadece yazın. Sadece yazın.

Son olarak, mükemmellik diye bir şey yoktur. Yazmak istiyorsanız, kendinize bir yol açıp yazmaya devam etmelisiniz. Kusursuz bir atmosfer, defter, kalem ya da masa yoktur, bu yüzden kendinizi esnek olmaya alıştırın.

Farklı koşullar altında ve farklı yerlerde yazmayı deneyin: trenlerde, otobüslerde, mutfak masalarında, ormanda tek başınıza bir ağaca yaslanarak, bir dere kenarında ayaklarınızı suya sokarak, çölde bir kayanın üzerinde oturarak, evinizin önündeki kaldırımda, bir verandada, bir sundurmada, bir arabanın arka koltuğunda, kütüphanede, bir restoran tezgâhında, bir ara sokakta, işsizlik bürosunda, dişçinin bekleme odasında, bir bardaki tahta bölmede, havaalanında, Texas'ta, Kansas'ta ya da Guatemala'da, kola yudumlarken, sigara içerken; pastırmalı, marullu ve domatesli sandviç yerken.

Geçenlerde New Orleans'taydım ve su seviyesi nedeniyle mezarların toprağın üstünde olduğu bir mezarlığı ziyarete gittim. Not defterimi yanıma aldım, Louisiana'nın o ağır sıcağında bir mezar taşının ince gölgesine yaslanarak betonun üzerine oturdum ve yazdım. Tekrar kafamı kaldırdığımda bir saat geçmişti. Kendi kendime, "Bu mükemmel" diye düşündüm. Mükemmel olan fiziksel koşullar değildi, yazmanın tam kalbindeyken nerede olduğumuzun bir önemi yoktu; bu mükemmeldi. Her yerde yazabileceğimizi bilmek büyük bir özerklik ve güvenlik hissi veriyor. Eğer yazmak istiyorsanız, ne olursa olsun en sonunda bir yolunu bulursunuz.

Daha İleri Gidin

Söyleyeceklerinizin bittiğini düşündüğünüzde kendinizi zorlayın. Biraz daha ileri gidin. Bazen işinizin bittiğini düşündüğünüzde, sadece başlangıcın kıyısına gelmişsinizdir. Muhtemelen bu yüzden bitirdiğimize karar veririz. Çok korkutucu olmaya başlar. Gerçek bir şeye dokunmaya başlamışızdır. Bitirdiğinizi düşündüğünüz noktanın ötesinde genellikle güçlü bir şey ortaya çıkar.

Annesi kanserden ölmüş bir öğrencimi hatırlıyorum. Bu konuda sayfanın bir yüzünü doldurur –basit, iyi bir düzyazı– ve sonra bırakırdı. Sınıfta bu parçaları okuduğunda, hep daha fazlası olduğunu hisseder ve bunu ona söylerdim. Gülümseyip, "On dakika doldu" derdi. Gerekirse on birinci dakikaya kadar yazın. Bunun korkutucu olacağını ve kontrolü kaybetmek anlamına gelebileceğini biliyorum, ama size söz veriyorum, diğer tarafa geçebilir ve gerçekten şarkı söyleyerek çıkabilirsiniz. Şarkı söylemeden önce biraz ağlayabilirsiniz ama sorun değil. Sadece hisleriniz akarken elinizi hareket ettirmeye devam edin. Çoğu zaman, en iyi parçalarımı yazarken kalbim kırılır.

Küçük çocuklara yazarlık öğrettiğimde, çoğu zaman çok karmaşık olay örgüleri olan kısa hikâyeler yazacaklar ve bu hikâyedeki karmaşayı çözmek için kendilerini zorlamak yerine, "Ve son-

ra uyandım!" numarasını kullanacaklar. Yazarken sonuna kadar gitmekten ve derinlikli bir çözüme ulaşmaktan kendinizi alıkoymaya devam ederseniz, bu uyandığınız bir rüya olmaz, kâbusu sokaklara taşırsınız. Yazmak size özgürlüğe doğru yüzmek için harika bir fırsat verir.

Kendinizi zorlamış ve sınırları aştığınızı hissetmiş olsanız bile, kendinizi daha da zorlayın. Eğer rüzgârı bir kere arkanıza almışsanız, kendinizi sulara bırakın. Tam orta yerinde durmayın. O an bir daha aynı şekilde geri gelmeyecektir ve bir yazıyı daha sonra bitirmeye çalışmak, şimdi tamamlamaktan çok daha fazla zaman alacaktır.

Bu tavsiyeyi tamamen kendi tecrübelerime dayanarak veriyorum. Yapabileceğinizi düşündüğünüzden daha ileri gidin.

Şefkati Doğurmak

Şu anda bir Yunan adasındayım: Ege Denizi; sahilde ucuz odalar; çıplak yüzmek; kurutulmuş bambuların altında oturup uzo yudumladığınız, ahtapot tattığınız, harika gün batımını izlediğiniz küçük tavernalar. Otuz altı yaşındayım, yanımdaki arkadaşım ise otuz dokuz yaşında. İkimiz de ilk kez Avrupa'ya geliyoruz. Her şeyi anlıyoruz ama yarım anlıyoruz çünkü hep meşgulüz, hep konuşuyoruz. Ona altı yaşındayken pembe bir tütüyle katıldığım dans resitalimi anlatıyorum; ön sırada oturan babamın beni görünce nasıl ağlamaya başladığını. O da bana Nebraska'daki Katolik okulunda okuyan kocasının başrolde olduğu bir oyuna nasıl geç kaldığını ve rahibelerin tüm okul çocuklarını diz çöktürerek onun gelmesi için dua ettirdiklerini anlatıyor.

Salı günü yalnız kalmam gerektiğine karar veriyorum. Etrafta dolaşmak ve yazmak istiyorum. Herkesin hayatta büyük bir korkusu vardır. Benimki yalnızlık. Doğal olarak en büyük korkumuz genellikle hayallerimize ulaşmak için üstesinden gelmemiz gereken en önemli korkudur. Ben bir yazarım. Yazarlar tek başlarına yazarak çok zaman geçirirler. Bir de bizim toplumumuzda sanatçı olmak bizi yalnızlaştırıyor. Herkes sabahları işe ve dört başı mamur mesleklerine gidiyor. Sanatçılar bu yerleşik toplumsal sistemin dışında yaşıyorlar.

Bu yüzden günü yalnız geçirmeyi seçtim çünkü her zaman sınırlarımı zorlamak istiyorum. Öğle vakti, çok sıcak. Sahile gitmiyorum; öğlen vakti burada her yer kapalı. Hayatta ne yaptığımı merak etmeye başlıyorum. Ne zaman kafam karışsa ya da kendimden emin olamasam, birden tüm hayatımı sorguluyorum. Bu çok acı verici oluyor. Bunu aşmak için kendime şöyle diyorum: "Natalie, yazmayı planladın. O zaman yaz. Kendini kafadan kontak ve yalnız hissetmen umurumda değil." Böylece başlıyorum. Yakındaki kilise, limandaki tekne, kafedeki masam hakkında yazıyorum. Pek eğlenceli değil. Arkadaşımın ne zaman döneceğini merak ediyorum. Saat beş vapuruyla gelmiyor.

Yunanca konuşamıyorum. Tek başımayım ve çevremi çok daha keskin bir şekilde fark ediyorum. Yan masadaki dört yaşlı adam, masaya yığdıkları her taze fasulyenin sırtından uzun bir kılçık çıkarıyor. Okyanusa bakan adam, solundaki adamla tartışıyor. İskelenin yanında siyahlar giymiş yaşlı bir kadın, uzun çorabını çekmek için eğiliyor. Daha önce bilmediğim bir plaja gidiyorum ve güneş batarken bir kum yığınına oturup *Afrika'nın Yeşil Tepeleri*'ni okumaya başlıyorum. Taze ton balığı satan bir taverna fark ediyorum. Çevremle bağ kurmaya çalışıyorum. Arkadaşımı çok özlüyorum ama paniğim aracılığıyla kumla, gökyüzüyle, hayatımla bir bağ kuruyorum. Sahil boyunca geri yürüyorum.

Paris'te dolaşırken arkadaşım kaybolmaktan korkuyor ve çok panikliyor. Kaybolmaktan korkmuyorum. Kaybolursam, kaybolurum. Bu kadar. Haritama bakar ve yolumu bulurum. Paris sokaklarında nerede olduğumu bilmeden dolaşmayı bile severim. Aynı şekilde yalnızlık diyarında da dolaşmam ve bundan zevk almayı öğrenmem, yalnızlık canımı acıttığında bir harita çıkarıp paniğe kapılmadan, dünyanın varoluşsal hiçliğine atlamadan, her şeyi sorgulamadan –"Neden yazar olmalıyım?"– ve kendimi uçurumdan aşağı itmeden yolumu bulmam gerekiyor.

Yazmaya boş bir sayfa ve kararsız bir kalple, düşünce kıtlığıyla, hiçbir şey hissetmeme korkusuyla başladığınızda tam da oradan, işte o gerilimden başlayın. Bu tür bir yazı kontrolsüzdür, sonucun ne olacağından emin değildir; bilgisizlikle ve karanlıkla başlar. Ancak bu şeylerle yüzleşmek, buradan başlayarak yazmak, sonunda bizi kıracak ve olduğu gibi dünyaya açacaktır. Bu korku kasırgasından hakiki bir yazar sesi çıkacaktır.

Paris'teyken Henry Miller'ın *Yengeç Dönencesi*'ni okudum. Sondan ikinci bölümde Miller, İngilizce öğretmek zorunda kaldığı, Fransa'nın Dijon kentinde bulunan bir okuldaki cansız büstlere, diş hekimi ve mühendis olacak öğrencilere, insanın içine işleyen soğuğa ve tüm kasabanın hardal üretmesine öfkeleniyor. Orada kalmak zorunda olduğu için öfkeli. Sonra bölümün hemen sonunda, gecenin geç saatlerinde, üniversite kapısının dışında mükemmel bir huzur içinde oturuyor, o an için kendini olduğu yere teslim ediyor; hiçbir şeyin iyi ya da kötü olmadığını, sadece hayatta olduğunu biliyor.

Yazmaya acımızdan başlamak, sonunda küçük ve el yordamıyla ilerleyen hayatlarımız için şefkat doğurur. Bu kırık dökük halden, ayaklarımızın altındaki çimentoya, korkunç rüzgârlarda çatlayan kuru otlara karşı bir şefkat doğar. Etrafımızda bir zamanlar çirkin olduğunu düşündüğümüz şeylere dokunabilir ve onların kendilerine has detaylarını, soyulan boyalarını ve gölgelerin grisini oldukları gibi görebiliriz; oldukları gibi, yani kötü değil, sadece etrafımızdaki hayatın bir parçası olarak. Ve bu hayatı sevebiliriz çünkü hayat bizim ve şu anda ondan daha iyi bir şey yok.

Şüphe İşkencedir

Bir arkadaşım müzik endüstrisiyle bağlantı kurma umuduyla Los Angeles'a taşınmayı planlıyordu. Kendisi bir müzisyen ve söz yazarıydı; artık arzularını gerçekleştirme zamanı gelmişti. Katagiri Roshi ona dedi ki, "Madem gerçekten gitmeye karar verdin, tutumun nasıl olacak bir bakalım..."

"Elimden geleni yapacağım. Denemem gerektiğini düşündüm; işe yaramazsa işe yaramıyor demektir. Bunu kabulleneceğim."

Roshi şöyle yanıt verdi: "Bu yanlış bir tutum. Seni yere sererlerse ayağa kalkarsın, tekrar yere sererlerse yine kalkarsın. Seni kaç kez yere düşürürlerse düşürsünler, yine ayağa kalk. İşte böyle yapmalısın."

Aynı şey yazarlık için de geçerlidir. Başarılı olan her kitaba karşılık, muhtemelen yayımlanmayan binlerce kitap vardır. Yine de devam etmeliyiz. Yazmak istiyorsanız, yazın. Bir kitabınız basılmazsa, başka bir tane yazın. Her biri diğerinden iyi olacak çünkü arkanızda daha fazla pratik birikecek.

İki ayda bir yazmayı bırakmaya hazır oluyorum. İçimdeki diyalog şöyle gelişiyor: "Bu çok aptalca. Hiç para kazanmıyorum, şiirde kariyer yok, kimse umursamıyor, çok yalnız bir iş, nefret ediyorum, aptalca bu, düzenli bir hayat istiyorum." Bu düşünceler işkence gibidir. Şüphe işkencedir. Kendimizi bir şeye tama-

men adarsak, onu bırakmanın ne zaman uygun olacağı daha net anlaşılacaktır. Bu ardı arkası kesilmeyen bir azim testidir. Bazen o şüpheci sesi dinliyor ve bir süreliğine yolumdan sapıyorum. "Sanırım satış işine gireceğim, bir kafe açacağım, böylece diğer yazarlar oraya gelip kahvelerini yudumlarken yazabilecekler ya da evleneceğim, bebeklerim olacak, ev hanımı olacağım ve harika tavuk yemekleri yapacağım."

Şüpheye kulak asmayın. Acı ve olumsuzluktan başka bir yere götürmez. Yazmaya çalışırken size sataşan içinizdeki eleştirmen için de aynı şey geçerli: "Bu çok aptalca. Böyle söyleme. Sen kim olduğunu sanıyorsun ki yazar olmaya çalışıyorsun?" Bu seslere kulak asmayın. Orada yararlı hiçbir şey yoktur. Bunun yerine yazdıklarınıza bir hassasiyet ve kararlılık, bir mizah duygusu ve doğru şeyi yaptığınıza dair derin bir sabırla yaklaşın. İçinizi kemiren o küçük şüphe faresine yakalanmaktan kaçının. Onun ötesine, hayatın enginliğine, zamana ve pratiğe olan inanca bakın.

Biraz Tatlı

Yahudilikteki eski bir geleneğe göre, genç bir oğlan ilk kez din eğitimi almaya başladığında, Tevrat'taki ilk kelimesini okuduktan sonra ona bal veya başka bir tatlı verilir. Böylece öğrenmeyi her zaman tatlılıkla ilişkilendirecektir. Yazmak için de aynı şey yapılmalıdır. En başından itibaren yazmanın iyi ve hoş olduğunu bilin. Onunla savaşmayın. Onu dostunuz bilin.

Kaldı ki, o *zaten* sizin dostunuz. Siz onu birçok kez terk etseniz de o sizi asla terk etmeyecektir. Yazma süreci sürekli bir hayat ve canlılık kaynağıdır. Bazen işten eve gelip de kendimi dağılmış ve hüzünlü hissettiğimde kendime şöyle derim: "Natalie, ne yapman gerektiğini biliyorsun. Yazmalısın." Eğer akıllıysam bunu dinlerim. Eğer yıkıcı ya da tembel bir haldeysem dinlemem ve hüzün devam eder. Ama dinlediğimde, bana hayatıma dokunma şansı verir; bu da beni her zaman gevşetir, kendimle yeniden bağlantı kurmamı sağlar. Yazdıklarım o sabah otoyoldaki yoğun trafiğin ayrıntıları olsa bile, onları tekrar yaşamak bana genellikle huzur ve onaylanma hissi verir: "Ben bir insanım; sabah uyanıyorum, otoyolda araba kullanıyorum."

Gore Vidal'ın harika bir sözü vardır: "Her yazarın –ve her okurun– bildiği gibi, iyi yazmak en güzel yolculuktur." Aslında "iyi" yazmak konusunda endişelenmeyin; sadece yazmak bile cennettir.

Yeni Bir An

Katagiri Roshi sık sık şöyle derdi: "Otuz metrelik bayrak direğinin zirvesindeyken bir adım at." Bu oldukça korkutucu, değil mi? En sonunda yeterince tehlikeli olan zirveye ulaştınız ama orada kalamazsınız. Devam etmeli ve kenardan aşağı adım atmalısınız. Başka bir deyişle, sırtınızı başarınıza dayayamazsınız. Ya da başarısızlığınıza. "Harika bir şey yazdım." Güzel, ama bu yeni bir an. Başka bir şey yazın. Başarılarınız ya da fiyaskolarınız sizi savurup atmasın. Her koşulda devam edin. Bu sizi sağlıklı ve canlı tutacaktır. Aslında otuz metrelik direkten adım attığınızda düşeceğinizi kesin olarak bilemezsiniz. Onun yerine uçabilirsiniz. Öyle ya da böyle bunun garantisi yok. Sadece yazmaya devam edin.

Laleler baharda sebepsiz yere çıkar. Elbette soğanları ektiniz ve nisan ayı gelince toprak ısındı. Ama neden? Çünkü dünya güneşin etrafında dönüyor. Ama neden? Yerçekimi dışında bir sebep yok. Neden yerçekimi? Sebepsiz yere. Peki neden kırmızı lale soğanları ektiniz? Güzel olsun diye ki güzelliğin kendisinin de bir nedeni yok. Yani dünya boştur. Her şey sebepsiz yere yükselir ve çöker. Ve bu ne yüce bir fırsat! Her an yeniden yazmaya başlayabilirsiniz. Tüm başarısızlıklarınızı bir kenara bırakın ve oturup harika bir şeyler yazın. Ya da berbat bir şey yazın ve bu konuda harika hissedin.

Tony Robbins 1200 derecelik kömürlerin üzerinde yürüme atölyeleri verirken, imzalanması gereken bir sözleşmeyle ilgili bir olay anlatmıştı. Geçmişte, yine bu şehirde bir atölye planlandığında, üstlenici taraf fiyat, program gibi konularda pazarlık ediyormuş. Bu sefer Tony etkileşimin enerjisini değiştirmeye karar vermiş. Bir su tabancası satın almış, içine su doldurup bin dolarlık takım elbisesinin iç cebine koymuş. Konu para tartışmasına geldiğinde tabancayı çıkarıp bir yönetici süitinin onuncu katındaki büyük ofis masasının üzerinden üstleniciye nişan almaya başlamış. Adam o kadar şaşırmış ki kahkahalara boğulmuş, bir anda her yıl aynı pazarlığı ettiklerini fark edip kalemini çıkararak imzasını atmış. Her an tazedir. Su tabancasının iş toplantılarında daha önce kullanılmamış olması, kullanılamayacağına dair bir kural olduğu anlamına gelmez.

Hemen şimdi size engel olan dirençlerinizi aşın ve harika bir şey yazın. Tam şu anda. Bu yeni bir an.

Neden Yaziyorum?

Neden yazıyorum?" Bu iyi bir soru. Arada sırada kendinize sorun. Hiçbir yanıt sizin yazmayı bırakmanıza sebep olmayacak ve zaman içinde her yanıtı verdiğinizi fark edeceksiniz.

1. Çünkü pisliğin tekiyim.
2. Çünkü erkekleri etkilemek istiyorum.
3. Böylece annem beni sevecek.
4. Böylece babam benden nefret edecek.
5. Konuştuğum zaman kimse beni dinlemiyor.
6. Böylece bir devrim başlatabilirim.
7. Büyük Amerikan romanını yazmak ve bir milyon dolar kazanmak istiyorum.
8. Çünkü ben nevrotiğim.
9. Çünkü ben William Shakespeare'in reenkarnasyonuyum.
10. Çünkü söyleyecek bir şeylerim var.
11. Çünkü söyleyecek hiçbir şeyim yok.

San Francisco Zen Merkezi'nden Baker Roshi, "'Neden?' iyi bir soru değil" demişti. Çünkü öyledir işte. Hemingway şöyle demişti: "Nedeni değil, ne olduğu önemli." Gerçek, detaylı bilgiyi verin. Nedenini psikologlara bırakın. Yazmak istediğinizi bilmeniz yeterli. Yazın.

Yine de bu pek akıldan çıkmayan iyi bir sorudur; ama o tek ve nihai nedeni bulun diye değil de yazma eyleminin pek çok nedenle hayatınıza nasıl nüfuz ettiğini görmek için. Yazmak terapi değildir, gerçi kimi zaman sağaltıcı bir etkisi olabilir. Sevgi eksikliğinden yazdığınızı keşfedip birden yazmaktan vazgeçmezsiniz; oysa terapide çikolatayı sevginin yerine koyarak yediğinizi fark edebilir, bu nedeni anladıktan sonra da (eğer şanslıysanız) kalıp kalıp Hershey çikolatalarını ve çikolatalı sosları yemeyi bırakabilirsiniz. Yazmak terapiden daha derindir. Acınızdan *geçerek* yazarsınız; acınız bile kâğıda dökülmeli, serbest bırakılmalıdır.

Yazma derslerinde acı dolu şeyler gündeme gelir – bir kocanın ölümü, ölü bir bebeğin küllerinin nehre saçılması, kör olan bir kadın. Öğrenciler daha yeni yazdıkları metinleri okurlar ve ben de isterlerse ağlayabileceklerini ama okumaya devam etmeyi de unutmamalarını söylerim onlara. Bitirdiklerinde durur, ardından sıradaki kişiyle devam ederiz; bu onların çektikleri acıyı umursamadığımızdan değildir ki zaten duyduklarımızı kabulleniriz; bunun sebebi, amacımızın yazmak olmasıdır. Defalarca hissettiğimiz duyguları ele alıp onlara ışık, renk ve bir hikâye katmak bir fırsattır. Öfkemizi ateş kızılı lalelere, kederimizi de kasım ayının loş aydınlığında sincaplarla dolu bir patikaya dönüştürebiliriz.

Yazmanın muazzam bir enerjisi vardır. Yazmak için bir sebep, herhangi bir sebep bulursanız, görünüşe göre bu yazma eylemini yadsımak yerine daha derinden yanmanızı ve yazdıklarınızda daha net bir şekilde parıldamanızı sağlar. Kendinize, "Neden yazıyorum?" ya da "Neden yazmak istiyorum?" diye sorun, ama bunun üzerine düşünmeyin. Kâğıdı kalemi elinize alın ve açık, kesin ifadelerle sorunuzu yanıtlayın. Her ifade yüzde yüz doğru olmak zorunda değil ve her satır bir diğeriyle çelişebilir. Gerekirse ilerlemek için yalan bile söylenebilir. Neden yazdığınızı bilmiyorsanız, sanki nedenini biliyormuşsunuz gibi yanıt verin.

Neden yazıyorum? Yazıyorum çünkü hayatım boyunca çenemi kapalı tuttum ve herkesten gizlediğim egomun hakikati şu ki ben sonsuza kadar yaşamak istiyorum, ayrıca halkımın da sonsuza kadar yaşamasını istiyorum. Hiçbir yerde kalıcı olamayışımız, zamanın geçip gitmesi canımı yakıyor. Bütün neşemin kıyısında, bunun da geçeceğine dair gitgide büyüyen bir ıstırap var; efsanevi Amerika'nın kocaman ortabatı şehirlerinden Minneapolis'in Hennepin Bulvarı'nın köşesindeki Croissant Express bir gün bana sıcak çikolata servis etmeyi bırakacak. Öğleden sonra güneşinin aniden üzerimize düşüşünü, tavanın gümüş rengini, fırında pişen kruvasanların ara sıra gelen kokusunu, burada olmanın nasıl bir his olduğunu kimsenin bilmediği New Mexico'da hayatıma devam edeceğim.

Yazıyorum çünkü yalnızım ve dünyada yalnız başıma geziniyorum. Kimse başımdan geçenleri bilmeyecek ve daha da şaşırtıcı olanı, ben de bilmiyorum. Bahar geldiğinden, havanın dört derecenin altında olmasının nasıl bir şey olduğunu hatırlamıyorum. Isıtma açık olsa da evinizin ince duvarları arasında faniliğin çığlıklar attığını hissedebiliyorsunuz.

Yazıyorum çünkü deliyim, şizofrenim; bunu biliyorum, kabulleniyorum ve bunun beni tımarhaneye göndermekten başka bir işe yaramasını sağlamak zorundayım.

Yazıyorum çünkü insanların anlatmayı unuttuğu hikâyeler var, çünkü ben hayatında güçlü durmaya çalışan bir kadınım. Yazıyorum çünkü kendi dilinizle ve dudaklarınızla bir kelimeyi biçimlendirmek ya da bir şey düşünmek ve sonra da bunu geri alamayacağınız şekilde kâğıda dökmek bildiğim en güçlü şey. Hayata dönmeye, kendi oyuklarımda mesafeler bulmaya, bunları öne çıkarıp onlara renk ve biçim vermeye çalışıyorum.

Sevginin bile yetmediğini ve en nihayetinde yazmanın elimdeki tek şey olduğunu, hatta bunun da yeterli olmadığını bir türlü kavrayamayışımdan yola çıkarak yazıyorum. Her şeyi kâğıda dökemem; ayrıca masadan, defterimden uzaklaşıp kendi hayatımla yüzleşmem gereken zamanlar da oluyor. Öte yandan yalnızca defterimin başına

geçerek gerçekten hayatımla yüzleştiğim zamanlar da var.

Çektiğim üzüntüyle, üzüntüyü nasıl kabul edilebilir hale getirebileceğimi görmek için yazıyorum; kendimi nasıl güçlü kılacağımı görmek ve eve dönmek için ki bu sahip olabileceğim tek gerçek ev olabilir.

Bu satırlar Nisan 1984'te, Croissant Express'te yazıldı. Şimdi yazsam farklı bir yanıt çıkabilir ortaya. Biz anda yazarız ve o andaki zihnimizi, hislerimizi, ortamı yansıtırız. Bu, bir şeyin ötekinden daha doğru olduğu anlamına gelmez; hepsi doğrudur.

İçinizdeki şu malum dırdırcı, "Neden zamanını boşa harcıyorsun ki? Neden yazıyorsun?" sorusuyla çıkagelirse, siz sadece sayfaya dalın, yanıtlarla kuşanın ama kendinizi haklı çıkarmaya çalışmayın. Yazıyorsunuz, çünkü yazıyorsunuz. Yazıyorsunuz çünkü el yazınızı geliştirmek istiyorsunuz, çünkü aptalın tekisiniz, çünkü kâğıt kokusuna deli oluyorsunuz.

Her Pazartesi

Geçen kış her pazartesi sevgili arkadaşım Kate ile birlikte yazdık. Sabah dokuzda buluşuyor, öğleden sonra iki üçe kadar yazıyorduk. Bazen bir fikirle çıkagelirdi: "Hadi bölünmeler üzerine yazalım. Olur mu? Bir saat boyunca durmayalım." Yalnızca ikimiz olduğumuzdan, yazma oturumumuz bittiğinde yazdıklarımızın tamamını birbirimize sesli okurduk. Bütün o süre boyunca ellerimiz işlediğinden, okuyacak epey şey olurdu.

Farklı kafelerde yazmayı denedik; hatta bir keresinde Louis Sullivan tarafından tasarlanmış o pek sevdiğim bankayı gösterebileyim diye bir saatlik yol tepip Owatonna, Minnesota'ya gittik. Sokağın karşısındaki kahvecide yazdık. O sıralar işsizdim, iş arıyordum. Arkadaşımsa yazarlık hibesi alıyordu.

Size bunu anlatıyorum, çünkü önemli. Her hafta bir günümüzü tümüyle yazma sürecine adamaya istekliydik, çünkü yazmak, paylaşmak ve dostluk önemli. Ve bu pazartesi günü, yani haftanın başlangıcında olurdu. Bunu aklınızda tutun. Hayatınızda ekmek parası kazanmaktan başka hiçbir şey çektiğiniz zahmete değer görünmediğinde ve buna tasalanmaya başladığınızda her pazartesi oturup yazan Kate ile beni düşünün.

Üç aylığına Kudüs'te kalırken, elli yaşlarında İsrailli bir ev sahibem vardı. Televizyonu bozuldu ve tamirci çağırdı. Adam

ekranı tamir edebilmek için tam dört kere gelip gitti. "Tamirci gelmeden önce bile televizyondaki sorunu biliyordunuz. Doğru parçaları getirip hemencecik tamir edebilirdi." Bana hayretle baktı. "Evet, ama o zaman bir ilişki kuramaz, oturup çay içemez, tamir sürecini konuşma şansı bulamazdık." Elbette, burada amaç bir makineyi tamir etmek değil, ilişki kurmak.

Bunu hatırımızda tutmak da iyi olur. Önemli olan sadece ne yaptığınız değil –"Ben bir kitap yazıyorum"– onu nasıl yaptığınız, nasıl yaklaştığınız ve neye değer vermeye başladığınız da önemli.

Üst katımda yaşayan bir arkadaşım bana bir keresinde şöyle demişti: "Natalie, senin sadece insanlarla değil, her şeyle ilişkin var. Merdivenlerle, verandanla, arabayla, mısır tarlalarıyla, bulutlarla ilişki kuruyorsun." Biz her şeyin parçasıyız. Bunu anladığımızda aslında yazmadığımızı da görürüz, her şey bizim içimizden geçerek, bizim aracılığımızla yazıyor. Kate ve ben birbirimiz aracılığıyla, pazartesiler aracılığıyla, sokaklar ve kahve aracılığıyla yazıyorduk. Bir rengin ötekine karışması gibi.

Çok fazla gerçeklik var. Dünyanın geri kalanının nasıl yaşadığına ya da bizim gözümüzdeki yaşantılarına kafayı çok fazla takmaya başladığımız zaman da bunu hatırlamalıyız. Asıl mühim olan bizim hayatlarımız, nasıl yazmak istediğimiz, yağmura, masaya, müziğe, kâğıt bardaklara ve çam ağaçlarına nasıl dokunmak istediğimiz.

"Benim dostlarım arasında..." diye başlayıp sadece cansız nesneleri sayarak on dakika boyunca yazmak iyi bir ısınma alıştırması. Bu nesneleri hayatımızın bağlamına almamıza yardım eder. Tost makinesi, otoyol, dağlar ve kaldırım kenarları da bizimle yaşar. Bu alıştırmayı yapmak ve bir arkadaşla yazmak, içimize haddinden fazla gömüldüğümüzde kendimize dışarıdan bakabilmeyi hatırlatır.

Pazartesi Meselesine Devam

Kate ile geçirdiğim o pazartesileri biraz daha anlatmak istiyorum. Bir defasında birinci kattaki evinde buluşmuştuk; kocası üst katta uyuyordu, çocukları kreşteydi; bir masaj masasının üzerinde ısıtıcı duruyordu – soğuk ellerime pek faydası yoktu. Sigara üstüne sigara içtik; dumanını içimize çekmiyor, içiyormuş "gibi" yapıyorduk. Kate boynuna New York'ta yaptıkları gibi bir fular dolamıştı.

Yazar sesimizin nasıl olduğunu konuştuk; bu sesler güçlü ve cesurdu, oysa insan olarak bizler pısırıktık. İşte deliliğimizi yaratan bu. Oturup hakkında yazdığımız dünyaya karşı duyduğumuz o yüce sevgi ile kendi insani yaşantımızda ona yönelik aldırmazlığımız arasındaki uçurum. Balıkçı teknesindeki Santiago'nun sabırla bekleyişini yazabilen Hemingway'in bizzat kendisinin, çalışma odasından dışarı adım attığında karısına kötü davranması ve çok fazla içmesi mesela. Bu iki dünyayı bir araya getirmeye başlamamız lazım. Sanat, saldırmama eylemidir. Bu sanatı günlük hayatımızda da yaşamak zorundayız.

Bütün günü çoğunlukla konuşarak, sadece iki kere yirmi dakikalık yazma oturumu tamamlayarak ve Kenneth Rexroth'un güzel bir şiirini okuyarak geçirdik, bunda da bir sorun yoktu. O koca gün iyi bir şiirdi. Dostluk, üşüyen ayaklar, kediyi beslemek,

kül tablasını sigara izmaritleriyle doldurmak. Eğer akıllıysak, birbirimizin yanından ayrılıp kendi münferit dünyalarımızda yalnız kaldığımız pazartesi gecesi de devam ederdi bu durum.

Katagiri Roshi şöyle der: "Amacımız, tüm hissedebilen varlıklara karşı sonsuza dek ve her daim nazik olmaktır." Bu, kâğıda iyi bir şiir döküp sonra kendi hayatlarımızı hakir görerek, arabalarımızı lanetleyerek, otoyolda makas atarak yaşayacağımız anlamına gelmez. Şiiri masadan alıp mutfağa taşıyacağımız anlamına gelir. Amerikan ekonomisinde ne kadar az para kazanırsak kazanalım, dergilerde ne kadar az kabul görürsek görelim bu, yazarlar olarak hayatta kalma yolumuzdur. Biz para kazanmak ya da kabul görmek için yazmıyoruz, gerçi bunlar da hiç fena olmazdı.

Kalbimizin derinliklerindeki en derin sırrımız, dünyayı sevdiğimiz için yazdığımızdır; peki neden bu sırrı bedenlerimizle birlikte oturma odalarına, verandalara, arka bahçelere ve bakkal dükkânlarına taşımayalım? Bırakalım hepsi birlikte çiçek açsın: şiir de o şiiri yazan insan da. Ve bu dünyada her daim nazik olalım.

Spontane Yazı Standı

Okulunuz, kiliseniz, Zen merkeziniz, çocuklarınızın gittiği kreş bir kermes, eğlence, ikinci el eşya satışı düzenlediğinde kendinizi dışlanmış hissetmeyin. Katkı sağlayacak bir şeyiniz olmadığını düşünmeyin. Bir "spontane yazı standı" kurun. İhtiyaç duyduğunuz tek şey bir yığın boş kâğıt, hızlı yazan birkaç kalem, bir masa, bir sandalye ve "Talep Üzerine Şiir" ya da "Andaki Şiirler" veya "Siz konuyu söyleyin, ben de üzerine yazayım" diye bir tabela.

Minnesota Zen Merkezi'ndeki Yaz Festivali ve Kermesi'nde tam üç yıl boyunca bunu yaptım. Başta ürkek ürkek şiir başına elli sent alıyordum, ertesi yıl bir dolara yükselttim. Gün boyu önümde kuyruk vardı. Müşterilerimin bana herhangi bir konu sunmalarına müsaade ediyordum. Bu başlıklardan bazıları "gökyüzü," "boşluk," "Minnesota" ve elbette "aşk"tı. Çocuklar mor renk, ayakkabıları, göbekleri hakkında şiirler istiyorlardı. Kuralım standart boyutlardaki bir sayfanın bir yüzünü doldurmak, hiçbir şeyin üstünü çizmemek, yazdıklarımı yeniden okumak için durmamaktı. Ayrıca söylediklerimi şiirsel kurallara, dörtlüklere sığdırmaya çalışmıyordum. Defterimde yaptığım gibi dolduruyordum bir sayfayı. Bu da başka bir yazma alıştırmasıydı.

Japonya'da nefis bir *haiku* yazıp sonra onu bir şişeye koyarak

nehre ya da yakındaki bir akıntıya bırakan yüce Zen şairleriyle ilgili hikâyeler var. Yazar olan birisi için bu, bağlanmamayla ilgili güçlü bir örnek. Spontane şiir standı bunun 20. yüzyıldaki eşdeğeri. Kendi haline odaklanmama, sadece kendini düşünmeme pratiği bu. Yazın, yeniden okumayın, dünyaya karışmasına izin verin. Yazdıklarımda hedefi tam on ikiden vurduğumu hissettiğim zamanlar oldu, yine de sayfayı masanın üzerinden müşteriye uzatıp devam ettim.

Chögyam Trungpa, iş insanı olabilmek için büyük bir savaşçı olmanız gerektiğini söyler. Korkusuz ve her şeyi her an kaybetmeye razı olmalısınız. Bu yazma standı, büyük bir savaşçı olma fırsatı sunuyor: Yazarken her şeyi serbest bırakmalı, sonra da onu müşteriye teslim etmelisiniz. Bu hızla çalıştığınızda gerçekten bir kontrol yitimi söz konusudur. Her zaman söylemek istediğimden daha fazlasını söylerim. Bir çocuğun benden fasulye şeklindeki şekerlemelerle ilgili tatlı bir metin yazmamı isteyeceğinden, benim de bu şekerlerin hangisini yediğinize göre boğazınızın nasıl yeşil, kırmızı ya da maviye boyanacağını uzun uzun anlatacağımdan korkuyordum.

Ama insanları asla hafife almamalıyız. Onlar da hakikatten paylarını istiyorlar. Standım epey popülerdi. Amerikan toplumu aslında şairleri ve yazarları pek desteklemese de yazma eylemine yönelik gizli bir istek ve saygı var. On yıl önce Taos, New Mexico'da yaşarken, aylık elli dolara köhne bir kerpiç ev kiralamıştım. Ev sahibim otuz altı sene önce bu evde doğmuş, buradan nefret etmişti; şimdi de Albuquerque'de yaşayan, geleceği parlak, orta sınıf bir sigortacıydı. Eski muhitinde yaşamayı seçen herkesi hor görüyordu. Yabancı olmanın verdiği hevesle, ben evimi seviyordum. Evin tuvaletinin dışarıda olmasını, soğuk su akan bir tane musluğu olmasını, sadece odun sobası bulunmasını umursamıyordum. Ev sahibim büyük şehirden büyük arabasıyla geldiğinde ona dostça davranmayı defalarca denedim ama pek işe yaramadı. Farklı dünyaların insanlarıydık.

Bir gün kendisinden, özel kuryeyle gönderdiği epey büyük bir zarf aldım. "Eyvah! Kiraya zam yapacak" diye düşündüm. (Ne zaman evi güzelleştirsem, kirayı artıyordu.) Paketi açtığımda ilk gördüğüm, önceki hafta gerçekleştirdiğim şiir okumasından bahseden yerel bir gazete kupürü oldu. Bunu görür görmez "Eyvah! Beni evden çıkarıyor" diye düşündüm. Onun yerine Tony Garcia'dan şöyle bir mektup vardı: "Sevgili Natalie, görüyorum ki sen de bir şairmişsin. Ekte son on yılda yazdığım yirmi beş şiiri bulacaksın. Lütfen bir sonraki şiir okumanda bunları oku." En cüretkâr düşlerimde bile onunla bağ kurmak için şiiri kullanmayı düşünemezdim.

Bir yıl önce kafasının çok karıştığı bir sırada Sahil Güvenlik'e katıldığını yazan San Francisco'lu bir adamdan mektup aldım. Denize açılırken yanına sadece iki şey almıştı: aile fotoğrafları ve üç yıl önce Minnesota'daki kermeste ona yazdığım şiir. Şimdilerde durumunun iyi olduğunu, bilgisayar üzerinden para kazandığını söylüyordu. Para sıkıntısı çekip çekmediğimi sormuş, eğer ihtiyacım varsa bana biraz para yollayabileceğini eklemiş. Yazdığım şiiri daima cüzdanında sakladığını da belirtmiş.

Dürüst olayım, o şiirde neden bahsettiğime dair hiçbir fikrim yok; ama umarım o akşamüstü başımızın üzerinde uzanan yüce akçaağaçlar, sokağın karşısındaki göle vuran ışık, paten sesleri, uzaktan gelen saksafon ezgisi ve o yaz Minnesota'da olmanın çok güzel oluşu hakkında hoş şeyler söylemişimdir.

Bir yazı standı açmak, kusursuz bir bırakma ve vazgeçme pratiğidir. Tümüyle özgür bırakın. Bundan böyle tamamen bir yazar olma izni verin kendinize.

Boşluk Hissi

Belli bir türde yazmak istiyorsanız –roman, kısa öykü, şiir– o türde okuyabileceğiniz kadar çok şey okuyun. Ona nasıl erişildiğini görün. İlk cümle ne? Nasıl bitiyor? O türden epey şey okuduğunuzda, bunlar belleğinize kazınır; bu yüzden de yazmak üzere oturduğunuzda o yapıda yazarsınız. Örneğin bir şairseniz ve roman yazmak istiyorsanız, tam cümlelerle yazmayı ve bir imgeden diğerine atlamamayı öğrenmeniz gerekir. Roman okurken bedeniniz eksiksiz cümleleri; mizanseni kuran, masa örtüsünün rengini bilen istikrarlı eli ve yazarın karakterini odadan geçirip kahve demliğine götürüşünü özümseyip sindirir.

Kısa şiirler yazmak istiyorsanız, o türü özümsemeli, sonra onun alıştırmalarını yapmalısınız. Şunu deneyin: Arka arkaya on kısa şiir yazın. Her birini yazmak için sadece üç dakikanız var; her biri üç satırdan oluşmalı. Her şiire o an gözünüze çarpan bir şeye istinaden seçtiğiniz bir başlıkla başlayın: örneğin, cam, tuz, su, yansıyan ışık, pencere. Üç satır, üç dakika, ilk başlık "Cam." Hiç düşünmeden, üç ustalıklı satır yazın. Bir an durun. Başka bir tane yazın. Üç dakika, üç satır, başlık "Tuz." Kısa süreli düşünme içinize işleyen bir yapı olana dek bu şekilde devam edin; ihtiyaç duyduğunuz biçim bu olduğunda onu harekete geçirebilirsiniz. Özellikle kısa şiirde bütün kelimeler ekonomik biçimde kullanılır

ve başlık da kısa şiirin gövde kısmında zaten kullanılmış bir kelimeyi tekrar etmek yerine şiire başka bir boyut ekler.

Ateşte yürüme ustası Tony Robbins, bir şey öğrenmek istediğinizde o uğurda otuz yıl harcamış bir uzmana gidip ondan öğrenmenizi söyler. Onların inanç sistemlerini, zihinsel sözdizimlerini –düşünce sıralarını– ve fizyolojilerini, nasıl ayakta durduklarını, nefes aldıklarını, uzman oldukları işi yaparken ağızlarının nasıl durduğunu inceleyin. Başka bir deyişle onları model olarak alın. Bu yüzden tahta kıracağınız zaman siz aslında siz değilsiniz, model olarak aldığınız karatedeki siyah kuşaksınız; eliniz tahtada durmaz, içinden geçip gider.

Bu bir yandan iyi, bir yandan da oldukça çetrefil. Biçim tek başına sanat yaratamaz. Örneğin, *haiku*'nun Japonca bir kısa şiir türü olduğunu biliriz. On yedi hece ve üç satırdan oluşur. Genellikle bir mevsimden ve doğayla ilgili bir olgudan bahseder. Birleşik Devletler'in tamamındaki ilkokullarda okuyan öğrenciler bu üç satırlık *şiirlerden* yazmayı öğrenirler; ama gerçekte yazdıkları şey *haiku* değildir. En büyük dört *haiku* ustası Basho, Shiki, Issa ve Buson'un yazdıklarını R.H. Blyth'in güzel çevirisinden bol bol okursanız, aslında göreceksiniz ki onun çevirileri ilk satırda beş, ikincide yedi ve üçüncüde beş heceden oluşan on yedi hecelik biçimi bile uygulamıyor. Japonca, İngilizceden oldukça farklı bir dil. Japoncadaki her bir hece İngilizcedekinden çok daha anlam yüklüdür, bu yüzden İngilizcede *haiku* yazacaksanız sadece üç kısa satır kullanın. "Tamamdır, bu iş bende. Blyth'in çevirilerini çalıştım. *Haiku* yazmak için üç kısa satır lazım, hece sayımını da atlayabilirim." Evet, ama o zaman onu bir kısa şiir değil de *haiku* yapan nedir?

Çok fazla *haiku* okuduysanız, metinde bir sıçrama olduğunu görürsünüz; bir an gelir, şair büyük bir sıçrama yapar ve okurun zihni ona yetişmelidir. Bu da okurun zihninde bir boşluk hissi yaratır, bir anlığına Tanrı'yı hissetmek gibidir. Bunu hissettiğiniz-

de genelde dudaklarınızdan dökülmek isteyen bir "ah" sesi olur. R.H. Blyth[15] tarafından çevrilen şu şiirleri okuyun. Acele etmeyin, her birinden sonra durun.

Among the grasses,	Çimenlerin arasında
A flower blooms white,	Bir beyaz çiçek açar
Its name unknown.	Adı bilinmez.
-SHİKİ	

Spring departs,	Bahar yola çıkıyor
Trembling, in the grasses	Titreyerek çimenlerinde
Of the fields.	Tarlaların.
-İSSA	

The scent and colour	Koku ve rengi
Of the wisteria	Morsalkımların
Seem far from the moon.	Ta Ay'dan bile görülüyor.
-BUSON	

The voice of the pheasant;	Sülünlerin sesi
How I longed	Nasıl da özlemişim
For my dead parents!	Ölü annemle babamı.
-BASHO	

O boşluk hissi, *haiku*'nun hakiki sınavıdır. Üç satırlık şiirleri yazmayı ne kadar iyi öğrenirsek öğrenelim, o üç satırı tanrısal deneyimle doldurmak için epey deneyim gerekir. Basho'ya göre, eğer beş *haiku* kaleme alırsanız *haiku* yazarı olursunuz; eğer on tane yazarsanız, usta olursunuz.

İyi bir roman yazmadan önce üç ayrı roman yazabiliriz. Tür önemlidir, türü öğrenmeliyiz ama aynı zamanda o türü hayatla doldurmayı da unutmamalıyız. Bu da pratik gerektirir.

Gezilecek Geniş Bir Alan

Üç yaz önce David, Kuzey Minnesota'da bir haftalık yoğun bir atölye aldı benden. Atölyede yirmi öğrenci vardı. Öğrencilerden bazıları, izinde olan öğretmenlerdi; diğerleriyse başka alanlarda düzenli kariyerleri olan yetişkinlerdi. Hepsinin yazmaya ilgisi vardı, gerçi çoğu ilk ders sabahında ürkek ve oldukça gergindi. Kendi seslerine güvenme ve söylemeleri gereken şeyi söyleme konusunda her zamanki moral konuşmamı yaptım. Sonra on dakika boyunca yazdık, sırasıyla yazdıklarımızı okuduk. İnsanlar okurken titriyorlardı; ama bu ilk sabahta dünyayı sarsan bir şey yazdıkları için değildi bu, yabancılarla dolu bir grubun içinde ilk kez sesimizi duyurmak insana kendini çıplak hissettirir. İnsanlar çocuklarıyla, çiftlikleriyle, ne kadar gergin olduklarıyla ilgili yazdıklarını okudular. Münasip bir başlangıçtı. Sonra David oldukça yüksek bir sesle şunu okudu:

> Mastürbasyon. Mastürbasyon. Maaaaaaas... Ma! Ma!
> Ma! Ma! Mastür bas bas bas yon yon yon...

Ve böyle devam ediyordu. Kesinlikle herkesin uykusunu açmıştı.

David bütün hafta boyunca başka herhangi bir konuda çok az şey yazdı. Bu tür yazılara dayanarak onun yeteneğine neden bu kadar inandığım merak edilebilir, ama inanıyordum. Daha en başından bütün sözdizimi kurallarını yıktı, ne istiyorsa onu söyledi ve hepimizi hayrete düşürse de kendi sesine güvenmeye devam etti. Ayrıca yazdıklarında büyük bir enerji hissediyor, bunu bir dizginleyebilse başka konulara da geçebileceğini biliyordum. Sonraki iki yıl boyunca yazarlık gruplarıma geldikçe onun kararlılığından çok etkilendim; mizah anlayışı da hoşuma gidiyordu (gerçi zaman zaman grupta gülen tek kişi bendim). Genelde kimsenin onun neden bahsettiğini anlamadığı doğru, ama ben onun kelimelerinin ardındaki enerjiye güveniyordum.

Arada sırada en başından beri oldukça tutarlı öğrencilerim de olur. Tam cümleler yazarlar; betimleyici, detaylı ve temelleri sağlamdır. Minnesota'da, ortabatının kalbinde, hemen herkes böyle yazabilir. Kasırgalar, kışlar, büyükanneler hakkında hikâyeler duydum, ama yıllarca bunları dinledikten sonra yazdıklarında gidilecek bir yer olmadığını hissettim. İyi yazdıkları için, bildikleri suları terk etmeye, yeni hudutlara yönelmeye, kendi dünyalarını bilinmeze açmaya isteksizlerdir. Salı gecesi derslerinden birinde, yazıların özünde çok sağlam ve iyi olduğunu, onları hiç sarsamadığımı anımsıyorum. Ben bu metinlerin su katılmadık aptallar olarak ağızlarından köpükler saçmalarını, bilinmeyen alanlara gezintiye çıkmalarını istiyordum. Dersin sonunda, anlamaya hevesli olup anlamadıklarında ve ben de onları sarsmaya heveslenip sarsamadığımda, birdenbire durup şöyle dedim: "Sorunun ne olduğunu biliyorum! Hiçbiriniz daha önce asit almamışsınız!"

Şimdi bakın, LSD ya da psikedelik maddeler almanın insanı kesinlikle daha iyi bir yazar yaptığını iddia etmiyorum. Kastettiğim, hayatımızın bir noktasında delirmemiz, kontrolü kaybetmemiz, her zamanki bakış açımızın dışına çıkmamız, dünyanın düşündüğümüz şekillerde olmadığını, katı, biçimlendirilmiş ve daimi

olarak görülemeyeceğini öğrenmemiz gerektiği. Hepimiz bir gün öleceğiz, hiçbir şey bunu kontrol edemez. LSD almayın. Tek başınıza üç günlüğüne ormana gidin. Atlardan korkuyorsanız, bir at alıp onunla arkadaş olun. Sınırlarınızı genişletin. Bir süreliğine uçlarda yaşayın. Bizler ölümsüzmüş davranıyoruz ve bu yanılsamadan rahatsız değiliz. Aslında ne zaman öleceğimizi bilmiyoruz ve bunun ilerleyen yaşlarımızda olacağını umuyoruz, ama bir an sonra bile olabilir. Bu ölümlülük fikri şaka değildir; hayatlarımızı çok canlı, dikkatli ve tetikte kılabilir.

Yazdıklarında uçuşup duran David'in bir gün yere ineceğine ve Minnesota'nın sert topraklarında yaşayan bizlere görüşlerini açık edeceğine güveniyordum. Döne döne aşağı inecek ve müthiş bir okçu gibi hedefi on ikiden vuracaktı. Kendine epey alan tanımıştı. Eğer haddinden fazla bütünlüklü olarak yazmaya başlarsanız, kesin bir çizgide kalmaya devam eder ama kelimelerin dünü, bugünü ve geleceği aşan hakikatle titreşmesini mümkün kılan hedefi asla vuramazsınız.

Önemli olan, David'in kararlı olması ve yazmaya devam etmesiydi. Yakın zamanda Minnesota Üniversitesi'ndeki yazarlık yüksek lisans programına girmesine çok da şaşırmadım; bu eğitimle birlikte tam cümlelerle yazmayı, ikna edici denemeler ve anı yazıları kaleme almayı öğrenebilecek ve böylece enerjisi, ektiğini biçebilecekti. Şöyle metinler yazarak bunu yaptı:

Bacaklar

David Lieberman

Red Coal kitabının kapağındaki
Gerald Stern ve Jack Gilbert fotoğrafına bakıyorum
Gerald'ın yürüyüşüne
onu seviyorum,

bedenini seviyorum,
bacaklarının o çuval gibi pantolonu dolduruşu
aslanlar gibi durmalarını sağlıyor,
yürüyüşü sanki zihni açıkmış gibi ve
Paris'in tüm kaymağında dolanıyor
yanardöner bacaklar, art deco gibi,
incecik sarnıçlar gibi,
zihni olan bacaklar.
Gerald Stern'in 1950 Parisi'nde yürümesini seviyorum.
Ve Mission, San Francisco'da yürüyen ben,
Şubatta yanımdaki Don
Ve Meksikalı genç adamlar ve kadınlar da
evrene bacaklarıyla meydan okuyorlar.
Yalnızca şehirlerde görürsünüz bunları
burada sokakların tüm kudretini ve
dükkânları, arabaları, yük taşıyanları ve gürültüleri
kimyasal olarak özümser beden.
Tüm bunlar yüzlerce farklı şekilde
organize olup sonra ses ve görüntü ve koku
halinde dağılıveriyor,
ve sonra her şey buhara dönüşüp
metrodaki ızgaralardan yükseliyor,
sonra da insanların bedenlerinde birikip
zihinlerini özgür kılıyor.

Suzuki Roshi *Zen Zihni, Başlangıç Zihnidir* kitabında şöyle der: "İnsanları kontrol etmenin en iyi yolu, onları muzipliğe yönelt-

mektir. Sonra daha geniş bir anlamda kontrol sahibi olacaklardır. Koyununuza ya da ineğinize kocaman, geniş bir çayır vermek onu kontrol etmenizi sağlar." Yazmak için geniş bir alana ihtiyacınız var. Dizginleri erkenden ele almaya çalışmayın. Kendinize gezineceğiniz, isimsizce tamamen kaybolacağınız ve sonra dönüp konuşabileceğiniz devasa bir alan tanıyın.

Muhallebi Çocuğu

Yazarlığınızı geliştirmek için başka herhangi bir spor gibi antrenman yapmanız gerekir. Ama vazifeşinas bir hale gelip bunu körlemesine bir rutine dönüştürmeyin. "Evet, bugün bir saat yazdım, dün ve ondan önceki gün de bir saat yazmıştım." Sadece zaman ayırmakla kalmayın. Bu yetmez. Büyük bir çaba göstermelisiniz. Yazma pratiği için oturduğunuzda bütün hayatınızı riske atmaya razı olun. Aksi takdirde sadece mekanik hareketlerle kalemi sayfada ilerletir ve ara ara zamanın dolup dolmadığını anlamak için saate bakarsınız.

Bazı insanlar "Her gün yazın" kuralını öğrenir, bunu yapar ve gelişmezler. Onlar sadece vazifelerine bağlı kalır. İşte bu, muhallebi çocuklarının tavrıdır. Söz konusu işe yüreğinizi koymadıysanız, sadece kuralları izlemeye çalışmak muazzam bir çaba gerektirir ve bu yüzden enerji israfıdır. Bunun başlıca tavrınız olduğunu fark ederseniz, yazmayı bırakın. Bir hafta ya da bir yıl metinden uzak kalın. Bir şey söylemeye aç olana, içinizde konuşma hasreti büyüyene kadar bekleyin. Sonra geri gelin.

Endişelenmeyin. Zaman kaybetmiş olmayacaksınız. Enerjiniz daha dolaysız olacak, israf edilmeyecek. Tabii bu, "Harika, bir süre uzak kalacağım; sonra bunu yapmayı isteyerek işe geri dönecek ve böylece başka sorun yaşamayacağım" demek değildir. Her

zaman sorunlar olacak, ama içinizde kor halinde duran ifadeler böylece biraz ferah bir alana kavuşup gerçekten parlamaya başlayacaktır. Daha derin bir taahhütte bulunacak ve işe dahil olmayı daha yürekten seçerek geri geleceksiniz.

Ayrıca kendinizi bir süredir –birkaç hafta, bir ay, bütün bir hafta sonu durmaksızın– çok zorluyorsanız, bir süre dinlenmek gerektiğini hatırlamakta fayda var. Tamamen farklı bir şey yapın ve yazmayı düşünmeyi bırakın. Karanlık ve çirkin görünen oturma odanızı boyayın; beyaz olsun. Yerel gazetenizden kestiğiniz tatlı tariflerini yapmayı deneyin. Tüm enerjinizi başka bir şeye harcayın. İki hafta boyunca vergilerinizi ödeyin ya da çocuklarınızla oynayın. Kendi ritminizi, ne zaman yazmanız ve ne zaman dinlenmeniz gerektiğini öğreneceksiniz. Bu, kendinizle daha derin bir ilişki kurmanızı sağlayacak. Kuralları körü körüne takip etmeyeceksiniz.

Bir ay boyunca Avrupa'da birlikte seyahat ettiğim çok yakın arkadaşımı düşünüyorum. Yıl boyunca öğretmenlik yapmak ve dört yaşındaki oğlunu yetiştirmekle çok meşguldü. Avrupa'da geçirdiği bu bir ay boyunca günde bir saat yazmaya kararlıydı. Onu izlemek çok acı verici oldu; çünkü bu konuya öğretmenliği, akşam yemekleri, çamaşırları gibi titizlikle ve aynı vazife duygusuyla yaklaşıyordu.

Konuştuğumuzda, devlet okulunda geçirdiği tüm o yıllar boyunca bir gün bile okula gitmezlik yapmadığını öğrendim. Hasta bile olsa annesi okula gitmesi için ısrar etmişti. Bize kurallara uymamız ve kuralların değerini asla düşünmememiz öğretildi. Minnesota'da geçirdiğim altı yıl boyunca, okulda asla devamsızlık yapmadıklarını gururla söyleyen birçok insanla tanıştım. Hiç devamsızlık yapmamanın gerçek değerini anlamıyorum. Evet, okullar öğrencilerin devam durumuna istinaden devletten günlük ödenek alıyor ve ayrıca güvenilirlik, azim ve düzenlilik erdemdir. Bu nitelikler öğretilmelidir, ancak siyah ve beyaz kadar keskin ayrımlarla değil.

Gri ve mavinin tonları da olmalıdır. Dişçi randevuları, bir köpeğin ölümüne duyulan üzüntü, Yahudi bayramları veya Amerikan yerlilerinin kutlamaları, boğaz ağrıları, büyükannenizin ziyareti vardır. Hayat çok büyüktür. Günlük rutinlerimizde bir esneklik olmalı ki devlet okulunda eğitim almanın, mavi çizgili beyaz kâğıt üzerinde sarı kalemlerimizle kelimeleri okumayı ve harfleri oluşturmayı öğrenmenin ne kadar iyi olduğunu hissetmek için alanımız olsun.

Yazı yazmak için de bu esnekliğe ve alana ihtiyacınız var. Yazmak sizden meşgul olmanızı ve kendinizi adamanızı ister. Evet, bir saat boyunca eliniz işledikten sonra birkaç sayfayı kelimelerle dolduracaksınız; ama sonuçta kendinizi kandıramazsınız. Gri ve mavi alana, duygularınıza, umutlarınıza, hayallerinize dahil olmalısınız. Bir noktada onları aşıp geçmeniz gerekecek. Bu yazma oturumunda olmasa bile, bir sonrakinde. Eğer yıllar boyunca yazmaktan sıkıldıysanız, kendinizle ve süreçle bağ kuramıyorsunuz demektir. Muhallebi çocuğu doğanızın altında gizlenen bir yazar olma arzunuz varsa ama gösterdiğiniz tek çaba zaman ayırmaksa bu yeterli değildir.

Bazen daha ileri gitmek için hayatınızdaki başka bir şeyi değiştirmeniz gerekir. Yazmak tek başına yeterli olmaz. Bir gece Milano havaalanında, ikimiz de birer kadeh şarap içtikten sonra arkadaşım bana, "Sence ben yazar olabilecek miyim?" diye sordu. Gerçeği söylemek zorundaydım. "Bence iyi bir hayatın olacak, iyi bir çocuk yetiştireceksin ve mutlu bir evliliğin olacak. Yazar olup olmayacağını bilmiyorum." Bardağını küt diye masaya bıraktı ve seyahatimizin o anına kadar olduğundan çok daha enerjik ve orijinal bir tepkiyle, "Hayatımı pazar günleri sosisli sandviç yaparak bitirmeyeceğim!" dedi. Bir ayımız bittiğinde, son birkaç yıldır bıktığı on bir yıllık öğretmenlik kariyerini bırakmaya ve her zaman yapmak istediği saçma bir şeyi denemeye karar vermişti: Barmen olmak. Yolculuğun son günlerinde yazdığı yazılar hayat doluydu.

Ortabatıda yaşarken mısır tarlalarında yürümeyi çok severdim. Tarım arazilerine gider, arabamı park eder ve sıra sıra mısırların arasında saatlerce yürürdüm. Sonbaharda kuru sapların çatırdadığını duyabilirdiniz. Bir arkadaşımı bana katılması için davet ettiğimde, ilk tepkisi şöyle oldu: "Ama bu yasadışı değil mi? O tarlanın sahibi yok mu?" Evet, açık konuşmak gerekirse bu doğru ama ben hiçbir şeye zarar vermedim. Kimse bana aldırmıyor gibiydi; birkaç defa tarlaların sahibi çiftçilerle karşılaştım ve yaptığım şeyi kabullenerek tarlalarında gezinmekten keyif alışıma biraz memnun oldular.

Durumu tartmak önemlidir. Kendi kurallarınızı vaktinden önce oluşturmayın. Tarlaların etrafında dikenli teller olsaydı, bu açık ve net mesajı alırdım. Kurallara uymak yerine, varoluşa yönelik dostane bir tavır takının. Kurallar, bir şeylerin zarar görmemesi ya da suiistimal edilmemesi için konulmuştur. Eğer nazik olursanız, haliyle yasalara başvurmak zorunda kalmadan doğru olanı yaparsınız. Mısırları koparmamam ya da köklerine basmamam gerektiğini biliyor ve sıraların arasında yürüyordum.

Sırf muhallebi çocuğu olmak için muhallebi çocuğu olmayın. Bu hiçbir gerçekliğe dayanmıyor. Mısır tarlalarına gidin. Tüm kalbinizle yazmaya başlayın. Bir sistem kurup –"Her gün yazmak zorundayım"– sonra uyuşmuş halde buna bağlı kalmayın.

Lütfen unutmayın: Tıpkı yazdıklarında derinleşebilmek için hayatını değiştirmek zorunda kalan arkadaşım gibi, bunun tersi de doğrudur. Yazmaya derinlemesine dalıp sonra da oradan öylece çıkamaz, sınırlama getiremez, bırakıp eve gidemez, "iyi davranamaz" ve gerçeği söyleyemezsiniz. Pratiğinizde kendinizi dürüstlüğe teslim ederseniz, bu hayatınıza nüfuz edecektir.

Yazarken dik durup kalemi bıraktığınızda tekrar kamburlaşamazsınız. Yazmak bize hakikati söylemenin haysiyetini öğretebilir ve bu da sayfadan tüm hayatımıza yayılır, kaldı ki yayılmalıdır

da. Aksi takdirde, yazar olarak kim olduğumuz ile günlük hayatımızı nasıl yaşadığımız arasında büyük bir uçurum olur. İşte asıl imtihan budur: Yazmanın bize hayatı, hayatın da yazmayı öğretmesine izin vermek. Bırakın ileri geri aksın.

Hiçbir Engel Yok

Taos, New Mexico'da bir düğündeydim, on yıl önce Lama Vakfı'nda tanıştığım biriyle konuşuyordum. O yaz koca fasulye mahsulünü elle sürüp ektiğini hatırladım. Şimdi bir inşaatçı ve eğer yapması gereken asıl şeyi yapsaydı bunun yazmak olacağını bildiğini söylüyor, "ama inşaat daha kolay." Ona bu kitaptan bahsedip bir gün önce yazmaya karşı hayatımın en kuvvetli direncini gösterdiğimi anlattım. "Çığlık atmak ve daktilomu yakmak istedim. Bir daha asla yazmak istemiyordum."

"Evet ama yapacak başka ne var ki?" diye sordu gözlerimin içine bakarak.

"Hiçbir şey." Ve bunun doğru olduğunu biliyordum.

Yazmayı yapmanız gereken şey olarak kabul ettiğinizde, diğer her şeyi denedikten sonra –evlilik, hippilik, seyahat, Minnesota ya da New York'ta yaşamak, öğretmenlik, ruhani pratikler– gidecek başka bir yer yoktur. O direnç ne kadar büyük olursa olsun, başka bir gün daha olacak, ertesi gün olacak ve önünüzde yazma işi olacak. Hayatınızın günden güne sorunsuz ilerlemesine güvenemezsiniz. Hep öyle olmayacak. Mükemmel, verimli bir gün geçirebilir ve bir sonraki yazma girişiminizde Suudi Arabistan'a giden bir gemiye kaydolmaya hazır olabilirsiniz. Hiçbir şeyin garantisi yoktur. Üç gün boyunca nihayet bir ritim tutturduğunuzu

düşünebilirsiniz; ama ertesi gün iğne plağı çizer ve siz de günün geri kalanında aşırı derecede rahatsız olmuş bir vaziyette ciyaklayıp durursunuz.

Büyük resmi görün. Yazmaya veya bu meseleyi öğrenmeye kendinizi adamışsınız. Her koşulda devam edin. Yine de katı olmayın. Eğer bir gün yazma zamanınız geldiğinde çocuklarınızı diş hekimine götürmek zorunda kalırsanız, ya muayenehanede yazın ya da hiç yazmayın. Sadece bu vahşi, aptalca ve harika yazma pratiğine olan bağlılığınızla temasta kalın. Ona her zaman dostça davranın. İyi bir dosta geri dönmek, bir düşmanın yanına dönmekten daha kolaydır. 13. yüzyılda yaşamış Zen Budist ustası Dogen, "Her gün iyi bir gündür" demiştir. İyi *ve* kötü günlerimiz olsa bile, yazdıklarımıza karşı takınmamız gereken nihai tavır budur.

İki yıl önce bir yazarlık bursu kazandım. Sadece yazarak geçireceğim bir buçuk yılım vardı. Hiçbir zaman dört ya da beş günden daha uzun süre işe yarayan bir ritim bulamadım. Sabah dokuzdan öğlen bire kadar yazmayı denedim. Önce işe yaradı ama sonra yaramadı. İkiden altıya kadar yazmayı denedim. Bu da bir süre iyi geldi. Sonra ne zaman istersem o zaman yazdım. Bu da ara ara işe yaradı. Her hafta programımı değiştirdim. Günün ve gecenin her saatini deneme fırsatım oldu. Hiçbir şey mükemmel olmadı. Önemli olan, ne kadar farklı taktik denemiş olursam olayım, yazıyla ilişkimden asla vazgeçmemekti.

Yazmayı nefes almak gibi düşünün. Bahçeyi ekip biçmeniz, metroya binmeniz ya da ders vermeniz gerekiyor diye nefes alıp vermeyi bırakmazsınız. Yazmak da bu kadar basittir. İşte defterimde bulduğum bir parça, 27 Temmuz 1984'te yazmışım:

> Yorgun ve dirençli beynimle yaptığım bu çalışmanın yeryüzünde ulaşabileceğim en derin yer olduğunu biliyorum. Kalbimi kendime karşı merhamet ile yumuşaklığa ve buradan yola çıka-

rak etrafımdaki her şeye karşı ışıl ışıl bir şefkate bu kadar derinden açan şey, zaman zaman hissettiğim neşe ya da coşku yahut anlık aydınlanma parıltıları değil, gündelik hayatımın asıl meselelerine dokunmak ve bunların içinde durup yazmaya devam etmektir. Sadece önümdeki masa ve kolaya, kâğıt pipete, klimaya, Norfolk, Nebraska'da bu temmuz gününde karşıdan karşıya geçen adamlara, bankanın 16.03'te yanıp sönen dijital saatine, karşımda yazan arkadaşıma değil; zihnimizde dönüp duran anılara, hasretlere ve her gün yaşadığımız acılara da yönelik bir şefkat. Kalemi sayfanın üzerinde gezdirirken ve kendi zihnimdeki sert, katı düşünce kabuklarını ve kendimi sınırlama biçimlerimi kırarken, bu içimden geliyor.

Bu yüzden yazar olmak çok derin bir şey. Bildiğim en derin şey bu. Ve bundan başka bir şey gelmiyor aklıma; hayatımın geri kalanında dünyadaki yolum böyle olacak. Bunu tekrar tekrar hatırlamak zorundayım.

Sevdiğiniz Bir Yemek

Yazmakta zorlandığınızı ve hiçbir şeyin gerçek gibi gelmediğini fark ederseniz, yemek hakkında yazın. Yemek konusu her zaman güvenilirdir ve yaşadığımız günle ilgili hepimizin hatırlayabileceği bir şeydir. Bir keresinde bir türlü ilerleyemeyen bir yazı grubum vardı. Her alıştırma yavan yazılarla sonuçlanıyordu. Sonra bir gün aklıma şöyle bir fikir geldi: "Pekâlâ, on dakikanız var. Sevdiğiniz bir yemek hakkında yazın." Yazdıkları enerjikti, renkli ayrıntılarla doluydu. Soyutlama yoktu. Oda enerji yüklüydü. Söz konusu yemek olduğunda insanlar neyi sevdiklerini bilirler; kesin, somut ve açıktırlar.

Beat Kuşağı şairlerinden Diane DiPrima, *Dinners and Nightmares* [Akşam Yemekleri ve Kâbuslar] adlı bir kitap yazdı. Kitabın ilk yarısının tamamı yediği yemeklerden, yaptığı akşam yemeklerinden, akşam yemekleri için konuk listelerinden, yemekler için alışveriş listelerinden oluşuyor. New York'ta bütün bir kışı Oreo bisküvileri yiyerek geçirdiği zaman hakkında harika bir hikâye var. İyi bir metin. Hiç sıkılmıyorsunuz. Hepimiz yemek yemeyi severiz.

En çok sevdiğiniz yiyecekler hakkında yazın. Net olun. Bize detayları verin. Nerede yediniz, kiminleydiniz, hangi mevsimdeydi? Geçen hafta yediğiniz en iyi yemek neydi? "Salı sabahı

soğuk mutfakta yediğim muz dünyayı durdurdu."

Masadan, peynirden, karşınızdaki mavi gözlü eski arkadaştan, su bardaklarından, çizgili masa örtüsünden, çataldan, bıçaktan, kalın beyaz tabaktan, yeşil salatadan, tereyağından ve bir kadeh soluk pembe şaraptan yola çıkarak kendinizi hafızada, zamanda, mekânda, düşüncede, İsrail'e, Rusya'ya, dine, ağaçlara ve kaldırıma kadar uzatabilirsiniz. Ve başlayacak bir yeriniz var, somut, lezzetli, net bir şey, tam karşınızda.

Evet, bazılarınız sosyal olmayabilir. Hayatınızda hiç iyi bir yemek yemediniz, beş parasızsınız ve hiç arkadaşınız yok. O zaman, First Avenue'daki o boş dairede iki günlük kahvenizin üstünde hamamböcekleri yüzerken yediğiniz son bayat peynirli sandviçten başlayın. Bu sizin hayatınız, oradan başlayın.

Yalnızlığı Kullanın

Dün gece oturma odamda çok eski bir arkadaşımla oturuyordum. "Biliyor musun Natalie, senin de yalnızlıktan bahsettiğinin farkındayım ama geçen hafta gerçekten yalnız kaldığımda dünyada bunu hisseden tek kişinin ben olduğumu sandım." İşte yalnızlık böyle bir şeydir. Eğer insanlarla, hatta diğer yalnız insanlarla bağ kurduğumuzu hissedersek, artık kendimizi yalnız hissetmeyiz.

Kocamdan ayrıldığımda Katagiri Roshi bana şöyle demişti: "Yalnız yaşamalısın. Bunu da öğrenmelisin. Nihai mesken orasıdır."

"Roshi, yalnızlığa alışacak mıyım?"

"Hayır, alışmayacaksın. Her sabah soğuk bir duş alıyorum, her sabah beni şoke ediyor ama duşta ayakta durmaya devam ediyorum. Yalnızlık her zaman acıtır ama yalnızlığı yaşarken de ayağa kalkmayı ve savrulmamayı öğren."

O yılın ilerleyen günlerinde tekrar Roshi'ye gittim: "Bu gerçekten çok zor. Eve geldiğimde yalnızım ve paniğe kapılıyorum." Bana yalnızken ne yaptığımı sordu. Birdenbire yalnızlığım cazibe kazandı. "Bulaşıkları yıkıyorum, hayaller kuruyorum, bir şeyler karalıyorum, bir şeyler karaladığım o kâğıtlara kalpler çizip onları boyuyorum. Bitkilerin ölü yapraklarını topluyorum ve bol bol

müzik dinliyorum." Kendi ıssızlığımı incelemeye başladım ve ilgimi çekti. Onunla savaşmayı bıraktım.

Yazmak çok yalnız bir iş olabiliyor. Kim okuyacak, kim umursayacak? Bir öğrencim bana, "Kendin için mi yazıyorsun yoksa bir okur kitlesi için mi?" diye sordu. Yazarken konuşma ihtiyacınızı bir başkasıyla paylaştığınızı düşünün. Yalnızlığın derin uçurumundan çıkın ve kendinizi başka bir insana anlatın. "Ortabatıda yaşarken benim için hayat böyleydi." Anlamaları için yazın. Sanat iletişimdir. Bir başına kalmanın acısını tadın ve oradan yola çıkarak tüm yalnız insanlara yönelik bir bağ ve şefkat geliştirin. Sonra yazdıklarınızda, birini düşünerek ve hayatınızı ona ifade etmek isteyerek kendinizi bu yalnızlıktan kurtarın. Yazdıklarınızla başka bir yalnız ruha ulaşın. "Ağustos sonlarında, akşamın erken saatlerinde mavi arabamla tek başıma Nebraska'yı geçerken işte böyle hissettim."

Yalnızlığı kullanın. Onun sızısı dünyayla yeniden bağlantı kurmak için aciliyet yaratır. Bu sızıyı alın ve konuşmak, kim olduğunuzu ve ışığı, odaları ve ninnileri nasıl önemsediğinizi söylemek için duyduğunuz ifade ihtiyacınızı daha derine ilerletmek için kullanın.

Mavi Ruj ve Ağzınızdan Sarkan Sigara

Bazen başka bir yolu yoktur: Sıkıcıyızdır; kendimizden, sesimizden ve hakkında yazdığımız olağan malzemeden bıkmışızdır. Yazmak için bir kafeye gitmek bile işe yaramıyorsa, başka yollar bulmanın zamanı gelmiş demektir. Saçınızı yeşile boyayın, tırnaklarınızı mora boyayın, burnunuzu deldirin, karşı cins gibi giyinin, saçınıza perma yaptırın.

Aslında küçük bir destek, farklı bir dekor çoğu zaman zihninizi başka bir yere yönlendirebilir. Yazmak için oturduğumda, genellikle ağzımdan sarkan bir sigara olur. Eğer "Sigara İçilmez" tabelası olan bir kafedeysem, o zaman sigaram yanmaz. Aslında sigara içmiyorum, o yüzden fark etmiyor. Sigara, başka bir dünyayı düşlememe yardımcı olan bir dekor. Normalde sigara içiyor olsaydım bu kadar işe yaramazdı. Normalde yapmadığınız bir şey yapmalısınız.

Arkadaşınızın siyah deri motosiklet ceketini ödünç alın, Hell's Angel* üyesi gibi bir edayla kafeye girin, oturup yazın. Bir bere ya da ev ayakkabısı ve gecelik giyin; iş botları, çiftçi tulumları, üç parçalı bir takım elbise giyin, kendinizi Amerikan bayrağına sarın ya da saçınıza bigudiler takın. Normalde oturmadığınız bir

* Cehennem Melekleri. Üyeleri genellikle Harley-Davidson motosikletler kullanan, dünya çapında bir kanun dışı motosiklet kulübü. (ç.n.)

vaziyette oturup yazın. Büyük bir çizim defterine yazmayı deneyin. Tamamen beyaz giyinin ve boynunuza bir stetoskop takın... Dünyayı başka bir açıdan görmek için ne gerekiyorsa yapın.

Eve Dönüş

New York'taki resim sergisini gördüğümde ona bir şeylerin eksik olduğunu söylemek istedim. Geldiği yere, North Platte, Nebraska'ya geri dönmesi gerekiyor. Çemberi tamamlaması gerekiyor." Bu sözlere kulak misafiri oldum. Bir arkadaş diğerine anlatıyordu.

Eserinizin bir bütün olmasını istiyorsanız evinize dönmeniz çok önemli. Tekrar ailenizin yanına taşınmak ve haftalık harçlık almak zorunda değilsiniz ama geldiğiniz yere sahip çıkmalı ve derinlemesine bakmalısınız. Bu geçmişi onurlandırıp kucaklayın ya da en azından kabullenin.

İtalyan kökenli bir adamla evli bir yazar arkadaşım vardı. Her zaman onun ailesi ve yemek masasındaki sohbetleri hakkında yazardı. Ona dedim ki, "Yazdıkların harika şeyler ama senin aileni de dinlemeden tam olarak güvenemiyorum. Beyaz, Protestan, üst-orta sınıf olmanın nasıl bir şey olduğunu anlat bana. Gerçekten bilmiyorum." Çoğu zaman başkalarının hayatını ilginç, kendi hayatımızı sıkıcı bulabiliriz. Merkezimizi kaybederiz ve sahip olmadığımızı düşündüğümüz bir şeyi ararken dengemiz bozulur. Aç hayaletler gibi davranırız. Bu, sadece kendimiz hakkında yazmamız gerektiği anlamına gelmez, ancak cömertlik duygusuyla kendi dışımıza da bakabilmeliyiz. "Ben zenginim, onlar da zengin."

Uzun yıllar Zen öğrencisiydim; yaklaşık bir buçuk yıl önce her zazen yaptığımda kendimi daha fazla Yahudi gibi hissetmeye başladım. Katagiri Roshi'ye bu durumu anlattığımda, "Mantıklı... Ne kadar çok otururşun, o kadar çok olduğun kişi haline gelirsin" dedi. Kendi geçmişim hakkında hiçbir şey bilmeden ona sırtımı dönerek kibirli davrandığımı düşünmeye başladım.

Geldiğiniz yer yazdıklarınızı etkiliyor. Kullandığınız dil kalıplarını bile. Çoğu zaman hiç farkında olmadan İbranice duaların ve ilahilerin ritminde yazdım, aynı tekrarları kullandım. Ailem pek dindar olmasa da Kutsal Günlerde insanlar ibadet ederken (dua edip vücutlarını belli bir ritimle sallarken) ben de oradaydım. Küçük bir çocuk çok kolay etkilenebilir. Dilin ritmi işte o zaman bedenine girer. Şairleri harika yapanın ne söyledikleri değil, belirli dil ritimlerine uyum sağlama becerileri olduğunu duymuştum.

Yazma pratiği yaparken çoğu zaman bir biçime; her pazar kilise ayininde, *rock'n roll* ritimlerinde ya da bir gençlik örgütünün parçası olarak gittiğiniz eyalet fuarındaki müzayedecide duyduğunuz belli bir üsluba takıldığınız olur. Kilise ayininin sözlerini kâğıda dökmezsiniz, ama zihninize kazınan bu kalıbı kendi sözleriniz ve duygularınızla doldurursunuz. Bu kalıp size bir ifade aracı sağlayabilir. Bir elektrik devresine bağlanmak gibidir.

Ayrıca ailenizin ve memleketinizin büyüleyici konuşma biçimleri vardır. Bunları öğrenin, takdir edin. "Amanın, mavi mısır!" Texas'ta sırt çantamın ne kadar ağır olduğunu gören bir adam bana böyle demişti. Saçma bir soru sorduğumda, büyükannem şöyle derdi: "Bir at portakal yumurtlar mı?" Ailenizin kullandığı tüm ifadelerin bir listesini yapın ve bunları yazdıklarınıza dahil edin.

Ama eve orada kalabilmek için gitmeyin. Özgür olabilmek için gidin; böylece kim olduğunuza dair hiçbir şeyden kaçınmamış olursunuz. Eğer bir şeyden kaçınırsanız bu, yazdıklarınızda kendini gösterir. Örneğin cinsellikten rahatsızsanız, bu açıkça ortaya çıkar çünkü ya yazdıklarınızda cinsellikten hiç bahsetmezsiniz ki

tüm karakterleriniz, hayvanlarınız ve böcekleriniz cinsel lobotomi geçirmiş gibidir ya da diğer uca yönelir ve her zaman fahişeler ile porno filmler hakkında yazarsınız. Bir orta yol bulmanız gerekir, rahat olacağınız bir yer.

Köklerine geri dönen insanları duyuyoruz. Bu iyi bir şey ama köke takılıp kalmayın. Dal var, yaprak var, çiçek var; hepsi de engin gökyüzüne doğru uzanır. Biz birçok şeyiz. İsrail'de "köklerimi" ararken, bir Yahudi olduğum kadar bir Amerikalı, bir feminist, bir yazar ve bir Budist olduğumu da fark ettim. Bizler modern çağın ürünleriyiz; bu bizim hem zenginliğimiz hem de ikilemimiz. Biz tek bir şey değiliz. Köklerimizi kazıyıp çıkarmak her geçen gün zorlaşıyor. Yine de bu kökler önemlidir ve kaçınılması en kolay olanlardır çünkü genellikle orada gömülü bir acı vardır; zaten en başta bu yüzden oradan ayrılmışızdır.

Minnesota'ya ilk taşındığımda, çok iyi bir şair olan Jim White bana, "Ne yaparsan yap, sakın yerel bir yazar olma" demişti. Taşralı olma tuzağına yakalanma. Iowa'daki inekleri, nasıl ayakta durduklarını ve geviş getirirken nasıl eğildiklerini yazarken, aynı anda Rusya'daki, Çekoslovakya'daki inekler için, onların kaçınılmaz ölümleri için ve dünyanın her iki yakasındaki insanları beslemek için pişirilen ve güveçlerde, kâselerde, tabaklarda servis edilen böğürleri için merhamet hissedin. Memleketinize gidin, ama orada durmayın. Dünyayı daha yakından incelemek için merakınızı uyandırmasına izin verin.

Yahudilik üzerine çalışmaya başladığımda, kendimi sadece dini ibadetlerle sınırlayamazdım. Holokost'un acısıyla, İsrail'in tarihiyle ve halkımın gezginliğinin tüm öyküsüyle yüzleşmek zorunda hissettim. Bu sayede ilk kez siyasi hareketlere ve Amerika dışındaki insanların mücadelelerine karşı büyük bir empati duyabildim. Bir halkla bağ kurma becerisinde, tüm halklara karşı şefkat duyma ihtimali yatar. İsrail'de hayatın sadece Yahudiler için değil, Araplar için de ne kadar zor olduğunu hissettim. Köklerime

bakmak, o topraklarda yaşayan, yaşamış herkes için ıstırap duymama neden oldu.

O yüzden evinize dönün. "Amcam İkinci Dünya Savaşı'nda albaydı" diye övünmek için değil, kendi halkınıza sessizce ve açıkça nüfuz edebilmek, buradan yola çıkarak tüm insanları ve onların mücadelelerini anlamaya başlamak için.

Tüm yazarlar, belli bir derecede tanınmak ister. Bu yüzden konuşurlar. İşte okurunuzu kalbinizin derinliklerine getirmek için bir şans. Bir Katolik, bir erkek, bir güneyli, bir siyah, bir kadın, bir eşcinsel, bir insan olmanın ne demek olduğunu derin bir bilgiyle açıklayabilirsiniz. O meseleyi herkesten daha iyi biliyorsunuz. Kim olduğunuzu bilerek ve oradan yola çıkarak yazarsanız, dünyanın anlaşılmasını sağlayarak ona yardımcı olursunuz.

Hikâye Çemberi

Taos'ta birkaç kez hikâye anlatma çemberi oluşturdum. Çevredeki Talpa, Carson, Arroyo Hondo ve Arroyo Seco tepelerinden arkadaşlarımı evime davet ettim. Yerde daire şeklinde oturduk. Yan odadan Shel'in keçilerinin çan sesleri duyuluyordu; Bill Montoyo'nun koyunlarını bir kez daha bahçemizin yakınlarına gizlice soktuğunu ve orada yetişen alışılmadık uzunluktaki domuzotlarını yediklerini biliyordum.

Yaklaşık on kişilik çemberimizin ortasında bir mum yaktım. Mum yakmak büyülü bir his yaratmaya yardımcı olur. Sonra onlara, "Pekâlâ, bana gerçekten mutlu olduğunuz bir anı anlatın" dedim. Başka çemberlerde, "Bize gerçekten sevdiğiniz bir yeri" ya da "gerçekten üzgün olduğunuz bir zamanı anlatın" ya da "Bize bildiğiniz en olağanüstü hikâyeyi" ya da "anlatmayı sevdiğiniz bir hikâyeyi anlatın" ya da "Geçen haftadan hatırladığınız büyülü bir anı anlatın" dediğim de olmuştu.

Çemberde herkes sırayla konuştu. Hikâyeler bizimle kalır. Üzerinden yedi yıl geçti ve ben onları hâlâ hatırlıyorum.

RICK: Çocukluğumun geçtiği Larchmont, New York'taki evin arka bahçesinde büyük bir karaağaç vardı. Altı yaşındaydım ve en sevdiğim dala, neredeyse en tepeye tırmanabiliyordum.

Sonbaharın sonlarıydı, ağaçlarda yaprak yoktu. En sevdiğim dala uzanıp kollarımı doladım. Gözlerimi kapattım, rüzgâr esti, kocaman dalım sallandı ve ben de onunla sallandım. O ağaca âşık olma hissini her zaman hatırlayacağım.

LAUCHLAN: Oregon'da dört ay boyunca orman bekçiliği yaptığım bir yaz vardı. Tüm o süre boyunca yalnızdım, o yaz neredeyse hiç kıyafet giymedim çünkü etrafta kimse yoktu. Ormanın derinliklerindeydim. Yazın sonunda çok bronzlaşmış ve çok sakinleşmiştim. Ağustos sonlarıydı; çömelmiş, bir çalıdan dut toplayıp yiyordum. Birden omzumu yalayan bir dil hissettim ve yavaşça başımı çevirdim. Sırtımdaki teri yalayan bir geyik vardı! Hareket etmedim. Sonra yanıma geldi, birlikte sessizce çalıdaki dutları yedik. Afallamıştım. Bir hayvan ilk defa bana bu kadar güvenmişti!

JOSEPH: Bu hikâye doğrudan benimle ilgili değil. Bir arkadaşımın ev arkadaşıyla ilgili. Ona Bill diyeceğim. Bill Fransa'dan gelmişti. Biraz tuhaftı, kesinlikle dengesizdi. New York'ta yunuslarla çalışıyordu, onları gerçekten seviyordu. Ona Bilimci derdik. LSD'nin yeni yeni moda olduğu günlerdi. O zamanlar buna liserjik asit diyorduk. Bazılarımız bununla deneyler yapıyordu. Tabii bu deneyleri Bilimci'nin yanında yapmamaya dikkat ediyorduk, çünkü alıp gerçekten sınırları aşacağından korkuyorduk.

Bir keresinde biraz aldı, eline nasıl geçti bilmiyorum ama her neyse, biraz aldı işte. Hepimiz, "Eyvah!" diye düşündük ama rahatlamaya çalıştık. Ceketini giydi –geceydi– ve daireden çıktı. Çalıştığı yere doğru yürümüş, içeri girip havuzdaki yunusları izlemeye koyulmuş. Dişi olanın Marilyn Monroe'ya benzemeye başladığına, memelerinin büyüdüğüne, ruj sürdüğüne ve onu havuza çağırdığına yemin etti. Tüm kıyafetlerini çıkardığını ve ha-

vuza dalıp onunla seviştiğini söyledi. Gerçekten yaptığına yemin edip duruyordu. Bunu duyduğumuzda hepimiz çok garipsedik ve ev arkadaşı olan arkadaşım kısa süre sonra taşındı.

Bunun gerçekten doğru olabileceğini düşünüyorum çünkü birkaç yıl sonra California, Venice Beach'te arkadaşlarımla yaşıyordum. O zamanlar sürekli asit alıyorduk. Altmışlı yılların ortalarıydı; tüm evimizi parlak, psikedelik renklerle dekore etmiştik. Banyo avokado yeşiliydi ve içinde iki Japon balığı olan bir akvaryumumuz vardı. Bir gün biraz asit almış, sahilde yürüyordum. Sonra eve döndüm ve banyoya girip Japon balıklarına baktım. Bir tanesi aniden Brigitte Bardot oldu. Bir anda elimi fanusa soktum, balığı kuyruğundan yakaladım ve ne yaptığımı bile fark etmeden onu bütün olarak yuttum! Hayrete düşmüştüm.

BRETT: Illinois, Kankakee'ye, büyükannem Chloe'yi ziyarete gittim. O sırada seksen iki yaşındaydı ve onu dört yıldır görmemiştim. Onun için deli oluyordum, onu göreceğim için çok heyecanlıydım. Sürpriz bir ziyaret olacaktı. O zamanlar yaşadığım yer olan Minnesota'dan otostop çekerek çıktım yola. Dunkin' Donuts'ın karşısındaki evine vardığımda, arka bahçede kırmızı aslanağızlarının üzerine eğilmişti. "Chloe!" diye bağırdım. Bana dönüp, "Brett, buraya gel. Sana bir şey göstermek istiyorum" dedi. Yanına gittim ve bana nasıl tavşan gibi olacağını göstermek için bir aslanağzını yanlarından bastırdı. Sonra elimi tutup beni iki şeftali ağacının yanına götürdü. "Bunlardan şeftali reçeli yapacağım." "Chloe, beni dört yıldır görmedin." Uzanıp ağaçtan bir şeftali kopardı ve inceleyebilmem için havaya kaldırdı: "Biliyorum tatlım. Seni özledim." Sonra eve girdik ve bana o meşhur mantılarından yedirdi; komşulardan, babamdan ve onun kiliseye gitmesini nasıl istediğinden bahsetti. Benimle sanki hiç gitmemişim gibi konuştu.

Bu dört hikâyeyi çok net bir şekilde hatırlıyorum. Hikâyelerimiz önemlidir. Birkaç arkadaşınızla birlikte bir hikâye çemberi oluşturmayı deneyin. Tek ihtiyacınız olan bir mum. Uyuşturucu ya da alkole ihtiyacınız yok. Hikâyeler bir kez başladı mı, istediğiniz tüm büyü oradadır. Daha sonra kendi başınıza kaldığınızda anlattıklarınızı kâğıda dökün. Başlangıçta konuştuğunuz gibi yazın, süslemeyin. Bu başlamanıza yardımcı olacaktır.

Yazı Maratonları

Haftada bir kez iki saatliğine bir araya geldiğimiz sekiz haftalık yazma atölyesinin sonunda, dört saatlik bir yazma maratonu yaparız genelde. Maraton yapmak için illa bir sınıfa ihtiyacınız yok. Ben bunu sadece bir kişiyle bütün gün boyunca yaptım. Şöyle oluyor: Gruptaki herkes kendini tam zamanlı bu işe adamayı kabul ediyor. Sonra bir program oluşturuyoruz. Örneğin, on dakikalık bir yazma oturumu, başka bir on dakikalık oturum, on beş dakikalık bir oturum, iki yirmi dakikalık oturum ve ardından yarım saatlik bir yazma turuyla bitiriyoruz. İlk oturumda hepimiz on dakika boyunca yazıyoruz ve sonra odanın etrafında dolaşıp kimse yorum yapmadan yazdıklarımızı okuyoruz. Sınıf çok kalabalıksa ve çok uzun zaman alacaksa, her turdan sonra okuyacak kişileri değiştiriyoruz, böylece her seferinde okumak yerine birer oturum arayla okuyabilirsiniz. Okuyan herkesten sonra doğal olarak bir duraklama olur, ancak "Bu harikaydı" ya da "Ne demek istediğini anlıyorum" demeyiz. İyi ya da kötü, övgü ya da eleştiri yoktur. Yazdıklarımızı okuruz ve bir sonraki kişiye geçeriz. Maraton sırasında insanların iki kere pas geçip yazdığını okumamasına izin verilir. Elbette esneklik olmalı. Eğer biri daha sık ya da daha az pas geçme ihtiyacı hisse-

diyorsa, bu da sorun değil. Genelde karşılaşılan durum, düşünmeyi bırakmanızdır: Yazarsınız, okursunuz, yazarsınız, giderek daha az kendinizi düşünürsünüz. Herkes aynı gemide olduğu ve yorum yapılmadığı için istediğiniz her şeyi yazmakta kendinizi daha özgür hissedersiniz.

Bir süre sonra sesiniz bedeninizden azade olmaya başlar; bir şeyi siz mi söylediniz yoksa odanın karşısındaki mi söyledi emin olamazsınız. Yorum yapılmadığı için, eğer birisi cevap vermek istediğiniz bir şey yazarsa, bir sonraki yazma turunda o kişiye hitap edebilirsiniz: "Bev, ne demek istediğini anlıyorum. Annemle babam da mutfak ışıkları yarısı yenmiş sofraya düşerken ve yerde yeşil muşamba seriliyken tartışırlardı." Başka birinin çalışması hakkında yorum yapmamak, sağlıklı bir konuşma arzusu yaratır. Bu enerjiyi bir sonraki yazma turunuza aktarabilirsiniz. Yaz, oku, yaz, oku. Bu, iç sansürü aşmanın ve aklınızdan geçenleri yazmak için kendinize muazzam bir alan açmanın mükemmel bir yoludur.

Ayrıca odanın ortasında, insanların katladıkları kâğıtlara yazdıkları konu önerilerini koydukları bir kutumuz var. Her yazma turunun başında, birisi bir kâğıt çekip konuyu okuyor. İlla o konuda yazmak zorunda değilsiniz ama takılırsanız oradan başlayabilirsiniz. Bu otomatik duruma geçtiğinizde herhangi bir konuda yazabileceğinize şaşıracaksınız. Ya da verilen konuyu elinizi harekete geçirmek için bir sıçrama noktası olarak kullanabilirsiniz: "Yüzme." Ben harika bir yüzücüyüm ve kendime çok güveniyorum. Oldu. Şimdi asıl yazmak istediğim şey, bir gün nasıl beyaz ışığa dönüşeceğim... Ya da yüzme hakkında söylenecek bir şey olmadığını düşünebilir, yazmaya başlayabilir ve küçükken Esther Williams'a nasıl hayran olduğunuzu, sinemada babanızın yanında oturduğunuzu, patlamış mısırınızdan elinize yağ bulaştığını hatırlayabilirsiniz.

İnsanlar ilk kez maratona katıldıklarında gergin olurlar. Söyleyecek bir şeyleri olmayacağından ya da o kadar uzun süre

yazmaya devam edemeyeceklerinden korkarlar. Bittiğinde ise zamanın bu kadar çabuk geçmesine şaşırırlar: "Bütün gün yazabilirdim!" Bir keresinde, Minnesota Üniversitesi için düzenlediğim bir haftalık atölye çalışmasında, ilk sabah on iki öğrenciye maraton yaptırdım. Başlangıçta direnç gösterdiler ve bana dudak büktüler. Maraton bittiğinde, içlerinden biri "Öğle yemeği yiyelim ve öğleden sonra bir maraton daha yapalım" dedi. Bütün hafta boyunca başka bir şey yapmadık. Bazı turlara gece onda başlayıp sabah bire kadar yazmayı ya da sabah yedide başlayıp öğlene kadar yazmayı denedik.

O hafta birisi konu kutusundan "İlk cinsel deneyiminiz" yazan kâğıdı çekti. Bu konu, haftanın geri kalanında bir kadının tüm yazdıklarını belirledi. İlk cinsel deneyimini yazdı, ikincisini yazdı, üçüncüsünü yazdı ve bu böyle devam etti. Sanırım şu anda hâlâ Hill City, Minnesota'da Rainbow Tavern'de oturmuş 708. cinsel deneyimini yazıyor. Lise öğrencileri yakınlarında bilardo oynuyor ve o da tavernadaki masasını tutabilmek için Pepsi sipariş etmeye devam ediyor. Gece mi gündüz mü olduğunu bilmiyor ve eli sayfanın üzerinde gezinmeye devam ediyor. Elbette artık her an aydınlanabilir ki biz de merak ediyoruz: "Acaba geri dönecek mi, hiç geri dönecek mi?"

Maratonlar sizi açan deneyimlerdir. Bir maratondan hemen sonra kendinizi çıplak ve kontrolden çıkmış hissetme eğilimi vardır. Bazen biraz öfkeli hissediyorum, ama bunun için bir nedenim yok. Sanki öz savunmanızın tam ortasında büyük bir delik açılmış ve aniden gerçekte olduğunuz kişi olarak çırılçıplak duruyorsunuz. Bir maratondan sonra diğer maratoncularla hava durumu ve yazar olmanın ne kadar güzel olduğu hakkında normal bir sohbet kurmaya çalışırsınız, ancak yüzünüzü kaybetmiş gibi hissedersiniz. Merak etmeyin, bu durum geçecek, tekrar temkinli ve huysuz olacaksınız.

Sonrasında en az yarım saat yalnız kalmak önemlidir. Fiziksel

ve somut bir şeyler yapmak yardımcı olur. Bir maratondan sonra aniden bulaşık yıkamaya heveslenirim ya da çim tohumu ekilmesi gereken yere çılgınca on iki sıra fasulye ekerim. Daha geçen hafta evimde bir maraton vardı ve son öğrenci ayrılmadan önce elektrikli süpürgeyi çıkarıp hepimizin oturduğu oturma odasındaki halıları süpürdüm.

Bir maratondan sonra hissedilen o çıplaklık duygusu, bir *sesshin*'den, bir meditasyon inzivasından sonra sık sık hissettiğim duyguyla aynı. Yedi günlük oturma meditasyonundan sonra son kez Buda'nın ve diğer Zen öğrencilerinin önünde eğiliriz, sonra genellikle başka bir odada çay ve kek ikram ederiz. İnziva boyunca uzun süre sessiz kaldıktan sonra, nihayet birbirimizle konuşabiliyoruz. Bense kimse beni görmesin diye pastayı yüzüme gözüme sürmek isteyecek gibi hissederim her zaman. Bir meditasyon inzivasından hemen sonra verandamda beni ziyaret eden yakın bir arkadaşım şöyle demişti: "Biliyor musun, kendimi Picasso'nun bir kübist kadın portresinin yanında oturuyormuş gibi hissediyorum; tüm boyutların aynı anda yanıp sönüyor!"

Birkaç saatimi yalnız başıma yazarak geçirdiğimde de böyle hissetmişimdir. Bu konuda endişelenmeyin. Bu kadar açık olmaya alışık değiliz. Sorun değil, kabullenin; içinde olmaya değer bir durumdur bu.

Yazınıza Sahip Çıkın

Yazarlık gruplarında tekrar tekrar tuhaf bir olguyla karşılaşıyorum. Birisi olağanüstü bir şey yazıyor ve sonra kalitesi hakkında hiçbir fikri olmuyor. Benim ne kadar övgüyle bahsettiğimin ya da gruptaki diğer kişilerin olumlu geri bildirimde bulunmasının bir önemi yok; yazar bunun iyi bir metin olduğu gerçeğiyle bağlantı kuramıyor. Bunu inkâr etmiyor; sadece şaşkın şaşkın orada oturuyor ve daha sonra dedikodu gazetesi sayesinde söylenenlerin tek kelimesine bile inanmadığını duyuyorum. Yıllardır bu durumu gözlemliyorum; yazdıkları iyi şeylerin farkında olmayanlar sadece bir yazı grubundaki ezilmiş, güvensiz karakterlerden ibaret değil.

Hepimizin içinde olan o özgüvenli yazma sesimizle bağlantı kurmakta zorlanıyoruz ve hatta bağlantı kurup iyi yazdığımızda bile bunu sahiplenmiyoruz. Herkesin Shakespeare olduğunu söylemiyorum, ama herkesin kendi hayatını dürüst bir saygınlık ve ayrıntıyla ifade edebilecek özgün bir sese sahip olduğunu söylüyorum. Muktedir olduğumuz büyüklük ile kendimizi ve dolayısıyla işimizi görme biçimimiz arasında bir uçurum var gibi görünüyor.

İlk kez altı yıl önce Minnesota Zen Merkezi yararına sekiz hafta boyunca ders verdiğim bir yazı grubunda bu durumun ger-

çekten farkına vardım. Hepimiz ailemiz hakkında basit, çocuksu ifadeler yazdık; görevimiz buydu. Yazmak için on beş dakikamız vardı. On iki kişiydik. Süre dolduğunda, her birimiz sırayla yazdıklarımızı okuduk. En son ben okudum. Okuduğum parçayı daha sonra daktilo edip "Yavaşça Dünyanın Döndüğünü Görmek" adını verdim; büyükannemin su içmesi, çocuk yetiştirmesi ve dünyadan çorapsız, salamsız veya tuzsuz ayrılması hakkındaydı. Ben okuduktan sonra uzun bir sessizlik oldu.

Bir öğretmen olarak söylediğim her şey, nihayetinde insanların kendi seslerine güvenmelerini ve ondan yola çıkarak yazmalarını amaçlıyor. Farklı açılar ve numaralar deniyorum. Bir kere bunu başardıklarında, öğrettiğim tek şey hindiye sos sürmek oluyor. Hindi çoktan kızarmış. Kendimi huzurlu ve mutlu hissettim; gruptaki her öğrenci direncini kırarak gerçek, derinden hissedilen bir yazı yazmıştı. Söyleyebileceğim başka bir şey yoktu.

Birden odaya göz gezdirdim; herkes merakla beni izliyor, başka bir alıştırmaya geçmeyi bekliyordu. Şaşırmıştım. Hiçbirinin az önce ne yazdığının farkında bile olmadığını gördüm. "Şu anda hayat dolu bir şey yazdığınızı bilmiyorsunuz, değil mi?" Bana bakmaya devam ettiler.

Bu sadece başlangıç seviyesindeki öğrenciler için geçerli değil. Aklımda iki örnek var. Bir kadın şair; çok başarılı ve aynı zamanda çok seviliyor. Ben ona Minnesota'nın Sevgilisi diyorum. Hayatı, papaz babası, yedi oğlu ve kahvaltı masası hakkında yazıyor. Son dinletisinde sadece tüm koltuklar dolmakla kalmadı, ayakta da yer yoktu. Dinleti bittiğinde bana eve çok üzgün gittiğini söyledi çünkü herkes şiirlerini çok beğenmişti. "Çalışmalarımla bir kalabalığı daha kandırdım" dedi.

Diğer örnek ise pazar gecesi gruplarımdan birinde yer alan bir yazardı. Roman yazıyordu, bir şehir dergisinin editör yardımcısıydı ve çok başarılı iki oyun yazmıştı; biri *Minneapolis Tribune*'den "Eleştirmenlerin Seçimi" ödülü aldı. Gruptaki zaman sınırlı alış-

tırmalar sırasında birkaç olağanüstü parça yazdı. Bunların kalitesini anlayacağından emindim, ne de olsa deneyimli bir yazardı. Bir ay sonra onunla kahvaltıda buluştuğumda ve yazılarından biri hakkında yorum yaptığımda, yazdıklarının iyi olduğunu düşünmeme şaşırdı. (*İyi* kelimesi ne kadar iyi olduğunu anlatmıyordu.) Kendisinin de farkında olmamasına şaşırmıştım. Tüm profesyonel yazıları, kendisi ve hayat deneyimleri dışındaki konular üzerineydi. "Bu tür yazılar senin her şeyin" demişti, bu yüzden bunu göremiyordu.

Katagiri Roshi bir keresinde bana şöyle demişti: "Hepimiz Buda'yız. Senin Buda olduğunu görebiliyorum. Bana inanmıyorsun. Sen de kendinin Buda olduğunu gördüğünde uyanacaksın. Aydınlanma budur." Kendi hayatlarımızı kavramak ve ona hak ettiği değeri vermek bizim için çok zordur. Kendi dışımızdaki şeyleri görmek bizim için çok daha kolaydır. Kendi iyi yazılarımıza sahip çıkma sürecinde, gerçek doğamız ile onu görme konusundaki bilinçli yeteneğimiz arasındaki kör uçurumu yontuyoruz. Kendimizi şu anda olduğumuz gibi iyi ve yaratıcı insanlar olarak kucaklamayı öğreniyoruz. Bazen, zaman içinde, bunu görebiliriz: "Ah, *o zamanlar* iyiydim" ama bu geçmişte kaldı. Ayak uyduramıyoruz.

Hepimizin palavracı olmasını kastetmiyorum. Demek istediğim, içimizde iyi olduğumuzu kabul etmeli ve iyiliğimizi yayarak dışımızda da iyi bir şey yaratmalıyız. İç zenginliğimiz, benlik kavramımız ve işimiz arasındaki bu bağlantı bize çoğu sanatçının bulmakta zorlandığı bir huzur ve güven verecektir. "İş kötü ve biz kötüyüz" ya da "İş iyi ve biz kötüyüz" ya da "İş kötü ve biz iyiyiz" değil. "Biz iyiyiz ve bu nedenle iyi yazma direncimizi aşarak öne çıkabilir, eserimizi sahiplenebiliriz." Dünyanın eserimize sahip çıkması, bizim ona sahip çıkmamız kadar önemli değildir. Atılması gereken esas adım budur. Bu bizi memnun edecektir. Biz iyiyiz ve eserimiz iyi olduğunda, bu iyi bir şey. Bunu kabul etmeli ve arkasında durmalıyız.

Kendinize Güvenin

Salı günkü derste birinin günlüğünden iki sayfayı gözden geçirdik. Gerçek şu ki, o benim günlüğümdü. Günlüğümden iki sayfa. Onları seçtim çünkü birkaç ay önce o sayfalardan bir şiir çıkarmıştım. Harika bir şiir değildi. Sessiz bir şiirdi. Bunlar bulması zor şiirlerdir; sizi başka bir dünyaya götürebilecek mahir uğultulardır. Bu iki sayfanın kopyalarını bir hafta önce dağıtmıştım. Öğrenciler içindeki şiiri bulacaklardı. Eğer orada bir şey yoksa bana söylemekte de özgürdüler. "Nat, bunların hepsi çöp."

Beş altı öğrenci gönüllü oldu. Şiirin en az dört farklı versiyonu vardı. Bazıları günlük yazısının ilk yarısını, bazıları ortasını içeriyordu; hatta bir tanesi fotokopi makinesinde yanlışlıkla çoğaltılmış bazı üst üste binen çalışmaları ele aldı. Hepsinin dahil ettiği bir dize vardı: "New Mexico'nun tepeleri gittiğiniz her yerdedir." Tüm versiyonlar kulağa hoş geliyordu. Benim seçtiğim de dahil olmak üzere hiçbiri harika şiirler değildi.

Bir metni yüz kişiye verirseniz, muhtemelen yüz farklı görüş alırsınız; tamamen farklı değildir ama çok sayıda değişiklik vardır. İşte bu noktada kendinizle olan ilişkinizin derinliği çok önemlidir. İnsanların söylediklerini dinlemelisiniz. Dediklerini özümseyin. (Kendi etrafınıza bir çelik kutu inşa etmeyin.) Sonra kendi kararınızı verin. Bu sizin şiiriniz ve sizin sesiniz. Kesin ku-

rallar yoktur; bu kendinizle kurduğunuz ilişkidir. *Sizin* söylemek istediğiniz şey nedir? Kendinizle ilgili neyi açığa çıkarmak istiyorsunuz? Bir eserde çırılçıplak olmak, kontrolü kaybetmektir. Bu iyi bir şey. Zaten kontrol bizde değil. İnsanlar sizi olduğunuz gibi görür. Bazen ne yaptığımızı bile anlamadan kendimizi ifşa ederiz. Evet, bu zordur, ama daha da acı verici olan, donup kalmak ve hiçbir şey ortaya koymamaktır. Ayrıca donup kalmak berbat bir yazıya neden olur.

Bir eserin en iyi imtihanı zaman içinde olur. Eğer bir şeyden emin değilseniz, onu bir süreliğine kenara koyun. Altı ay sonra tekrar bakın. Her şey daha da netleşecektir. Sevdiğiniz ama sizden başka kimsenin umursamadığı şiirler olduğunu fark edebilirsiniz. Pencere hakkında bir şiirim var ki kim dinlerse dinlesin korkunç olduğunu söylüyor. Bence mükemmel. Benden Nobel Ödülü konuşmamı istediklerinde, o küçük cevheri sunup tatmin olacağım.

Altı ay sonra geri döndüğünüzde o emin olmadığınız parçanın yine de berbat olduğu ortaya çıkarsa endişelenmeyin. İyi kısımlar zaten kompost yığınınızda ayrışıyor. Ortaya iyi bir şey çıkacaktır. Sabırlı olun.

Samuray

Dün akşam pazar gecesi grubunda, yazmanın Samuray tarafı ve kendimiz hakkında ders vermeye başladım. Sınıfta her zaman çok cesaretlendirici ve pozitif olduğumu fark ettim. Bunun nedeni hepimizin yaratıcı alanda birlikte olmamızdı. Teşvik hiç de aldatıcı değildi; yaratıcılığın o eleştirel olmayan, açık alanından doğallıkla çıkıyordu. Yazdığınız her şey güzel. Hatta bazen güzelden de öte. İlk düşünceleri parlatacak kadar yanar muhakkak. Bazen öğrencilerim, "Yeterince eleştirel değilsin, sana inanmıyorum" derler. Farklı havuzlarda olduğumuzun farkında değiller. Ben yaratıcılık havuzundayım; onlar ise yaratıcı ile editörü karıştırmakla meşguller ve beni de bu kavganın içine çekmek istiyorlar. Ben oraya gitmek istemiyorum. Çok berbat bir şey.

Ama dün gece Samuray ile çalışmaya başladık. Tom genel hatlarıyla bitmiş bir metin getirdi, fotokopilerini çekti ve üzerinden geçtik. Öncelikle nerede enerji olduğuna baktık. Ağırlıklı olarak üçüncü paragrafta vardı. William Carlos Williams, Allen Ginsberg'e şöyle demiş: "Eğer şiirde sadece bir dizede enerji varsa, geri kalanını atıp o dizeyi bırak." O tek dize şiirdir. Şiir yaşamın taşıyıcısı, canlılığın muhafazasıdır. Her dize canlı olmalıdır. Bir metnin bu kısımlarını saklayın, geri kalanından kurtulun.

Sınıf bir süre üçüncü paragrafla oynadı. Çok uzun değildi.

Belki üç dakika. Bu kadarı yeterliydi. Üçüncü paragrafın enerjisi vardı ama ateşli değildi. Tom'un olabileceğinin yarısı kadar bile ateşli değildi. Tom'a dedim ki, "Evet, üçüncü paragrafta bir enerji var. Kompost yığınına ilerisi için bir tohum ekmene yardımcı olabilir, ancak birkaç hafta içinde buna geri döneceksin, henüz yeterince yanmıyor. Bu metin üzerinde yeterince zaman harcadık. Devam edelim." Shirley (gruba yeni katılmıştı) araya girdi, "Bir dakika. Samuray nedir?" Tom ona döndü ve cevabı tükürür gibi verdi: "Kes şunu!"

Samuray alanındayken sert olmalısınız. Kaba değil, ama gerçeğin sertliğiyle. Ve gerçek şu ki gerçeğin kendisi nihayetinde asla incitmez. Dünyayı daha net ve şiirleri çok daha parlak hale getirir. Kötü bir şiir üzerinde çalıştığımız, yirmi dakika boyunca onu eleştirdiğimiz yazma atölyelerinde bulundum. Bu çok saçma. Zaman kaybı. Bu, ölü bir atı tekrar koşması için kırbaçlamaya benziyor. O şiiri yazan kişinin başka şiirler de yazacağına güvenebilirsiniz. Önünüzdeki kötü şiirden bir şeyler çıkaramazsanız, yazarının bir daha asla yazmayacağını düşünmenize gerek yok.

Dürüst olma cesareti gösterebilirsiniz. "Burada bazı iyi şeyler var, ama başarılı değil." Ve devam edin. Bırakmaya istekli olmak faydalı bir süreçtir. Columbia Üniversitesi'nden Allen Ginsberg, edebiyat eleştirmeni olan hocası Mark Van Doren'e gidip, "Nasıl oluyor da eserleri daha fazla eleştirmiyorsunuz?" diye sormuş. Van Doren'in yanıtı şöyle olmuş: "Beğenmediğin bir şey hakkında neden konuşmaya zahmet edesin?"

Yazarken zihnimizdeki sis perdesini aralayıp netliğe ulaştığımız zamanlar olur; ancak yazarken enerjik olduğumuz her an değerli bir eser ortaya koyduğumuz anlamına gelmez. Hayır. Sadece uyandığımız anlamına gelir, tıpkı cumartesi gecesi çok fazla içtiğimiz bir partiden sonraki pazar sabahı olduğu gibi. Gözlerimiz açıktır ama pek uyanık değilizdir. Yazdıklarımızın nerede canlı, uyanık olduğunu bilmek iyidir; ancak yazımızın nihai olarak bir

şiir veya düzyazı parçası haline geldiği yer, onun akkor haline ulaşmak üzere yandığı yerdir. Ve aradaki farkı herkes duyabilir. Kaynaktan, yani ilk düşüncelerden gelen bir şey herkesi uyandırır, herkese enerji verir. Bunu yazı gruplarında birçok kez gördüm. Birisi gerçekten ateşli bir metin okuduğunda, bu herkesi heyecanlandırır.

Çalışmalarınıza dürüstçe bakmaya istekli olun. Bir şey işe yarıyorsa, işe yarıyordur. Yaramıyorsa boşa kürek çekmeyi bırakın. Yazmaya devam edin. Başka bir şey çıkacaktır. Dünyada yeterince kötü yazı var. Bir tane iyi satır yaz, ünlü olursun. Bir sürü ilgisiz, soğuk yazı yazarsan insanları uyutursun.

Yeniden Okuma ve Yeniden Yazma

Yazdıklarınızı yeniden okumadan önce bir süre beklemek iyi bir fikirdir. Zaman, çalışmanız hakkında mesafe ve objektiflik sağlar. Bütün bir defteri yazma alıştırmasıyla doldurduktan sonra (belki bir ayınızı almıştır), oturun ve sanki sizin değilmiş gibi defterin tamamını yeniden okuyun. Meraklanın: "Bu kişinin diyecekleri neler?" Kendinizi rahat hissedin ve okumak üzere olduğunuz iyi bir romanmış gibi yerinize yerleşin. Sayfa sayfa okuyun. Yazarken sıkıcı görünse bile, şimdi dokusunu ve ritmini tanıyacaksınız.

Defterlerimi tekrar okuduğumda bana bir hayatım olduğunu, hissettiğimi, düşündüğümü ve gördüğümü hatırlatmakta asla başarısız olmuyor. Bunun teyit edilmesi oldukça iyi, çünkü bazen yazmak faydasız ve zaman kaybı gibi gelir. Birdenbire koltuğunuzda otururken kendi sıradan hayatınızdan büyülenirsiniz. İşte sanatın en büyük değeri bu: Sıradan olanı olağanüstü hale getirmek. Kendimizi yaşadığımız hayata karşı uyandırırız.

Defterlerin tamamını yeniden okumanın bir başka değeri de zihninizin nasıl çalıştığını görebilmenizdir. Nerede daha ileri gidebileceğinizi ve tembellikten ya da kaçınmadan dolayı bunu yapamadığınızı not edin. Nerede gerçekten sıkıldığınızı, yazarken sadece şikâyet ettiğinizde bunun sizi nasıl daha derin

bir çukura sürüklediğini görün. "Hayatımdan nefret ediyorum. Kendimi çirkin hissediyorum. Keşke daha çok param olsaydı..." Şikâyetlerinizi yeterince uzun süre okuduktan sonra, bu şikâyet çukurunda çok uzun süre kalmak yerine hızla başka bir konuya yönelmeyi öğreneceksiniz.

Yazma alıştırması yaparken çoğu zaman iyi bir şey yazıp yazmadığınız hakkında hiçbir fikriniz olmaz. Bazen defterimde, yazdığımı bile bilmediğim şiirler keşfediyorum. Bilinçli zihinlerimiz her zaman kontrolü elinde tutmaz. Yazarken öznel olarak sıkılmış olabileceğim bir günde, iyi bir şiir yazdığım ortaya çıkabilir ve bir ay sonra çalışmamı yeniden okuyana kadar bunun farkında olmayabilirim.

Bir keresinde stüdyomda yazarken bir ferahlık duygusuna kapılıp iyi hissettiğimi hatırlıyorum. Kendi kendime şöyle diyordum: "Neden bu kadar mutlusun? Bütün gün iyi bir şey yazmadın." Dört gün sonra "anı defteri tutma" dersi veriyordum ve öğrencilerimden biri, benim de defterime "bir sürü çerçöp yazdığımı" kanıtlamam için kavgacı bir tavırla bana meydan okudu. "O gün stüdyoda yazdıklarım iyi bir kanıt olacaktır" diye düşündüm. O günkü yazıyı açıp okumaya başladım. Şaşırtıcı bir şekilde, zamanın geçmesine dair dokunaklı bir parçaydı ve hayatımdan taşınarak veya vefat ederek çıkan tüm insanların bir yoklamasıydı. Okurken sesim gerçekten açıldı. Hayretler içinde kaldım.

O gün stüdyoda bilinçli zihnim hüsrana uğramıştı ve iyi bir şey yazdığına dair hiçbir fikri yoktu; ancak bir sivrisinek sürüsü gibi vızıldayan söylemsel, eleştirel düşüncelerimin altında, elim ilk düşünceleri kaydetmek ve o anın içinde bir parça yazmakla meşguldü. Bu olabilir. Bir parçamız vızıldayan sivrisinek bulutunun içinden geçip içimizdeki apaçık bir yere dokunabilir. İçimizdeki eleştirmenin olumsuz tavrını ve hiç susmayışını görmezden gelebilir, elimizi sayfanın üzerinde gezdirmeye devam edebiliriz. Bilinçli zihinlerimiz sivrisineklerle meşgul olduğundan genelde

iyi bir şeyler yazdığımızın pek farkında olmazlar ama o gün stüdyoda bir yanım bunun farkındaydı çünkü sürekli mırıldanıyordum. Bu, anneliğini sürekli eleştiren bir annenin çocuklarına bakıp onların mutlu ve güzel olduklarını görmenizden pek de farklı değil. Kendisi iyi iş çıkarıyor. Ancak bu durumda anne (söylemsel düşünceleriniz) ve iyi çocuklar (yazınız) hem içinizdedir hem de aynı anda işlemektedir. Tüm söylemsel düşünceleriniz aracılığıyla yazmaya devam etmek alıştırmanın kendisidir. Bir ay sonra defterlerinizi yeniden okuduğunuzda iyi yazıyı bilinçli olarak fark edersiniz. Bu noktada bilinçdışı ve bilinçli benlikleriniz buluşur, birbirini tanır ve bir bütün haline gelir. Bu sanattır.

Tekrar okurken, defterlerinizdeki iyi kısımları yuvarlak içine alın. Genellikle sayfada parlarlar ve barizdirler. Gelecekteki yazılar için başlangıç noktası olarak kullanılabilir ya da eksiksiz bir şiir olabilirler. Onları daktilo etmeyi deneyin. Yazdıklarınızı siyah beyaz görmek işe yarayıp yaramadıklarını netleştirir. Sadece bulanık olan, zihninizin anda kalmadığı yerleri çıkarın. Kelimeleri değiştirmeyin, çünkü bu alıştırmada kendi sesinize güvenme becerinizi derinleştiriyorsunuz. Eğer yazarken gerçekten oradaysanız, yazdıklarınız da bir bütün olarak orada olacaktır. Artık egolarımızın kelimelerimizi daha iyi ya da istediğimiz gibi –mükemmel, mutlu, her şeyin üstünde– görünmesi için manipüle etmesine gerek yok. Bu çıplak bir yazıdır. Kendimizi gerçekte olduğumuz gibi görmek ve ortaya çıkarmak, manipülasyon ve saldırganlık olmadan kendimizi öylece kabul etmek için bir fırsattır. "Mutsuzum" – bu ifadeyi örtbas etmeye çalışmayın. Eğer böyle hissediyorsanız, yargılamadan kabul edin.

Haliyle metinde düzenleme ve revizyon için yer olmalıdır, ancak *editör* kelimesini duyduğumuzda, "Tamam. İçimdeki yaratıcının vahşileşmesine izin verdim, ama şimdi uygun, geleneksel, rasyonel zihin durumuna geri döneceğim ve nihayetinde işleri düzene sokacağım" diye düşünüyoruz. Doğu Yakası'ndan tüvit

takım elbiseli, edebiyat doktoralı, her şeyi eleştiren adamı ya da kadını ortaya çıkarıyoruz. Bunu yapmayın. O tüvit takım elbiseli kişi, her şeyi bir şekilde kontrol altına almaya çalışan egonun bir başka kılığıdır. Yazdıklarınızda egonun her şeyi istediği gibi manipüle etmesine ve seçici olmasına alan tanımamalısınız. Bunun yerine çalışmanızı gözden geçirirken, bir Samuray, yani o anda mevcut olmayan her şeyi kesip atma cesaretine sahip büyük bir savaşçı olun. Rakiplerini boş bir zihinle ikiye bölen bir Samuray gibi, tekrar okurken yazınız hakkında duygusal olmamaya razı olun. Ona berrak, delici bir zihinle bakın. Tabii insan, doğası gereği titiz bir zihinle araya girmek ister, bu yüzden egonuza yapacak bir iş verin. Bırakın çalışmanızı daktilo etsin, zarflara adres yazsın, pulları yalasın. Sadece onu yazdıklarınızdan uzak tutun.

Revizyonu "yeniden tahayyül etmek" olarak görün. Çalışmanızda bulanık veya belirsiz alanlar varsa, resmi tekrar görebilir ve çalışmanızı zihninizdeki resme yaklaştıracak ayrıntıları ekleyebilirsiniz. Oturup süre tutabilir ve konu üzerine ikinci, üçüncü veya dördüncü kez yazdığınızda orijinal eserinize eklemeler yapabilirsiniz. Diyelim ki pastırma hakkında yazıyorsunuz. İlk zamanlanmış alıştırmanızın eseri olan yazınız iyi, ancak konu hakkında söyleyecek daha çok şeyiniz olduğunu biliyorsunuz. Bir gün, iki gün, bir hafta boyunca pastırma hakkında birkaç zamanlanmış yazı daha yazın. Kendimi tekrar ederim diye endişelenmeyin. Yazdığınız her şeyi tekrar okuyun ve her birinin iyi kısımlarını alıp birleştirin. Bu bir kes-yapıştır işi gibidir, her bir zamanlanmış yazının güçlü kısımlarını kesip birbirine yapıştırırsınız.

Dolayısıyla yeniden yazarken bile zaman belirleyerek yazmanın yöntem ve kurallarını kullanırsınız. Bu, daha önce yazdığınız eserin yeniden bir parçası olmanıza yardım eder. İlk düşüncelerinizle tekrar bağlantı kurmaya çalışmak, sivrisinek sürünüzün ortasında durup kan emmeden önce söylemsel düşüncelerinizi

ezmeye çalışmaktan çok daha iyidir. Bu, yeniden yazmanın çok daha etkili bir yoludur ve yeniden yazarken bile egodan sıyrılabilir. Yeniden yazma yöntemi kısa öyküler, denemeler ve roman bölümleri için kullanılabilir. Romanını yeni tamamlamış bir arkadaşım, bir bölümü yeniden yazması gerektiğinde kendi kendine şöyle dediğini söyledi: "Evet... Bölümün bu unsurlara ihtiyacı var ve bakkalda başlayıp mezarlıkta bitmeli. Bir saat devam et." Bölümlerin zamanlanmış yeniden yazımlarından iyi kısımları alıp onları zenginleştirmek ve geliştirmek için orijinal bölümlere eklemiş.

Çoğu zaman defterlerinizi sayfa sayfa okuyabilir ve yalnızca bir, iki, belki üç iyi satıra rastlayabilirsiniz. Cesaretiniz kırılmasın. Birkaç maç için saatlerce antrenman yapan futbol takımlarını hatırlayın. O iyi satırların altını çizin. Bunları yazma konuları listenize ekleyin ve çalışmaya oturduğunuzda bu satırlardan birini alıp devam edin. Altlarını çizmek aynı zamanda sizi onlara karşı uyanık tutar ve çoğu zaman onları farkında olmadan kullanırsınız. Tüm bu apayrı parçalar aniden bir araya gelecek ve siz de şaşıracaksınız.

Ölmek İstemiyorum

Suzuki Roshi San Francisco Zen Merkezi'ni kurdu, aynı zamanda *Zen Zihni Başlangıç Zihnidir* kitabının yazarıdır. Onun büyük bir Zen ustası olduğunu duymuştum. 1971'de kanserden öldü. Zen ustaları öldüğünde, Büyük Boşluğu boylamak üzereyken çok ilham verici bir şey söyleyeceklerini düşünmeyi severiz, "Deh Silver Deh!" veya "Uyanmayı unutma" ya da "Hayat sonsuzdur" gibi bir şey. Suzuki Roshi'nin ölümünden hemen önce, eski dostu Katagiri Roshi onu ziyaret etti. Katagiri yatağın yanında duruyordu; Suzuki başını kaldırıp, "Ölmek istemiyorum" dedi. Bu kadar. Kimse oydu işte ve o anda ne hissettiğini açıkça söylüyordu. Katagiri eğilerek selam verdi. "Üstün çabanız için teşekkür ederim."

Katagiri Roshi, bir sanat başyapıtının önünde duran ruhani kişinin kendini huzurlu hissettiğini söylemiştir. Sanatçı bir başyapıt gördüğünde bu onu bir başka başyapıt yaratmaya teşvik eder. Bir sanatçı canlılık yayar; ruhani kişi ise huzur yayar. Ancak, diyor Katagiri, ruhani kişinin huzurunun ardında muazzam bir canlılık ve spontanelik, yani an içinde eylem vardır. Ve bir sanatçı, canlılığı ifade etse de bunun ardında sessiz bir huzura dokunmalıdır; aksi takdirde sanatçı tükenir. Ne yazık ki alkolizm, intihar ve akıl hastalığı nedeniyle tükenmiş pek çok sanatçı örneğimiz var.

Bu yüzden yazmakla meşgulken, ifade etmeye hevesli olduğumuz tüm o yakıcı yaşam, huzurlu bir noktadan çıkmalıdır. Bu bize yardımcı olacak, bir hikâyenin ortasında heyecanla oradan oraya zıplayışımızı ve bitirmek için asla masamıza dönemeyişimizi engelleyecektir. İçimizde bir yer, ölüm anında ne hissettiğimizi –"ölmek istemiyorum"– söylemenin mutlak basitliğini bilmelidir. Öfkeyle, kendimizi suçlayarak ya da kendimize acıyarak değil, kim olduğumuz gerçeğini kabul ederek... Yazarken bu seviyeye ulaşabilirsek, yazar olarak devam etmemizi sağlayacak bir şeye dokunabiliriz. Newark, New Jersey'deki masalarımızda olmaktansa Tibet'in yüksek tepelerinde olmayı tercih etsek de, ölüm sırtımızda uluyor ve hayat yüzümüze kükrüyor olsa da biz öylece yazmaya başlayabiliriz, söylememiz gerekenleri söyleyebiliriz.

Kapanış

Pazar gecesi saat on birde yazmayı bitirdim. Kendi kendime dedim ki, "Biliyor musun Nat, sanırım kitap bitti." Ayağa kalktım ve çok öfkelendim. Kendimi kullanılmış hissediyordum. (Arkadaşım Miriam'ın daha sonra söylediği gibi, "İlham perisi tarafından kullanılmış.") O anda kitabın ne üzerine olduğunu bilmiyordum; hayatımla hiçbir ilgisi yoktu. Bana bir sevgili bulmuyor ya da sabahları dişlerimi fırçalamıyordu. Banyo yaptım, küvetten çıktım, giyindim, gece yarısı Santa Fe şehir merkezindeki Lone Wolfe Cafe'ye tek başıma yürüdüm. Bir kadeh beyaz şarap ve iki top karamelalı dondurma sipariş ettim. Herkese tek tek baktım, kimseyle konuşmadım ve gülümsemeye devam ettim: "Bir kitap bitirdim. Yakında belki yeniden insan olabilirim." Rahatlamış ve mutlu bir şekilde eve yürüdüm. Ertesi sabah ağladım. Öğleden sonra kendimi müthiş hissettim.

Salı günü yazı sınıfıma şöyle söyledim: "Kitabın yazılması bir buçuk yıl sürdü. Bölümlerin en az yarısı ilk seferde sağlam çıktı. En büyük mücadele yazma süreciyle değil de başarı korkusu, başarısızlık korkusu ve sonunda katıksız eyleme ulaşma çabasıyla oldu." Son bir buçuk ay boyunca haftada yedi gün yazdım. Bir bölümü bitirip diğerine başladım. Bu kadar basit. Haagen Dazs dondurması için, arkadaşlarım için, gündüz düşlerine zaman

ayırmak için çığlık atan taraflarımı dinlemedim.

Kendimizi tümüyle adayarak yaptığımız her şey yalnız bir yolculuktur. Arkadaşlarınız sizin için ne kadar mutlu olurlarsa olsunlar, sizi ne kadar desteklerlerse desteklesinler, kimsenin duygularınızın yoğunluğuna denk düşmesini veya yaşadıklarınızı tamamen anlamasını bekleyemezsiniz. Bu ekşi üzüm değil. Bir kitap yazarken yalnızsınız. Bunu kabul edin ve size gösterilen her türlü sevgi ve desteği alın, ancak bunun nasıl olması gerektiğine dair beklentileriniz olmasın.

Bunların farkında olmak önemlidir. Başarının mutluluk vereceğini sanıyoruz. Başarı aynı zamanda yalnız, tecrit edici, hayal kırıklığı yaratan bir şey de olabilir. Bunun her şey olması mantıklı. Kendinize, ne hissediyorsanız onu hissetmek için alan tanıyın ve geniş bir duygu yelpazesine sahip olmamanız gerekmiş gibi hissetmeyin. Katagiri Roshi bir keresinde bana şöyle demişti: "Seni yayımlamak istiyorlarsa bu çok güzel, ama buna çok fazla önem verme. Bu seni her şeyden uzaklaştırır. Sen sadece yazmaya devam et." İki gün önce babama, "Empire State binasından atlayacağım" dedim. "O kadar yüksek bina seçmek zorunda mısın?" dedi. Bense kendime şöyle diyorum: "Natalie, bu kitap bitti. Bir tane daha yazacaksın."

Sonsöz
Yazarla Söyleşi

Sizce mekân ile yazma ilhamı arasında bir bağlantı var mı?

Bence arazi ve çevre çok önemli. Çoğu zaman, örneğin bir romanda, mekân üçüncü karakterdir. Gerçekten iyi romanlarda bu açıkça hissedilir. Ama yazmak için muhteşem bir yerde olmanız gerektiğini düşünmüyorum. Kalbinizi pır pır eden bir yerde olmanız gerektiğini düşünmüyorum. Bence sadece olduğunuz yerde olmalısınız. Başka bir deyişle, eğer Cincinnati'deyseniz, Cincinnati'nin yollarını arşınlayabiliyorsanız sokakları, havayı, ağaçları, işgününüzün sonunda ışığın nasıl düştüğünü biliyorsanız, önemli olan budur. Bana gelince, Taos'a karşı sevgim büyüktü. Hatta bir sevgili gibiydi. Ve aslında bu acı vericiydi çünkü her zaman orada olamıyordum. Hele de başlangıçta orada geçimimi sağlayamıyordum. Ama yine de Taos benim tutkumdu. Oysa şimdi yaptığım gibi tam zamanlı olarak orada yaşamaya başladığımda, Zen öğretmenim Katagiri Roshi'nin "Cennet bile kokuşur" sözünü hatırladım ve haklıydı. Bir yeri iyi tanıdığınızda, orası bir yerdir. Orayı çok sevebilirsiniz ama orası iyi ve kötü yönleri olan bir yerdir. Ama bu yere sahip olmak size herhangi bir ye-

re gitme ve başka yerleri takdir edip sevme özgürlüğü veriyor. Bu daha önce benim için geçerli değildi, çünkü her zaman olduğum yerle savaşıyordum, Taos'ta olmak istiyordum.

Kendinize bunu yapmayın – "Buradayım ama orada olmalıyım." Benim için işkenceydi bu. Nerede olursanız olun, yazacağınız yer orasıdır. Doğru yerde olmadığınız bahanesini kullanmayın. Mükemmel yer yoktur. Sadece kaleminizi elinize alın, nerede olduğunuzun ayrıntılarını kaydedin. Yazmak size şu anda mükemmel bir yerde olduğunuzu gösterecektir. Arazi, yeryüzüdür. Yeryüzü sizin hayatınızdır, anbean.

En sık duyduğunuz "yazamıyorum çünkü..." bahaneleri nelerdir?

İnsanlar neden yazamadıklarına dair binlerce bahane sunuyor bana. "Kendimi açığa çıkarmaktan korkuyorum." "Gerçekten istediğim şeyin peşinden gitmeye korkuyorum." "Şimdi yapamam ama benim en büyük hayalim bu." "Şimdi yapamam çünkü bir ailem var." "Ekmek parası kazanmak zorundayım." "Yeterince iyi olmadığımdan korkuyorum." "Hakkında yazarsam babamın beni öldürmesinden korkuyorum." Bu düzeydeyken söylenenleri pek önemsemiyorum. Tek gördüğüm, bir şeyleri bahane ettikleri, bir şey istedikleri ve öne atılıp buna sahip çıkmadıkları. Yıllar boyunca insanların, içlerindeki ateşin yanmasına izin vermediklerini gördüm. Tutkularının canlı olmasına izin vermiyor ve sonra da onları ite kaka ilerletiyorlar. Ama ben onların bahanelerini dinlemiyorum. Bir süre sonra sıkıcı oluyor. Tıpkı benim şikâyetlerimin sıkıcı olması gibi. Mesele maymun zihni. Bahanenin ne olduğu gerçekten önemli değil. "Peki ama bu doğru değil mi? Ya altı çocuğu varsa, onların karnını doyurması gerekiyorsa ve bir işe ihtiyacı varsa?" dediğinizi duyar gibiyim. Kesinlikle. Ama yazmak için yanıp tutuşuyorlarsa, haftada bir buçuk saat bile olsa yazmak için zaman bulmaları gerekir. Yazmayı altmış yaşına kadar erteleyemezler. Kim bilir, belki elli dokuz yaşında ölebilirler. Bir şekilde

tüm hayatınızı buna adamak zorundasınız. Bazı şeyleri erteleyemeyiz. Şimdi şöyle diyebilirsiniz: "Natalie, senin çocuğun yok. Şuna sahip değilsin. Buna sahip değilsin." Mesele bu değil. Bir grupta bir kadının, "Kendimi çok yalnız hissediyorum" dediğini hatırlıyorum; "Boy boy çocuğum var, bir kocam var, işim başımdan aşkın ama yine de kendimi yalnız hissediyorum." Ben de dedim ki, "Bu çok garip. Bende bunların hiçbiri yok ve kendimi yalnız hissediyorum." Bence insan ırkının çıkmazı bu. Bahanelerimize, yazmak istemediğimiz ya da yazmaktan korktuğumuz nedenlere pek çok isim veriyoruz. En nihayetinde eğer yazmak istiyorsanız, çenenizi kapamalı, kalemi elinize almalı ve bunu yapmalısınız. Üzgünüm, gerçek bir bahane yok. Bu bizim hayatımız. Bir adım öne çıkın. Belki sadece on dakikalığına. Sorun değil. Yazmak tüm bahanelerden daha iyi hissettiriyor.

Birkaç yıl önce benimle defalarca çalışmış bir grup öğrencim vardı. Odayı dolaştım ve onlara, "Peki, şimdi neye ihtiyacınız var?" diye sordum. Onlar da anlatmaya başladı: "Yazamıyorum çünkü karım şöyle, hayatım böyle." Onlara baktım ve "Ne yapacağınızı biliyorsunuz, elinize bir kalem alın ve yazın" dedim. Yüzleri aydınlandı; "Ha, tamam" dediler. Ben de dedim ki, "Bir dakika... Chicago'dan, Boston'dan, Kentucky'den, Los Angeles'tan buraya kadar geldiniz, benimle üç seminere daha katıldınız. Bunu zaten biliyorsunuz." Onlar da "Evet, ama tekrar duymamız gerekiyordu" diye karşılık verdiler. Donup kaldım. "O kadar yolu sadece bunu duymak için mi geldiniz?" dedim. Evet dediler. Çok basit ve açık bir şey, ama biz onu ıskalamaya devam ediyoruz. Tekrar tekrar keşfetmemiz gerekiyor. Özellikle birisi aklımda; ben o lafı tekrar söyledikten sonra yüzü parlıyordu, çünkü bu sefer işe yaramayacağını, bu sefer yazmasına engel olacak kadar sağlam ve yeterince büyük bir sorunu olduğunu düşünmüştü ki buna yürekten inanıyordu. Bu dolaysız cümleye geri döndüğü için çok rahatlamıştı: Kapa çeneni ve yaz. Çok yaratıcı olan, her zaman neden yazamadığımıza dair

yeni bahaneler düşünen, muazzam derecede güçlü maymun zihinlerimiz var. Bahanelerinize inanmayın.

Maymun zihin nedir?

Maymun zihin aslında bir Budizm terimidir. Maymun zihnine editör ya da eleştirmen de diyebiliriz. Bizi can damarımızdan uzak tutmak için meşguliyet yaratan bir şey. Tüm kültürümüz meşguliyet üzerine inşa edilmiştir. Bu yüzden bu kadar mutsuzuz. Ama meşguliyeti seviyoruz. Bunu anlamamız gerek. Meşguliyet vardır, maymun zihin vardır ve bir de can damarımız vardır. Can damarımız, yüreğimizin derinlikleri ne ister? Ona en az yüzde elli şans vermeliyiz. Aksi takdirde tüm hayatımızı meşguliyetle doldururuz. Bunu yapmalıyım, buraya gidiyorum, şunu yapıyorum. Günlük hayat çok baştan çıkarıcıdır. Haftalar geçer ve kim olduğumuzu unuturuz.

Peki ya yetenek?

Bence yetenek, toprağın altındaki bir su tablası gibidir; çaba göstererek ona bir musluk bağlarsanız o da size doğru gelir. Aslında kendiliğinden oldukça güzel yazabilen pek çok öğrenci geliyor bana. İnanamazsınız, ellerine kalemi ilk aldıklarında diğer öğrencilerimin ağzı açık kalıyor. Ama bazen bu onlar için çok kolay oluyor, bu yüzden yazdıklarının iyi olduğuna inanmıyorlar. Bazen bu onlar için o kadar da önemli olmuyor. Ama odanın köşesinde otururken gördüğüm, sürekli mücadele eden, biraz inek, biraz mülayim görünen biri, üç yıl sonra yine karşıma çıkıyor. Bir süre sonra bu yazarın o ufacık kömürü akkorlaşmaya başlıyor. Bu harika bir şey.

Kendimi hiçbir zaman yetenekli görmedim. Kimse bana yeteneğim olduğunu söylemedi. Ne zaman bir falcıya, astroloğa gitsem muhasebeci olmam gerektiği söylendi. Yani el falımda yeni çizgiler oluşturan benim çabam, benim kararlılığımdı. Sanırım her

zaman insani çabaya inandım. Çaba sadece omzunuzu değirmen taşına dayayarak yaptığınız o zor fiziksel iş değildir. Bahsettiğim şey bizi uyandıran çalışmadır. Hepimizin içinde bu beceri var. Yeteneğin uyanmakla hiçbir ilgisi yok. Bir yazar olarak farkında ve duyarlı olmaktan bahsediyorum. Ağaçların ve bitkilerin isimlerini bilmek, güneşi ve güneşin bir arabanın krom tavanına nasıl vurduğunu fark etmek. Bu pratikle mümkün olur. Yetenekli olmak çok güzeldir. Eğer öyleyseniz, keyfini çıkarın, ama bu sizi o kadar da ileriye götürmez. Sizi ileriye götürecek olan çalışmaktır.

Zen pratiği yazmayı nasıl etkiliyor?

Yazmak her zaman Zen pratiğimle, farkındalık ve meditasyonla bağlantılı olmuştur. Sanat için sanat hiçbir zaman ilgimi çekmedi, çünkü egoları ziyadesiyle katılaşmış pek çok mutsuz sanatçı gördüm. Bu durumda sanat pratiği acıya sebebiyet veriyor. Ama arkanızda hiçlik, boşluk olduğunu bilirseniz, o kadar kolay kristalleşemezsiniz. Benim için yazmak her zaman bu tür bir boşlukla bağlantılıdır. Bir kelime yaratabilirsiniz çünkü daha önce orada bir kelime yoktu. Boş bir sayfa vardı. Eğer her şey dolu olsaydı, içine adım atabileceğiniz bir şey olmazdı. Sanıyorum ki meditasyon pratiği olmadan sanat, yaratıcılık beni ilgilendirmiyor. Zen her zaman arkamda oldu.

Yazılarınızla başkalarına fayda sağlamaya ne dersiniz peki?

Kendimi ifade etmeyi o kadar da düşünmüyorum. Ben kesinlikle diğer insanlara fayda sağlamak için yazıyorum. Ama bu alengirli bir iş, çünkü aslında başkalarını memnun etmek istemiyorum. Gerçeği söyleyebilmek istiyorum ama artık kendim için söylemiyorum. Sanırım şairken çok fazla hikâye yazıyordum. Orada kesinlikle kendimi ifade ediyordum ve her şeyi söyleyebileceğimi hissetmeye ihtiyacım vardı. Şiirlerimde çok fazla dört

harfli kelime kullanıyordum, bu benim herkese dil çıkarışımdı: Bakın, ne istersem yapabilirim. Şimdiyse iletişim kurmakla daha çok ilgileniyorum. Dil aracılığıyla, beyaz bir sayfa üzerindeki siyah kelimeleri kullanarak ülkenin dört bir yanındaki diğer insanlarla nasıl iletişim kurabilirim, böylece sahip olacağım berraklığın bir kısmını nasıl bir başkasına verebilirim? Bu yüzden artık kendimi ifade etmeyi o kadar da önemsemiyorum, gerçi bu iyi bir başlangıç olabilir, kendini ortaya koymayı öğrenmenin bir yolu olabilir. Şimdi yazarken ve bunu tüm benliğimle yaparken, kendi yolumdan çekiliyorum, kendime engel olmuyorum. Yazma eylemini yapan yazmaktır. Kendini ifade etmek yerine, Natalie Goldberg'den büyük bir maharetle vazgeçmektir. Kendimin ötesine geçiyorum. Sanırım sadece kendimi ifade ediyor olsaydım, oturup bir günlük doldurabilir ve "Bugün çok mutluyum, âşık oldum, erkek arkadaşımı çok seviyorum, o çok tatlı" diyebilirdim ve başka biri de bunu okuyup sıkılırdı. Kendimizin ötesinde iletişim kurmayı öğrenmek için anlık ifadelerimizi bırakmalı, daha derine inmeli, ayrıntıların önemine gereken değeri vermeli, her şeye olduğu haliyle dokunmalıyız.

Meditasyon ve yazma pratiği arasındaki fark nedir?

Oturma meditasyonu yaparken amaç düşüncelerden sıyrılmak ve nefesimi kullanarak zihnimi şimdiki ana demirlemektir. Ama tabii ki bu o kadar kolay değil. Çok fazla oturduğunuzda, bu düşüncelerin pek yapışkan olduğunu ve geri gelmeye devam ettiklerini görürsünüz. Yazma pratiğinde, bu düşünceleri yakalar ve kâğıda dökersiniz; onları yazarak bir sonraki düşünceye geçebilir ve onlar arasında ilerlemeye devam edebilirsiniz. Zihninizi kaleminizle demirliyorsunuz. Düşünceleriniz içinde oturduğunuz hızlı bir akıntı oluverir. Yani o kadar da yapışkan değillerdir artık. Bir anlamda yazma pratiği, sessiz bir yere yerleşmenin daha elverişli bir yoludur. Düşüncelerin üzerinden geçip sonra onları

bırakabiliyorum; oysa oturduğumda onları tükürebileceğim bir yer yok ve sindirilmeleri uzun zaman alıyor. Başıboş dolanıyor, zihnimin ağzında yuvarlanıp duruyorlar. Yani bu farklı bir süreç. Paralel bir süreç. Yazmak benim en derin Zen pratiğim.

Oturma meditasyonu yaparak ve yazarak öğrendiğim en önemli şey, düşüncelerin gerçek olmadığı, katı olmadığı. Onlara haddinden fazla dikkat ediyoruz. Onları bırakmaksa muazzam bir özgürlük. Ama tabii söylemesi kolay, çünkü düşünceler duygularla birleşiyor; bir hikâyeyle, bir geçmişle, anılarla bağlantı kuruyorsunuz ve üç dakika içinde bir psikoza giriyorsunuz. Ancak onları daha en temelinde, düşüncenin ortaya çıktığı basit düzeyde yakalayabilirseniz, bu çok yardımcı olur. Örneğin, sevgilimle bir tartışmaya girerim ve kendi bakış açıma güvenirim. Sonra bazen aklım başıma gelir ve içimdeki o küçük sesin şöyle dediğini duyarım: "Nat, bu sadece senin görüşün, aslında hiçbir şey ifade etmiyor, bırak gitsin." Ve inanmazsınız, bu gerçekten bir alan yaratır.

Önünüzde ne varsa o sizin hayatınız, o yüzden lütfen ona gereken özeni gösterin. Zendoda* oturup ne yazacağımı düşünmeye ve sonra defterime koşup ne düşündüğümü yakalamaya çalışmıyorum. Her yer farklı bir deneyimdir. Müzik çalmak zendodaki andan bir adım uzaklaşmaktır ama o klarneti gerçekten üflemekten bir adım uzaklaşmak değildir. İşte o an budur. Resim yapmak –resim yaptığım zamanlarda– bir adım uzaklaşmak değildir. Ve yazarken, bir adım bile uzaklaşmıyorum. Bunlar sadece kendinizle ve dünyayla buluşmak için farklı araçlardır. Nefesinizi izlemek, tüm bedeninizle anın içinde mevcut olmak zendonun aracıdır. Kelimelerse yazmanın aracıdır. Sözcükleriniz canlı olduğunda, duygu yüklü varlıklardır – insan yaşamından zerre kadar uzak ya da kopuk değillerdir. Dişlerimi fırçalarken korkarım çok fazla hayal kuruyorum, ama bazen dişlerimi fırçalamak için oradayım.

* Zendo bir Japon meditasyon salonudur. Zen Budizminde zen-dō, zazen (oturma meditasyonu) yapılan ruhani mekândır. (ç.n.)

Bize biraz roman yazmaktan bahsedin.

Bir roman zihnin hareket ettiği şekilde çalışmaz. *İliklerine Kadar Yazmak*'ı yazma şeklim, zihnin hareket etme şekline uygundu. *Banana Rose* [Muz Gülü] romanını yazarken, 3. Bölüm'deki kahverengi şapka gibi bir detayın 33. Bölüm'de bir anlamı olması gerekiyordu. Gelgelelim hayatımızda kahverengi bir şapkanın her zaman bir anlamı olmayabilir. Arabanız bozulduğunda, sadece arabanız bozulmuştur. Pek çok şey düşünürüz. Gelip geçerler. Büyük bir anlamları yoktur. Ama romanda bir hikâye anlatmak, bir anlam yaratmak gibi muazzam bir ihtiyacımız vardır. Bu yüzden bir yapı, bir başlangıç, bir orta ve bir son olmalıdır, aşikâr olmasa bile. Okurun zihni anlamı bulmak için can atar. Bu yüzden roman yapısını öğrenmek zorundaydım ki bu, başından beri üzerinde çalıştığım ve yazma pratiğinin dayandığı zihnin doğal hareketinden farklıydı. Bu benim için çok zordu. Bu yüzden doğuştan romancı olduğumu düşünmüyorum. Ben anlam aramıyorum. Bir romancı olsa, "Ben de anlam aramıyorum" derdi. Ama her şeyin birbirine uyması lazım. Sonunda, bir romanı okumayı bitirdiğinizde, "ah" demeniz gerekir. Ve eğer her şey yolunda değilse "ah" olmaz, içinizde belli bir doğruluk ya da bütünlük oluşmaz.

Romanı yazmaya başladığımda kendimi buna adamıştım. Romanın başarılı olması için ne yapmam gerekiyorsa yapmaya istekliydim. İçimde böyle bir çaba olduğunu daha önce fark etmemiştim. Taos'taki Harwood Kütüphanesi'nde oturup bazı şeyler üzerinde tekrar tekrar çalışıyordum. Yaz geçip gitti. Kütüphanenin yüksek pencerelerinden geçip gidişini izledim. Sonra sonbaharın geldiğini gördüm. Kendimi dördüncü sınıftaymışım gibi hissettim: Geride kalmıştım; herkes yaz tatiline çıkmıştı ve benim bir kompozisyonu bitirmem gerekiyordu. Azmime inanamıyordum. Bunu asla unutmayacağım. Bu en iyi roman değildi belki ama benim en büyük çabamdı. Ve bu çaba aslında benim –buna güven diyebilir miyiz bilmiyorum ama– belkemiğimi oluşturan şey.

Natalie'nin hayatının o noktasında yapabileceği en iyi şekilde yazdım o romanı ve bundan gurur duyuyorum. Ana karakter Nell'i her zaman seveceğim.

Belki de benim yeteneğim *budur.* Muazzam kararlılık. Tek bir alanda: Yazmak. Diğer alanlarda değil. Örneğin sokakta bir tur koşarım... öf, bunu yapmak istemiyorum artık. Dururum. Kayak yapıyorum: Düştüm, öf, kayak yapmayı sevmiyorum; kayakları çıkarıyorum. Ama mesele yazmak olduğunda bu kararlılığa sahibim.

Neden anı yazıyorsunuz?

Seviyorum çünkü. Anı, hafızanın nasıl çalıştığını incelemektir. Yazma pratiğine, zihinle çalışmaya benziyor. Hafıza kronolojik olarak belli bir sırada hatırlamaz. Falanca yılda doğdum, şu devlet okuluna gittim, sonra şunu yaptım, sonra bunu yaptım. Belli anlar halinde hatırlarız. Bir çatalın parıltısını görürsünüz. Hop, birdenbire yirmi yıl önce Coney Island'da yediğiniz sosisli sandviçi hatırlarsınız. Parça parça karşımıza çıkıyor anılar. Ve ben bunu seviyorum. Anılarınızı yazdığınızda, yapısı zihnin hareket etme biçimine bir romanınkinden daha çok benziyor. Hikâyeleri, aile hikâyelerini, insanların nereden geldiklerini, bunun gibi her türlü şeyi seviyorum. New York'taydım ve müthiş bir Zen öğretmeniyle tanışmıştım. Oldukça iriyarı, neşeli ve kafası tıraşlı bir kadındı. Sohbet ederken annesinin bir güzellik kraliçesi olduğunu ve yedi üvey babası olduğunu öğrendim. Çılgına döndüm. Kendisi karşımdaydı, sağlam bir Zen ustasıydı, zilyon yıl geçse de geçmişini tahmin edemezdiniz. Bu bir araya gelişe bayıldım. Ona soru sormadan duramadım. İnsanların yazma pratiklerinde geçmişlerini araştırmak için biraz zaman harcamaları önemli çünkü kaçtığınız hiçbir yer olmamalıdır. Eğer kendi içinizde ondan kaçınırsanız, ne hakkında yazarsanız yazın ondan kaçınacaksınız ve bu da yazınızı kirletecek. Kendi hayatınızı savunabilmelisiniz. Zihninizi ve hayatınızı kabullenin.

Yazma pratiği nasıl ortaya çıktı?

Zihnimle olan ilişkiyi keşfettim. Hippiyken Taos'ta çok fazla zazen yapıyordum ve 1976'da Colorado'ya giderek Boulder'daki Naropa Enstitüsü'nde altı hafta boyunca Allen Ginsberg ile çalıştım. Düşünceleri ve yazıları incelemeyi öğretti. Ben de o yolda devam ettim. Sanki o bir vizyonerdi, ben de bunu belgeleyen işçi arı gibiydim. "Zihniniz düzgün olduğunda, yazınız da düzgün olacaktır" demişti. Naropa'ya gitmeden önce kendi başıma küçük bir inzivaya çekildim ve inziva evinde zihni cilalamaktan bahsettiği bir makale buldum. Tamamını anlamamıştım ama ilgimi çekmişti; bir gün hepsini anlayacağıma dair kendime söz verdim. Üniversitede ve yüksek lisansta edebiyat okurken hiç kimsenin zihin hakkında konuştuğunu duymamıştım.

Yazmaya ve kendime zaman ayırmaya başladım, elim işliyordu. Sayfada mümkün olan uçsuz bucaksız alanı keşfettim; zihnim orada geriye, ileriye, baş aşağı geziniyordu. Hedefim yoktu, yol haritam yoktu. Nasıl düşündüğümü izledim. Kendimle bir nevi yakın ilişkiye girdim. Yalnızdım. Ne yaptığımdan emin değildim ama o kadar zorlayıcıydı ki gittikçe daha derine indim. Bazı şeyleri fark ettim: zihnin ne kadar tekrarlayıcı olabileceğini, söylemsel düşüncenin ardına nasıl dalabileceğimi, önümdeki ayrıntıları kendimi temellendirmek için nasıl kullanabileceğimi. O zamanlar buna maymun zihin demiyordum ama onunla yeni yeni tanışıyordum. Belli şeylerin yazmama yardımcı olduğunu, bazı şeylerin de hiç yardımcı olmadığını gördüm. Bu zamanlanmış alıştırma bana bir yapı verdi; böylece delirmeyecektim. Ne olursa olsun, elim işlemeye devam etti ve belirlediğim süre dolana kadar orada kaldım. Tıpkı meditasyonda olduğu gibi, o esnada aklınıza ne gelirse gelsin, çan çalana kadar duruşunuzu korursunuz.

Katagiri Roshi ile tanıştığımda, söylediği hiçbir şeyi dinlemediğim bir zamanda, "Yazmayı pratiğin haline getir" dedi. Kibirliydim. Ben de, "Öf, çok saçma Roshi" dedim. Ve bu öğüdü

pek umursamadım çünkü yazmak o zamanlar Zen pratiğine aykırı görünüyordu. Benden kurtulmaya çalıştığını düşündüm. "Defol buradan Natalie, seni zendoda istemiyoruz." Ben de "Hayır, oturmaya devam edeceğim" dedim. Ama yıllar geçtikçe yazdıklarımı daha iyi anlamaya başladım. Güçlü bir şeyi ele geçirdiğimi ve onun o yabani sırtına bindiğimi biliyordum. En nihayetinde, uzun yılların ardından, buna yazma pratiği adını verdim. Katagiri'nin bana söylediklerini anlamaya başladım. Aslında her şey *İliklerine Kadar Yazmak*'ı yazarken bir araya gelip bütünleşti, büyük bir "ah" oluştu. Kitap çıktıktan yaklaşık iki yıl sonra Roshi'yi görmeye gittim. Ona, "Neden bana yazma pratiği yapmamı söyledin?" diye sordum. Bana çok soğukkanlı bir tavırla baktı ve şöyle dedi: "Eh, yazmayı seviyorsun. Bu yüzden söyledim." "Bu kadar basit mi yani?" dedim. "Bu işi yapmayı seviyorsun işte" dedi. Yani kendisi ta o zamanlar tutkumun nerede olduğunu anlamıştı. Eğer aslında bir koşucu olmak istiyorsan ama meditasyon yapman gerektiğini düşünüyorsan, koşuyu pratiğin haline getir ve her seviyede derinlemesine çalış. Ama aynı zamanda oturmanın da oldukça iyi olduğunu söyledi. Gönlüm yazmaktan yanaydı ama dürüst olabilmek için oturma meditasyonu yapmaya da devam ettim. Ve bir şekilde sırtımı, omurgamı geliştirmek için. Ön tarafım tamamen enerjiydi. Arkanızda da sessiz bir huzur olmalı. Aksi takdirde yanarsınız.

Ya biri kontrolü kaybetmekten korkuyorsa?

Hayatta kalabilmek için kontrol kaybıyla baş etmek zorundayız. Mesela âşık olmak bir kontrol kaybıdır. Öldüğümüzde ya da sevdiğimiz biri öldüğünde, bu muazzam bir kontrol kaybıdır. Yazma pratiğinin güzel yanı, kendinizi o engin boşluğa, o kontrolsüzlüğe daldırmanın ve sonra tekrar güvende hissedebilmek için kendinizi dışarı çekmenin ölçülü bir yolu olmasıdır. Bir süreliğine kaleminizi bırakıp yürüyüşe çıkarsınız. Sonra yine da-

larsınız, ama kademeli olarak. Doğu'nun Batı'ya armağan ettiği şey gerçekten de budur. Bize meditasyon pratiğini verdiklerinde, kendimizi çılgına çevirmeden zihnin boşluğuna girebilmemiz için bir yapı sundular. Kontrolü kaybetmekten korkan herkese verilen mesaj şu: Diğer insanlarla birlikte yazın. Merak etmeyin, etrafınızda insanlar var. Ve biz sizi destekleyeceğiz. Hepimiz aynı gemideyiz. Eliniz işlesin. Endişelenmeyin.

Bir kitap için doğru konuyu nasıl seçerim?

Konu derinlerde bir yerden gelmeli ve bir fikir ya da okul kompozisyondaki gibi bir "konu" olmamalı. Bu, kuyunun en dibinden gelen bir hasret. Örneğin, bedenim muhtemelen yakında başlayacağım bir kitabı yazmaya hazırlanıyor, ancak bu kitap aslında yıllardır yazılıyor. Farkında değildim ama onu yaşıyordum. Bu konuda yazmak istediğim kafama dank ettiğinde, altı ay boyunca karnımda büyüdü, kompostlandı ve ben yakında başlayacağımı biliyorum. Oturup "Başla" diyeceğim ama bir kitabın derin bir tutkudan, hatta saplantıdan doğduğundan emin olmalısınız. Çünkü bir kitabı yazmak uzun zaman alır ve sadece on sayfa yazdıktan sonra tükenemezsiniz. Ve bir kitaba başlayıp sonra bırakmak iyi değildir, çünkü bir kalıp oluşturursunuz. Yazmaya başlayıp da bitiremeyen pek çok insan tanıyorum. Bu yüzden bir süre onunla oturmak ve derinlemesine yanmasına izin vermek iyidir. Bol bol yazma pratiği yapın. Yeterince önemsediğinizden emin olun. Çünkü size söyleyeyim, bir kitap yazmaya başladığınızda uzun bir süre dibe batarsınız.

İliklerine Kadar Yazmak *üzerinde çalışan Natalie'ye ne söylerdiniz?*

Hiçbir şey söyleyemezdim. O neyse oydu. Beni duymazdı. Örneğin, şu anda söyleyebileceğim şeylerden biri şu: Tanınmanın ve başarılı olmanın ziyadesiyle zor ve acı verici olabileceğinin

farkında değilsin. Bunu söyleyebilirim. Bunu öğrencilerime de söylüyorum. Duymak istemiyorlar. Akıllarında ne varsa onu istiyorlar. Otuz altı yaşındaki Natalie yanarak tükenmek istiyordu. Neden bilmiyorum ama ben ünlü olmak istedim. Sanırım farkında olmadan bunun hayatımı kurtaracağını düşündüm. Tabii ki hayatımı kurtarmadı. Ama bunların hiçbirini ona söylemezdim. Geriye dönüp baktığımda ona karşı muazzam bir sevgi ve şefkat hissediyorum. Çok içtendi. Çok sıkı çalışırdı. Ve çok masumdu. Ve bazı açılardan benden daha akıllıydı, henüz bu kadar kırılmamıştı ve bence kırılmadığımız zaman bazı şeyleri daha net görebiliyoruz. Önümüzde hiçbir engel olmuyor. Korkumuz olmuyor. Tabii ki sonuçların ve neticelerin ne olacağını bilmiyoruz. Neticeler ne zaman geleceğine kendisi karar verir.

Bu kitabı yazmak bilhassa güçlü bir eylemdi, çünkü ilk kez ne düşündüğümü, gördüğümü ve hissettiğimi söylemek zorunda kaldım. Ve kimse beni cesaretlendirmezken yazdıklarımın arkasında durmak zorundaydım. Bu benim ilk kitabımdı. Yazmam, benden başka kimsenin umurunda değildi. Bir kitap yazdıktan ve başarılı olduktan sonra, insanlar sizin aptal olduğunuzu düşünseler bile, en azından bir süreliğine sizi dinleyeceklerinden biraz daha emin oluyorsunuz. Hayatım boyunca çok aşağılandım ve çocukken kimse beni yüreklendirmedi. Bu yüzden bu kitabın arkasında durmak zorundaydım. Çok korkutucuydu. Gördüğüm şeyleri söylemek zorundaydım. İnsanların deli olduğumu düşünüp düşünmeyeceklerini bilmiyordum. Toplumda delmeniz gereken bir deri, bir zar var ve bunu kendi çabanızla deliyorsunuz. Kendimi geride bırakmam, aşmam gerekiyordu ve sonunda birileri beni dinledi.

Bu tür bir özgüveni nasıl geliştirdiniz?

Kendi zihnime muazzam bir güvenim ve inancım var. Peki bu ne anlama geliyor? Dâhi olacağım anlamına mı? Hayır... Çoğu insan benden daha zeki ve çok daha yetenekli. Kendimi küçüm-

semiyorum. "Söylediklerime güveniyorum" derken bunlara değer verdiğimi ve dinlediğimi kastediyorum. Zihnimin bütünlüğüne, dürüstlüğüne inanıyorum. Bana hakikaten güven veren bir diğer şey de bugün üç saat yazacağım dersem üç saat boyunca yazacak olmam. Evet, bu söylediklerim çok basit görünüyor, ne var ki bunda? Ama hayatımın diğer alanlarında böyle değil; örneğin çikolata yemeyi bırakacağımı söylüyorum ama bırakmıyorum. Bu konuda kendime hiç güvenim yok. Ama yazarken kendime güveniyorum. Yapacağımı söylüyor ve yapıyorum. İşte bu kadar. Yazmak hayatımda aralıksız yaptığım tek şey. Yazma pratiğine yüzde yüz adanmış durumdayım. Kendime güvenimi sağlayan şey bu.

Ama Zen pratiğimde bunun biraz daha farklı olduğunu düşünüyorum; o kadar kaslı, kararlı, güçlü değilim. Zen pratiğinde bodoslama dalma gibi bir tarzım var. Ama sessiz ve derinden ilerlemeye devam ediyorum. Bir buldok ya da bir top mermisi olmak zorunda değilsiniz içeri dalmak için. Sadece kafanızı kullanıp içeri girin. Kendi yolunuzu bulun. Bu bodoslama yol bir yazar olarak da akıllıca olabilir.

Öğrencilerinizde bu güveni nasıl oluşturuyorsunuz?

Ben onların amigosuyum. Hadi, hadi, hadi, yapabilirsin. Bir öğretmen olarak bu role girdiğimde, onların ne kadar büyük olduğunu görüyorum. "Falanca nedenden dolayı yapamıyorum" demelerine aldırış etmiyorum. Bunlara hiç önem vermem. Onların tüm büyüklüğünü, azametini görüyorum. Yazarlık hayatının sağlıklı oluşunu, nasıl devam ettiğimizi önemsiyorum. Tek bir muhteşem vuruşa bel bağlamıyorum.

"Savrulmayın" ne demek?

Maymun zihniniz tarafından savrulmayın. Bir şey yapmak istediğinizi söylüyorsunuz –"Gerçekten yazar olmak istiyorum"–

sonra o küçük ses duyuluyor, "ama yazar olarak yeterince para kazanamayabilirim." "Peki tamam, o zaman yazmayacağım." İşte bu savrulmaktır. Bu küçük sesler sürekli başımızın etini yiyecek. Eğer bir şey yapmaya karar verirseniz, onu yaparsınız. Savrulmayın. Ancak savrulmamanın bir parçası da zihninizi anlamak, tüm bu itirazlarla karşınıza çıktığında ve sonra sırtınıza tüm bu güvensizlikleri ve bir şeyi yapmamanız için nedenleri yüklediğinde ona çok fazla inanmamaktır.

Kitabı bitirmeye yaklaştıkça hem başarısızlıktan hem de başarıdan delice korkmaya başladım. Yaklaşık altı ay boyunca *İliklerine Kadar Yazmak* üzerinde çalışmayı bıraktım ve Santa Fe'deki Canyon Road'da bir restoranda pastacı oldum. Bir gün mola sırasında sulama kanalının kıyısında yürüyüşe çıktım ve hıçkıra hıçkıra ağlarken yere düştüm, "Nat, bunu Katagiri için yapmalısın, kendini unut" dedim. Bu düşünce bana bunu yapma gücü verdi. Zihnimde Katagiri'ye tutundum ve kendime, "Bunu onun için yapıyorum" dedim. Benim de herkes kadar güvensizliğim var ama gerçekten istediğim bir şeyi yapma sürecindeyken kendime çok fazla dikkat etmiyorum. "Natalie, bunu istiyor musun? Yoksa istemiyor musun?" diye düşünmüyorum. Çünkü başarı ve başarısızlık korkusu beni durduruyor. Eğer kendimi düşünürsem, herkes gibi ben de kendime takılıp kalırım. Önce güvensizliklerim, sonra da kendimle ilgili abartılı fikirlerim ayyuka çıkar. Bir uçtan diğerine savrulurum. Ama kendimi unutursam, o zaman yapabilirim. Kendiniz ya da bir başkası tarafından savrulmanıza izin vermeyin. Bırakın o büyük zihniniz ilerlesin.

Bu kitabı yazdığım sırada Katagiri Roshi'ye karşı muazzam bir sevgi hissediyordum. Sevgi derken, şimdiye kadar hissettiğim her şeyin ötesinde bir şeyden bahsediyorum. Belki de bunu okurlarla paylaşmam gerekiyordu. Ama bu büyük sevgi, sadece iyi ya da kötü olmaktan daha büyük bir şeydi. Gerçek Natalie'yi içimden çekip çıkarmıştı. Yani büyük Natalie bunu büyük Katagiri için

yapmak istedi. Ve şimdi anlıyorum ki büyük Natalie ve büyük Katagiri asla birbirlerinden ayrı olmadılar. Ama bu psikolojik bir mesele değil. Gerçek bu. Ondan daha değersiz ya da farklı olduğumu düşünüyordum. Ölümünün ardından yıllar geçmesine rağmen, büyük bir keder içindeydim. Hayatımın en büyük varlığını kaybettim. O öldü. Benim için en büyük özgürlük, asla ayrı olmadığımızı ve benim o, onun da ben olduğumuzu anladığımda geldi. Bu büyük sevgi, savrulup gitmemem için bana yardımcı oldu. Bu kitabı tamamlarken, elimi taşın altına koyma isteği duydum. Kendime tutunmayı bırakma, daha derin yeminler etme zamanım gelmişti. Böylesi bir yazarlık hayatını üstlenmek ve pratik yapmak, Katagiri Roshi'nin yapabildiklerini benim de yapabileceğimi fark etmemi sağladı.

Bu sonsöz Sounds True'dan Tami Simon ile yapılan bir söyleşiden uyarlanmıştır. İzin alınarak kullanılmıştır.

Notlar

1. William Carlos Willams, "Detail," *The Collected Earlier Poems* içinde (New York: New Directions, 1938).
2. Ernest Hemingway, *A Moveable Feast* (New York: Charles Scribner's Sons, 1964).
3. Cesar Vallejo, "Black Stone Lying on a White Stone," *Neruda and Vallejo* içinde, ed. Robert Bly (Boston: Beacon Press, 1971).
4. Williams, "The Red Wheelbarrow," *The Collected Earlier Poems* içinde.
5. Marisha Chamberlain, ed., *Shout, Applaud* (St. Paul, Minn.: COM-PAS, 1976).
6. Russell Edson, *With Sincerest Regrets* (Providence, R.I.: Burning Deck, 1980). Yayıncının izniyle yeniden basılmıştır.
7. Williams, "Daisy," *The Collected Earlier Poems* içinde.
8. William Blake "The Auguries of Innocence," *The Norton Anthology of Poetry* içinde (New York: W.W. Norton, 1970).
9. Allen Ginsberg ve Robert Duncan ile Röportaj, *Allen Verbatim* içinde, ed. Gordon Ball (New York: McGraw-Hill, 1974).
10. İkisi de Carolyn Forché, "Dawn on the Harpeth." Yazara verilen yayımlanmamış şiir. İzin alarak basılmıştır.
11. Richard Hugo, "Time to Remember Sangster," *What Thou Lovest Well, Remains American* içinde (New York: W.W. Norton, 1975).
12. Richard Hugo, "Why I Think of Dumar Sadly," *What Thou Lovest Well, Remains American* içinde.

13. Kate Green'den. "Journal: July 16, 1981," *If the World Is Running Out* içinde (Duluth, Minn.: Holy Cow! Press, 1983). Yazarın ve yayıncının izniyle yeniden basılmıştır.
14. Anne Sexton'dan. "Angel of Beach Houses and Picnics," *The Book of Folly* içinde (Boston: Houghton Mifflin, 1972).
15. Shiki ve Issa şiirleri; *Haiku: Eastern Culture*, cilt 1, çev. R.H. Blyth (Tokyo: Hokuseido Press, 1981). Basho ve Buson şiirleri; *Haiku: Spring*, cilt 2, çev. R.H. Blyth (Tokyo: Hokuseido Press, 1981).

Natalie Goldberg, on dört kitabın yazarı. Kırk yıldır uluslararası atölyeler düzenliyor. Yazdığı kadar uzun zamandır resim de yapan Natalie Goldberg New Mexico'da yaşıyor. Daha fazla bilgi için: www.nataliegoldberg.com adresini ziyaret edebilirsiniz.

Yazmak kendimizle tanışmak ve yakınlaşmak için bir yoldur. Bir düşünün: Karıncalar bunu yapmaz. Ağaçlar yapmaz. Safkan atlar, dağ geyikleri, ev kedileri, çimenler ya da kayalar yapmaz. Yazmak insanlara özgü bir faaliyettir. (...) Yazmak sınırlarımızı bırakmamızı ve her şeyle birleşebilmemizi sağlar.

Otuz yıldan uzun süredir yaratıcı yazarlık dersleri veren Natalie Goldberg, öğrencilerinden ve okurlarından iliklerine kadar yazmalarını istiyor: zihinlerindeki katışıksız, apaçık ifadeleri duymayı arzuluyor. Yazma tekniğini öğrettikten sonra, "Tamam, şimdi büyük bir dürüstlükle yazın" demenin bir işe yaramadığının farkında. O yüzden bu kitabında kimi zaman yazmanın yüzde doksanının dinlemek olduğundan, kimi zaman fiil kullanımından, kimi zaman şüphelerin üstesinden gelmekten, kimi zaman köklerimizi kazıyıp çıkarmaktan, kimi zaman da yazacak bir restoran bulmanın inceliklerinden ve hiçbir şey yapmadan bir yürüyüşe çıkmanın öneminden bahsediyor.

İlk kez yayımlandığı 1986 senesinden bu yana okulların müfredatına bile giren *İliklerine Kadar Yazmak* sayesinde içinizdeki yazarı özgür bırakacak, hatta belki de hiç bilmediğiniz yazar yönünüzle tanışacaksınız!

ISBN 978-605-192-512-7

hep kitap